

Влада

**Први извештај о имплементацији
Стратегије за смањење сиромаштва
у Србији**

2005

САДРЖАЈ

1.	Увод и општи контекст.....	4
2.	Праћење статистике сиромаштва.....	8
3.	Имплементација ССС: извештај институција о активностима усмереним на смањење сиромаштва.....	16
	3.1. Макроекономски оквир и фактори одрживог привредног раста.....	16
	3.2. Фискална ограничења за спровођење ССС.....	19
	3.3. Транзиција ка тржишној привреди: Стварање услова за развој приватног сектора.....	22
	3.4. Транзиција ка тржишној привреди: Изградња ефикаснијих јавних институција.....	25
	3.5. Транзиција ка тржишној привреди: Глобална и регионална интеграција.....	29
	3.6. Повећане могућности запошљавања.....	32
	3.7. Ефикаснија социјална заштита.....	36
	3.8. Бољи положај пензионера и старих.....	40
	3.9. Здравствена заштита у функцији смањења сиромаштва.....	42
	3.10. Образовање у функцији смањења сиромаштва.....	45
	3.11. Регионални, рурални и урбани аспекти сиромаштва.....	49
	3.12. Еколошки аспекти смањења сиромаштва.....	53
4.	Анализа буџетских и средстава међународне помоћи.....	56
5.	Консултативни процес.....	59
6.	Анекси.....	63

СКРАЋЕНИЦЕ

АИДС/ХИВ	Стечени синдром губитка имунитета
БДП	Бруто домаћи производ
ДФИД	Одељење за међународни развој Велике Британије
ЕБРД	Европска банка за обнову и развој
ЕУ	Европска унија
КАРДС	Помоћ Европске уније за обнову, развој и стабилизацију
ЛЕАП	Локални еколошки акциони план
ММФ	Међународни монетарни фонд
МОП	Материјално обезбеђење породице
МСП	Мала и средња предузећа
МСПП	Мала и средња предузећа и предузетници
НБС	Народна банка Србије
НВО	Невладина организација
НЕАП	Национални еколошки акциони план
НРП	Недовољно развијена подручја
НСЗ	Национална служба за запошљавање
ОЕЦД	Организација за економску сарадњу и развој
ПДВ	Порез на додату вредност
ПЗЗ	Примарна здравствена заштита
РЗЗО	Републички завод здравственог осигурања
РС	Република Србија
СДИ	Стране директне инвестиције
СИДА	Шведска агенција за међународну изградњу и развој
СКГО	Стална конференција градова и општина
ССС	Стратегија за смањење сиромаштва
СТО	Светска трговинска организација
СФРЈ	Социјалистичка Федеративна Република Југославија
СЦГ	Србија и Црна Гора
УНИЦЕФ	Фонд за децу Уједињених нација
УСАИД	Агенција Сједињених Америчких Држава за међународни развој
ФСИ	Фонд за социјалне иновације
ЦЕРИ	Центар за образовање, истраживање и иновације ОЕЦД-а
ЦСП	Центар за социјални рад
ISCED	International Standard Classification of Education

1. УВОД И ОПШТИ КОНТЕКСТ

1.1 Контекст

1.1.1. Ово је први годишњи извештај о имплементацији Стратегије за смањење сиромаштва у Србији (ССС), једном од два главна процеса на којима почива средњорочни развојни оквир Републике Србије, који подноси Влада грађанима Србије и међународним развојним партнерима за период од 2004. до средине 2005. године.

1.1.2. Влада РС је усвојила ССС октобра 2003. године, непосредно пред сазивање парламентарних избора у Србији који су одржани 28. децембра 2003. Нова Влада РС формирана је тек марта 2004. године, а од средине 2004. године, у складу са договором са председником Владе Републике Србије, потпредседник Владе Републике Србије преузима одговорност за координацију и надгледање активности органа државне управе на имплементацији ССС¹. Током јесени 2004. године је формиран и консолидован Тим потпредседника Владе Републике Србије за имплементацију ССС.

1.1.3. ССС је формулисана уз нов приступ – широки **консултативни процес** који је омогућио укључивање у израду овог документа свих друштвених актера на које се садржаји ССС односе. Окупивши поменуте учеснике у процесу израде ССС, Стратегија је стекла легитимност која је довела до тога да сазив нове Владе РС прихвати овај документ и преузме обавезу њене имплементације.

1.1.4. ССС је **вишесекторска** стратегија која је послужила као полазни основ за развијање нових и обједињавање постојећих програмских докумената у оквиру различитих друштвених сектора односно делокруга рада појединих ресорних министарстава и других државних установа. У 2004. и 2005. години, као приоритетни сектори ССС издвојени су запошљавање, образовање, здравство и социјална заштита.

1.1.5. Имплементација Стратегије за смањење сиромаштва у Србији **комплементарна је са напорима Републике Србије за придруживање Европској унији**. И Стратегија за смањење сиромаштва и процес европских интеграција су сложени процеси који се односе на све друштвене и привредне секторе. Вишегодишњи индикативни програм Европске комисије 2005-2006. истакао је комплементарност циљева из Европског партнерства и ССС, а и тек усвојена Национална стратегија Србије за придруживање Србије и Црне горе Европској унији ослања се на садржаје и препоруке из ССС.

1.1.6. **Реформски изазови** који су пред Србијом су двоструки. Са једне стране, процес постсоцијалистичке транзиције ка тржишној привреди, а с друге, процес прилагођавања Европској унији. Ови изазови, који су веома сложени и имају далекосежне последице, продубљени су претходним периодом међународне изолације и сукоба. Оба ова процеса на кратак рок изазивају неповољан ефекат—транзицијски шок који је већ или ће тек утицати на добар део грађана Србије. У том смислу, земље западног Балкана које су развиле ССС, а тиме и Србија, имају шансу да ССС искористе са циљем ублажавања краткорочно неповољних ефеката транзиције и промена неопходних за приближавање наше земље чланству у Европској унији. На тај начин, Стратегија за смањење сиромаштва доприноси обезбеђивању дугорочне подршке реформском процесу у Србији.

¹ Ова дужност формализована је фебруара 2005. године посебним актом Владе РС.

1.1.7. Стратегија за смањење сиромаштва у Србији је интегрисала **Миленијумске циљеве развоја** Уједињених нација, које ће Влада користити као развојне процесне индикаторе². У предстојећем периоду планирано је чвршће повезивање начина праћења социјалне статистике и статистике сиромаштва са европском агендом о социјалном укључивању³.

1.1.8. Стратегија за смањење сиромаштва у Србији такође дефинише **потребу за реформом државне управе** у циљу ефикаснијег и транспарентнијег функционисања и ефикасније координације у имплементацији програмских докумената РС, начина вођења укупне и секторских јавних политика, те као један од стандарда у раду државне управе предвиђа потпуну примену принципа отворене Владе. Република Србија још увек нема капацитет за ефикасну координацију политика на централном нивоу. Недостаје и оперативно знање које би омогућило 'превођење' циљева постављених програмским документима у конкретне мере и активности. У предстојећем периоду ће бити одлучујуће повезати начин на који се обавља процес планирања са буџетским процесом, као и средствима расположивим из међународне помоћи. Овај процес ће бити олакшан након увођења програмског буџета⁴, с једне стране, као и ефикасне примене секторског приступа у начину на који се алоцира међународна развојна помоћ, са друге стране. Тек ће оваква квалитативна промена у начину рада државне управе омогућити у потпуности транспарентан и ефикасан начин имплементације програмских докумената Републике Србије, укључујући и Стратегију за смањење сиромаштва у Србији.

1.1.9. Имајући у виду да је Стратегија за смањење сиромаштва у Србији усвојена октобра 2003. године, ССС није могла да утиче на планирање распореда **буџетских средстава** за 2004. годину. Иако је Стратегија укључена у Меморандум о буџету за наредну, 2005. годину (донет маја 2004.), активности институција државне управе одн. активности у појединачним секторима нису буџетиране директно се везујући за приоритете постављене Стратегијом. На ово је првенствено утицала чињеница да су политичка ситуација, избори за нову скупштину и долазак нове Владе РС у марту 2004. године резултирали ужурбаним усвајањем буџета за 2005. годину од стране новоосноване Владе РС и Народне скупштине Републике Србије.

1.2. О Стратегији за смањење сиромаштва у Србији

1.2.1. Стратегија за смањење сиромаштва у Србији **први је вишесекторски документ програмског карактера** који је формулисала Влада РС уз учешће и допринос представника мноштва различитих—владиних и невладиних—организација и институција. Уз овај документ везује се искуство екстензивног **консултативног процеса** који је обележио процес припреме Стратегије, и који је оснажио националну подршку за израђени документ. Као резултат тога, актуелна Влада је у потпуности посвећена примени Стратегије за смањење сиромаштва у Србији упркос чињеници да је документ израђен под окриљем претходне Владе РС. Иако је припрема Стратегије била финансирана из средстава међународне помоћи, ССС је резултат рада домаћих експерата, представника органа државне управе и домаћих и страних невладиних

² Benchmarks.

³ Влада Републике Србије је у мају 2005. усвојила „Преглед реализације Миленијумских циљева развоја у Србији“.

⁴ Министарство финансија планира увођење програмског буџета од 2007. године.

организација и институција које су учествовале у њеној изради⁵. Из овог разлога, ССС ужива подршку и побуђује интерес грађана Србије—пре свега зато што је **сиромаштво у Србији препознат друштвени проблем**.

1.2.2. ССС представља **средњорочни развојни оквир** усмерен на смањивање кључних аспеката сиромаштва стварањем материјалних и других предуслова и пружањем шанси сваком да обезбеди егзистенцију себи и својој породици. ССС је усклађена са Стратегијом Србије за придруживање Србије и Црне Горе Европској унији, а истовремено садржи и план активности за остваривање Миленијумских циљева развоја УН.

1.2.3. ССС полази од **сиромаштва** као вишедимензионалног феномена који, поред недовољних прихода за задовољење основних животних потреба, подразумева и немогућност остваривања људских права као што су право на запошљавање, одговарајуће стамбене услове и неадекватан приступ социјалној заштити, здравственим, образовним и комуналним услугама. Ови аспекти посебно су важни за угрожене и социјално недовољно укључене групе. Остали кључни аспекти односе се на немогућност остваривање права на здраву животну средину и природна богатства, пре свега на чисту воду и ваздух⁶.

Сиромаштво, нарочито његови екстремни облици, није било значајније присутно у Србији до почетка 90-их година. Србија, као саставни део бивше СФРЈ, тада је остваривала БДП по глави становника већи од три хиљаде долара, а образовање, здравство, социјална заштита и остале услуге биле су приступачне највећем броју грађана. У економском и социјалном краху 90-их година, дошло је до драматичног пада БДП (за око 50%), велике незапослености, огромног пада плата, пензија и других личних примања.

Ситуација је побољшана у периоду од 2001. до 2003. године, пре свега због успешног почетка реформи и међународне подршке, што је омогућило значајан раст БДП, зарада, пензија и других личних примања, али то је био сувише кратак период да би се надокнадио јаз настао у претходној деценији.

1.2.4. Стратегијом за смањење сиромаштва постављен је циљ да се сиромаштво у Србији готово преполови до 2010. године. Главне **препоруче/ стратешки правци** који ће омогућити достизање овог циља ССС су следећи:

- а. Динамичан привредни раст и развој са нагласком на отварању нових радних места у приватном сектору.
- б. Спречавање појаве нових категорија сиромашних одн. 'новог сиромаштва' као последице реструктурирања привреде и рационализације државне управе.
- в. Ефикасна примена постојећих и дефинисање нових програма, мера и активности директно усмерених на најсиромашније и социјално угрожене групе (деца, стари, особе са инвалидитетом, избеглице и интерно расељена лица, Роми, рурално сиромашно становништво и необразовани) и то посебно у најмање развијеним подручјима.

1.2.5. Имплементација Стратегије за смањење сиромаштва у Србији одвија се у складу са следећим **принципима**:

⁵ Израда Стратегије за смањење сиромаштва у Србији финансирана је из Фонда Светске банке за смањење сиромаштва (средства Јапана и Холандије), из средстава Одељења за међународни развој Велике Британије, као и средстава данске и норвешке владе.

⁶ Стратегија за смањење сиромаштва у Србији, Влада Републике Србије, 2003.г.

- Интегрисати смањење сиромаштва као циљ у редовне активности Владе (од ресорних министарстава, других централних државних институција, до локалних самоуправа), у складу са њиховим мандатима и одговорностима.
- Активно укључити све заинтересоване у процес имплементације ССС, ослањајући се на успех консултативног процеса из периода припреме ССС, уз нагласак на укључивање организација цивилног друштва, приватног и јавног сектора, као и представника осетљивих друштвених група у имплементацију, праћење и евалуацију овог процеса.
- Повезати ССС и процес европских интеграција, као главних стожера свеукупних реформи у Србији, ради консолидације напора пре свега у оквиру органа државне управе.
- Променити приступ у раду органа државне управе који ће омогућити транспарентност кроз јаснији процес планирања (ефикаснија координација и процес постављања приоритета).
- Имплементација ССС на локалном нивоу: повезати процесе децентрализације и реформе државне управе са имплементацијом ССС на нивоу локалних заједница уз учешће и међусобну сарадњу представника локалних самоуправа, невладиног и приватног сектора, као и донатора.
- Подржати изградњу партнерских односа у имплементацији ССС ради боље координације и међусобног информисања, са циљем побољшања укупних ефеката активности усмерених на смањење сиромаштва.

1.3. О садржају извештаја

1.3.1. Овај извештај представља резултате имплементације ССС од 2004. до средине 2005. године, као и статистичке показатеље о кретању сиромаштва у Србији. Потпуна ревизија документа ССС може да се очекује до краја 2006.г./ почетка 2007.г.

1.3.2. Анализа кретања сиромаштва заснива се на подацима из Анкете о животном стандарду становништва која је спроведена 2002. и 2003. године, пре почетка имплементације ССС. Најскорија анализа сиромаштва у Србији заснива се на Анкети о потрошњи становништва, коју је спровео Републички завод за статистику Републике Србије. Анализа представљена у овом извештају резултат је рада Радне групе за мерење сиромаштва основане од стране Владе Републике Србије у фебруару 2005. године.

1.3.3. Резултати имплементације ССС су презентовани кроз извештаје државних институција који су организовани тако да прате структуру ССС. Кроз делове извештаја који се односе на макроекономске показатеље, фискалну политику и мере везане за транзицију ка тржишној привреди дат је преглед економских кретања у протеклом периоду. Приоритетне области ССС у протеклом периоду - запошљавање, социјална политика, здравство и образовање, заступљени су кроз истоимене сегменте извештаја. Извештај узима у обзир и регионалне, руралне и урбане аспекте сиромаштва, као и утицај животне средине на квалитет живота. Како би се дошло до процене обима средстава усмерених на имплементацију мера везаних за смањење сиромаштва, урађена је анализа расподеле буџетских средстава.

1.3.4. Неколицина фактора је допринела донекле ограниченој анализи резултата активности представљених у извештају. Напори Владе Републике Србије у циљу смањења сиромаштва обухватили су одређен број различитих сектора; сложеност задатка и непостојање установљеног система праћења додатно отежавају детаљно утврђивање обима постигнутих резултата. Такође, постојећи статистички систем

превасходно се бави сакупљањем квантитативних пре него квалитативних података, док систем за праћење активности усмерених на смањење сиромаштва тек треба да буде развијен у наредном периоду.

2. ПРАЋЕЊЕ СТАТИСТИКЕ СИРОМАШТВА⁷

2.1. Активности које се односе на мерење сиромаштва

2.1.1. Један од циљева Владе Републике Србије је стварање солидне статистичке основе за континуирано и поуздано мерење сиромаштва и ангажовање стручњака за дијагностицирање сиромаштва. Праћење стопа сиромаштва пружа онима који одлучују значајне синтетизоване информације о кретању животног стандарда и неједнакостима међу становништвом, док детаљни профил сиромаштва представља кључни извор података за формулисање стратешких мера које су усмерене на смањење специфичних облика сиромаштва и олакшавање друштвеног укључивања најугроженијих група.

2.1.2. У периоду после 2002. године могу су се разликовати две фазе у одвијању активности везаних за статистичке податке који се односе на сиромаштво. Прву фазу карактеришу две узастопне Анкете о животном стандарду (АЖС) спроведене током 2002. и 2003. године на захтев Владе Републике Србије и уз стручну помоћ Светске банке. Развој Стратегије за смањење сиромаштва у Србији у периоду 2002-2003. године не би био могућ без кључних и правовремених резултата добијених на основу Анкете о животном стандарду.

2.1.3. Друга фаза отпочела је стратешком одлуком донетом 2004. године да се статистика сиромаштва заснује на подацима добијеним у Анкети о потрошњи домаћинства (АПД), коју редовно спроводи Републички завод за статистику (за разлику од Анкете о животном стандарду коју је радила приватна истраживачка агенција). Тиме се обезбеђује пуно национално власништво и преко потребни дугорочни континуитет у праћењу података везаних за сиромаштво, те доприноси изградњи капацитета РЗС.

2.1.4. Да би се овај процес олакшао Влада РС је у фебруару 2005. године овластила потпредседника Владе да формира Радну групу за мерење сиромаштва. Радну групу чине професионалци РЗС и водећи домаћи стручњаци на овом пољу који су били ангажовани за спровођење и анализу АЖС. Задатак групе био је да изврши свеобухватну анализу методолошких и емпиријских карактеристика Анкете о животном стандарду и Анкете о потрошњи домаћинства, као и да предложи методолошка решења за утврђивање индикатора сиромаштва заснованих на Анкети о потрошњи домаћинства. Овим би се подстакла и шира дискусија о линији сиромаштва и егзистенцијалном минимуму како би се Републичком заводу за статистику предложио стандард за праћење. Процес би такође требало да промовише обуку у области анализе сиромаштва и подстакне стварање ширег круга истраживача сиромаштва.

2.1.5. Између поменутих истраживања постоје значајне методолошке разлике чијим усаглашавањем се баве Радна група за мерење сиромаштва, Републички завод за статистику и експерти Светске банке. Први скуп неусаглашености проистиче из разлика у начину прикупљања података о потрошњи у оквиру Анкете о животном

⁷ Припремила Радна група за мерење сиромаштва установљена фебруара 2005. године посебним актом Владе Републике Србије.

стандарду и Анкете о потрошњи домаћинстава. Подаци Анкете о потрошњи домаћинстава се прикупљају у току целе године, док су Анкетом о животном стандарду подаци прикупљени само у току једног месеца (јуна). Такође, постоје разлике које се односе на агрегате потрошње хране. Анкета о потрошњи домаћинстава је пратила стандардни приступ препоручен од стране ЕУРОСТАТ-а и на тај начин су прикупљени много детаљнији подаци о потрошњи, на основу дневника који су водили испитаници. Образац Анкете о животном стандарду је био нешто краћи, али је анкетарима пружао могућност много активније контроле над добијеним подацима. Ово је резултирало веома различитим величинама агрегата потрошње хране у ова два истраживања. Стога минималну потрошачку корпу која је дефинисана на основу података Анкете о животном стандарду треба редефинисати како би она могла да обухвати много детаљнији сет артикала уврштених у Анкету о потрошњи домаћинстава.

2.1.6. Друга група неусаглашености произлази из мерења тока услуга везаних за поседовање непокретности. АЖС се заснива на посебном истраживању тржишта некретнина како би се импутирала вредност ренте, као и арбитрарно дефинисаној каматној стопи са циљем процене годишње вредности ренте. АПД сакупља податке из домаћинстава о њиховој сопственој процени вредности кирије за некретнине у којима станују. Ови подаци садрже одређени број екстремних вредности и проблематичних уноса зато што је тржиште некретнина неразвијено у многим областима земље и испитаници нису умели да процене вредност потенцијалне ренте њихових непокретности. Међутим, ова имплицитна информација о рентама заједно са другим подацима потенцијално може бити искоришћена како би се периодично процењивала вредност некретнина у Србији као важан индикатор општег стања домаћинстава. Рад на томе је у току и пружаће реалистичнију процену сиромаштва.

2.1.7. Трећа група неусаглашености односи се на дефинисање дела потрошње на нивоу егзистенцијалног минимума који не обухвата храну. Метод одабран од стране АЖС користио је познати Енгелов закон који потрошњу за компоненте које нису храна доводи у везу са целокупним општим положајем домаћинства. Коришћењем регуларности у односу између нивоа потрошње и сиромаштва анализа параметара је допринела успостављању нивоа укупне потрошње која је неопходна за задовољење основних потреба за храном и другом категоријом која обухвата остале потребе сем хране. Иако непараметарски приступ који се у потпуности ослања на стварне обрасце потрошње сиромашних има своје предности, у овом тренутку коришћење параметарског приступа осигурава неопходну робусност с обзиром на проблеме са подацима. У сваком случају је неопходна поновна процена компоненте која обухвата непрехрамбене издатке, имајући у виду да су подаци АПД другачији од података АЖС.

2.1.8. Четврта и последња група неусаглашености односи се на чишћење података од екстремних вредности и недоследних уноса. РЗС припрема процедуре уз помоћ Радне групе за мерење сиромаштва и Светске банке, али њихов рад још увек није завршен. Њихови напори треба да резултирају коначном базом података која ће се користити за процену сиромаштва.

2.2. Кретање сиромаштва у 2003. години базирано на АЖС

Анкета о животном стандарду је спроведена две године узастопно — 2002. и 2003. за потребе Владе Републике Србије и тадашњег Министарства за социјална питања, као део напора да се боље разуме сиромаштво и да се створи свеобухватни профил сиромаштва у Србији. Као узорак за истраживање из 2002. узето је 6380 домаћинстава са 19725 члана. У 2003. години узет је мањи узорак од 2548 домаћинстава (8027 лица) која су била обухваћена истраживањем из 2002. Методолошка решења као и време одвијања истраживања (15. мај-15. јуни) били су исти да би се постигла потпуна упоредивост добијених података. Панел карактеристика истраживања из 2003. била је од пресудног значаја за праћење промена у истим домаћинствима између два истраживања.

Основни индикатори сиромаштва у Србији у периоду 2002-2003.

2.2.1. И поред значајног економског раста у периоду 2002-2003. године, проценат сиромашних и екстремно сиромашних је остао непромењен.

2.2.2. У 2003. години сваки десети становник Србије (10.5%) био је сиромашан будући да је њихова потрошња по потрошачкој јединици у просеку била мања од 4.970 динара месечно (табела 2.2.а.). Екстремно сиромаштво такорећи није ни постојало (као и годину дана раније), пошто је мање од једног процента становништва имало потрошњу по потрошачкој јединици у просеку мању од 2.097 динара месечно, колико је износила минимална корпа хране.

2.2.3. У односу на земље у региону, користећи линију сиромаштва од 2,15 америчких долара по дану (према паритету куповне снаге) и упоредив агрегат потрошње, проценат сиромашних у Србији био је приближан као у Румунији, мањи него у Албанији, а већи него у Бугарској и Пољској (ЕСАРОV II, Светска банка, 2005).

Табела 2.2.а. Индикатори сиромаштва у Србији, 2002-2003. (у %)

	Индекс сиромаштва	Дубина сиромаштва	Оштрина сиромаштва
Укупно			
2002.	10,6	2,2	0,8
2003.	10,5	2,0	0,6

Напомена: Линија сиромаштва у 2002. износила је 4.489 динара месечно по потрошачкој јединици, а у 2003. 4.970 динара. Извор: АЖС 2002. и 2003.

2.2.4. У 2003. у односу на 2002. годину, запажа се благо смањење дубине (јаза) и оштрине сиромаштва, иако је проценат сиромашних остао непромењен. Дубина (јаз) сиромаштва у 2003. години износила је 2%, што указује да уколико би држава мобилисала новчана средства у износу од 2% линије сиромаштва за свако лице (сиромашно и оно које није сиромашно) и усмерила сиромашнима, теоријски сиромаштво би било елиминисано, под претпоставком перфектне таргетираности помоћи сиромашнима. Оштрина сиромаштва, индикатор који узима у обзир то што се неки сиромашни налазе дубље у сиромаштву, односно даље испод линије сиромаштва од других (и даје им већи пондер), износила је 0,6%.

Економска мобилност становништва у Србији у периоду 2002-2003.

2.2.5. Иако је проценат сиромашних остао непромењен у периоду 2002-2003, дошло је до знатне мобилности становништва у смислу изласка из сиромаштва и пада у сиромаштво у посматраном периоду (табела 2.2.б.)⁸. Удео лица која су била сиромашна у обе године износио је 4,5%. Нешто више од половине сиромашних из 2002. је поправило свој економски положај и изашло из сиромаштва годину дана касније. Међутим, приближно исто толико лица је постало сиромашно у 2003. години, тако да су 'нови' сиромашни чинили нешто више од половине сиромашних у 2003. години.

Табела 2.2.б. Економска мобилност становништва у Србији, 2002-2003. (у %)

	Нису сиромашни у 2003.	Сиромашни у 2003.	Укупно
Нису сиромашни у 2002.	83.3	6.1	89.4
Сиромашни у 2002.	6.2	4.5	10.6
Укупно	89.5	10.5	100.0

Извор: Панел АЖС 2002. и 2003.

2.2.6. Знатна мобилност становништва ка/из сиромаштва резултат је великог раста потрошње оних који су изашли из сиромаштва (у просеку око 2 пута) и великог пада потрошње оних који су постали сиромашни (43%). Лица која нису променила свој статус имала су такође раст потрошње (лица која нису сиромашна, 9,5%, а лица која су остала сиромашна, 10,8%).

Табела 2.2.в. Мобилност радне снаге у Србији, 2002-2003.
Статус у 2002=100 (у %)

	Запослени у 2003.	Незапослени у 2003.	Неактивни у 2003.
Запослени у 2002.	81,8	3,3	14,9
Незапослени у 2002.	47,7	25,4	26,9
Неактивни у 2002.	15,1	3,0	81,9

Извор: Панел АЖС 2002. и 2003.

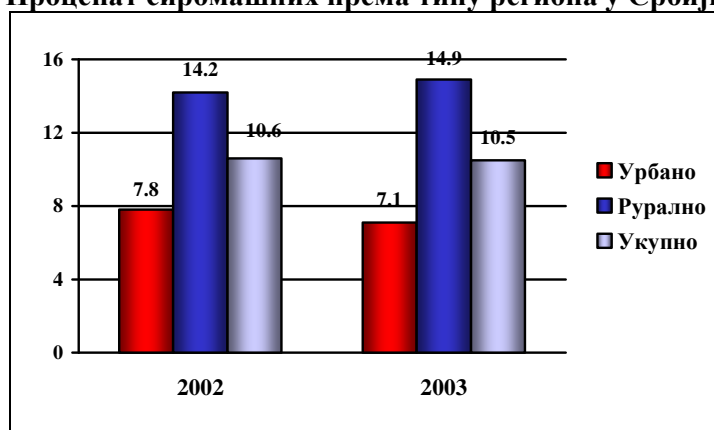
2.2.7. Знатна економска мобилност може се објаснити, поред осталог, значајном мобилношћу радне снаге. Процент на дијагонали у табели 2.2.в. указују на значајну реалокацију радне снаге у периоду од једне године, посебно за незапослене. Половина незапослених из 2002. године се запослила у 2003. Међутим, од оних који су се запослили, половина њих се запослила у сивој економији. Тако је неформални сектор значајно побољшао мобилност радне снаге.

⁸ Базирано на панел подацима (АЖС 2002. и 2003) који омогућују праћење кретања животног стандарда истих лица у периоду од годину дана (мај-јуни 2002. и мај-јуни 2003).

Сиромаштво према регионима у Србији у периоду 2002-2003.

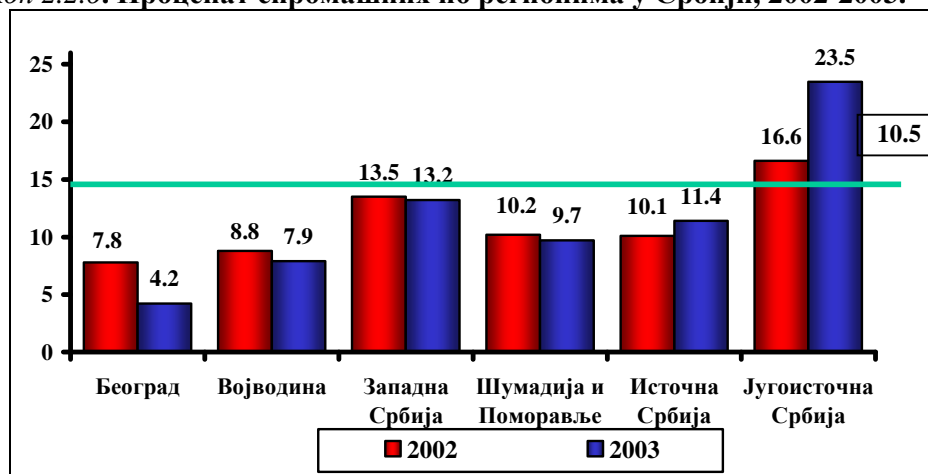
2.2.8. Сиромаштво у Србији је и даље претежно рурални феномен (графикон 2.2.г.), као у већини земаља у транзицији (ЕСАРОВ II, Светска банка, 2005), будући да је сиромаштво у 2003. било двоструко више распрострањено у руралним срединама (14,9%) у односу на урбана подручја (7,1%). Разлика у сиромаштву између урбаних и руралних подручја је благо повећана у односу на 2002. годину (14,2% рурално према 7,8% урбано). То се може објаснити чињеницом да је раст реалних зарада запослених и пензија у 2003. у односу на 2002. годину, које чине доминантан извор прихода становништва у урбаним срединама био релативно већи у односу на раст других извора прихода.

Графикон 2.2.г. Процент сиромашних према типу региона у Србији, 2002-2003.

Извор: АЖС 2002. и 2003.

Графикон 2.2.д. Процент сиромашних по регионима у Србији, 2002-2003.

Извор: АЖС 2002. и 2003.

2.2.9. У 2003. највећи удео сиромашних у укупном становништву био је у југоисточној Србији (23,5%), а најмањи у Београду (4,2%). У односу на 2002, највећи раст индекса сиромаштва остварен је у југоисточној Србији (41,6%), док је највећи пад остварен у Београду где је проценат сиромашних скоро преполовљен (графикон 2.2.д.). Подаци

указују на продубљивање регионалних разлика у сиромаштву. Тако је однос индекса сиромаштва југоисточне Србије и Београда у 2003. износио 5,6, а само годину дана раније био је 2,1. Благо пад удела сиромашног у укупном становништву запажен је у АП Војводини, Шумадији и Поморављу, и западној Србији, а благи раст у источној Србији.

Иако је у значајној мери осиромашила у протеклих 15 година, Србија се и даље налази у категорији средње развијених земаља иако на нижој лествици него пре почетка кризе деведесетих.

Србија у односу на регион. У поређењу са земљама у региону источне Европе, сиромаштво у Србији је приближно на истом нивоу као у Румунији, мање него у Албанији, а веће него у Бугарској и Пољској⁹. На територији западног Балкана, сиромаштво је најмање присутно у Хрватској, 8,4%, а највише у Албанији (преко 25%) и на Косову где половина укупне популације живи испод званичне линије сиромаштва¹⁰.

Објективно у односу на субјективно сиромаштво. За разлику од слике о сиромаштву изражену преко линије сиромаштва, слика субјективног сиромаштва нешто је другачија. Субјективни доживљај сиромаштва присутан је у региону западног Балкана много чешће—у случају Србије, реч је о најмање половини грађана који су незадовољни или углавном незадовољни својом финансијском ситуацијом¹¹. Не само поређење са историјски вишим нивоом животног стандарда, већ и висока очекивања у погледу бржег укупног економског опоравка након доласка на власт демократских снага, у великој мери су допринели оваквој ситуацији.

Прелиминарни резултати о сиромаштву на основу Анкете о потрошњи домаћинства (2003-2004)¹²

2.2.10. Подаци из Анкете о животном стандарду (АЖС) пружили су значајан увид у карактеристике сиромаштва и профил сиромашних у Србији у периоду од 2002-2003. године. Међутим, АЖС није оригинално замишљена као редован извор званичних статистичких информација о животном стандарду и сиромаштву. Унапређена методологија анкете о потрошњи домаћинства коју примењује Републички завод за статистику почев од 2003. године отворила је могућност за употребу Анкете о потрошњи домаћинства као званичног извора информација о сиромаштву зато што, пре свега, обезбеђује богатство података за истраживања и кључне индикаторе за креирање мера и политика у овој области. Оно што је потребно посебно нагласити јесте да податке из Анкете о потрошњи домаћинства није могуће директно поредити са подацима из Анкете о животном стандарду.

2.2.11. Прелиминарни резултати базирани на Анкети о потрошњи домаћинства показују да нема значајнијих промена у нивоу сиромаштва између 2003. и 2004. године. Овде представљени подаци су само индикативни и њихов основни циљ је да пруже увид у постојеће трендове.

2.2.12. Табела 2.2.ђ. показује распон процена добијених коришћењем неколико различитих стандардних статистичких методолошких приступа ради оцене апсолутне

⁹ Светска банка, 2005, ЕСАРОВ II.

¹⁰ Матковић, Гордана, 2005, Преглед сиромаштва и социјалне искључености у земљама Западног Балкана, припремљен за Форум о социјалној укључености и Миленијумских циљева развоја Западног Балкана, 23-24 јун, Тирана, Албанија.

¹¹ Ibid.

¹² Као стручна и техничка подршка Радној групи за мерење сиромаштва у изради прелиминарних резултата учествовала је Јединица Светске банке за мерење сиромаштва и економско управљање за регион Европе и Централне Азије (Poverty Reduction and Economic Management Unit for Europe and Central Asia Region).

линије сиромаштва на подацима из Анкете о потрошњи домаћинстава. Дати распони су релативно широки, што указује на високу концентрацију становништва око линије сиромаштва. Ова претпоставка је даље поткрепљена прелиминарним резултатима за вредности Цини коефицијента, које су компаративно доста ниске, на нивоу незнатно нижем од 0,30 и у 2003. и у 2004. години. Распони у којима се креће стопа сиромаштва добијена из АПД кореспондира добро са распонима добијеним употребом истих алтернативних методологија на податке из Анкете о животном стандарду за 2002. и 2003. годину.

Табела 2.2.ђ.: Прелиминарни горњи ниво распона у коме се креће стопа сиромаштва, АПД 2003-04

Региони/ локације	Стопе сиромаштва, распони за различите методологије према српској скали (%)	
	2003	2004
Београд	2-7	2-5
АП Војводина	13-19	16-24
Централна Србија	12-27	16-26
Рурално	15-28	20-31
Урбано	8-14	7-13
Србија	11-20	13-20

Напомена: усклађено са инфлацијом, подаци од марта до децембра обе године се користе ради упоредивости

2.2.13. Табела 2.2.ђ. представља горње нивое распона на основу Анкете о потрошњи домаћинстава, који још увек нису прошли финалну фазу провере и чишћења базе података. Имајући у виду да прелиминарна база података захтева додатна пречишћавања и контроле, коначне оцене, које ће бити базиране на темељно очишћеној бази података, гравитираће ка нижим нивоима приказаних распона. Иако је и даље присутна неизвесност у погледу тачног нивоа сиромаштва – што ће бити решено након завршетка рада на чишћењу база података – профил сиромаштва који се оцртава на основу постојећих података је већ сада довољно јасан и неће се битно разликовати у односу на резултате који ће бити добијени из финалне базе података АПД.

2.2.14. Прелиминарни подаци из Анкете о потрошњи домаћинстава који су изнети у Табели 2.2.ђ. показују да и даље постоје значајне регионалне разлике у нивоу животног стандарда идентификоване и Анкетом о животном стандарду. Као што је напоменуто у анализи АЖС између 2002. и 2003. године, упркос непромењеном нивоу стопе сиромаштва за Србију у целини, значајне промене се појављују у виду продубљивања разлике између руралних и урбаних области, као и између сиромашних и богатих региона, где се посебно изваја Београд у односу на остатак земље, који је највише добио стварањем нових могућности које су отворене економским развојем.

2.2.15. У потпуности у складу са резултатима из АЖС, према подацима из АПД из 2003. и 2004. године у Београду је појава сиромаштва далеко испод националног просека, док су рурални региони очигледно изложени вишем ризику сиромаштва. Заправо, временом је положај Београда у поређењу са остатком земље наставио да се поправља, док рурални региони значајно заостају. Перзистентност руралног сиромаштва и делимично смањење сиромаштва у урбаним регионима сугеришу да могућности генерисане значајним економским растом нису доступне свим грађанима подједнако.

2.2.16. У поређењу са АЖС, релативни положај АП Војводине који проистиче из података из АПД је доста лошији и супротан стручним очекивањима. Ово би, пак, могао лако бити статистички проблем који ће бити превазиђен даљим усавршавањем методолошких решења и финијим дизајнирањем употребљених мерних инструмената. Ипак, прелиминарни резултати такође могу бити индикација неких реалних проблема овог региона, који могу бити последица утицаја брже транзиције и реструктурирања, што доводи до привременог раста неједнакости и стопа незапослености, као и неповољне демографске ситуације која се одражава на, рецимо, већи број старачких домаћинстава на селу и ниже цене станова.

2.2.17. Даље, неопходно је спровести анализу на нешто нижем нивоу регионалне агрегације са циљем добијања прецизније слике о регионалним разликама. Приступ који је коришћен у АЖС, који омогућава поделу централне Србије на три одвојена региона са доста различитим стопама и профилима сиромаштва требало би да буде уграђен и у дизајн будућег узорка за АПД.

2.2.18. Када буду на располагању, коначни подаци ће бити употребљени за праћење ефеката реформских процеса, као и за креирање мера и политика у борби против руралног сиромаштва, као и сиромаштва заосталих региона и друштвено маргинализованих група. Прелиминарни резултати за 2003-2004 из АПД потврђују да сазнања добијена из АЖС и даље могу бити коришћена за дефинисање мера и програма усмерених на смањење сиромаштва.

3. ИЗВЕШТАЈ ИНСТИТУЦИЈА О АКТИВНОСТИМА УСМЕРЕНИМ НА СМАЊЕЊЕ СИРОМАШТВА

Упркос великом броју изазова и препрека у самом почетку имплементације, током 2004. године постигнут је значајан помак у имплементацији Стратегије за смањење сиромаштва у Србији. Овај део извештаја представља резултате који су постигнути реализацијом активности од стране државних институција и представља синтезу њихових појединачних извештаја.

Министарства и остале државне институције у овом тренутку не располажу механизмима који би омогућили систематско праћење имплементације ССС, а пре свега активности усмерених на реализацију програмских циљева и приоритета. Стога развијање и успостављање ефикасног и транспарентног система за мониторинг и евалуацију представља приоритет Владе у наредном периоду.

Како би имплементација мера и активности предвиђених Стратегијом била испраћена на што адекватнији начин, државне институције су припремиле своје извештаје на основу специфичног сета питања предвиђених у ССС¹³ из делокруга њиховог рада. На тај начин овај део извештаја прати структуру документа Стратегије за смањење сиромаштва у Србији и даје приказ реализације мера и активности кроз 12 сегмената онако како су структурисани у Стратегији.

Иако су мере и активности усмерене на унапређење положаја угрожених група (избеглих и расељених, деце, омладине, особа са инвалидитетом, Рома и жена) у ССС представљене у посебном поглављу¹⁴, извештавање о напретку у реализацији предвиђених мера је саставни део поменутих 12 сегмената извештаја.

Први кораци у формулисању система за праћење активности према програмским циљевима одвијају се кроз пилот пројекат под називом «Заједнички пројекат: ка ефикаснијем спровођењу реформи», који спроводи Влада Републике Србије.¹⁵

3.1. МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР И ФАКТОРИ ОДРЖИВОГ ПРИВРЕДНОГ РАСТА¹⁶

Током 2001-2002.г. успостављена је макроекономска стабилност и инициране су основне структурне реформе. Ово је била солидна основа за наставак реформи и средњорочни раст као основни услов за смањење сиромаштва. Макроекономска политика је била усмерена на отклањање основних неравнотежа и стварање основа за средњорочно одрживу макроекономску стабилност.

Претходни период обележио је раст БДП-а (који је достигао чак 8,6% у 2004. години), раст СДИ, смањење удела страног дуга у БДП-у и задовољавајући напредак у реформи банкарског система Србије. Оно што остаје као изазов и у будућем периоду јесте дефицит текућег платног биланса као и брзина структурних реформи, на које се већ

¹³ Питања су формулисана на основу мера и активности наведених у ССС у делу «Резиме и матрице мера и активности»

¹⁴ Поглавље: Питања од посебног значаја за ССС

¹⁵ Више о пројекту у поглављу извештаја «Транзиција ка тржишној привреди- Изградња ефикаснијих државних институција»

¹⁶ Институције које имају највише одговорности за остваривање циљева ССС са аспекта макроекономске политике су Министарство финансија, Народна банка Србије и Агенција за страна улагања и промоцију извоза Републике Србије

одговара разним мерама које треба да побољшају конкурентност привреде Републике Србије.

Иако је у многим областима транзиције остварен значајан напредак, дубоке структурне слабости остају. Кључне детерминанте потенцијала раста, као што су извоз, инвестиције и домаћа штедња остају изузетно ниске. Макроекономске неравнотеже и терет задужености настављају да чине привреду осетљивом на шокове.

3.1.1. Процењује се да је **брuto домаћи производ (БДП)**, након скромног раста у 2003. од 2,4%, у 2004. години остварио знатно виши раст од очекиваног – 8,6%. У 2005. години очекује се умеренији раст БДП-а (4,6%), као резултат предвиђених мера политике које ће ове године бити усмерене пре свега на успоравање раста цена и побољшање спољнотрговинског биланса. У средњорочном периоду (2004-2006) очекују се просечне годишње стопе раста БДП-а од око 5,9% годишње, а у периоду од 2006. до 2008. године од 5,7%, уз свођење инфлације на 4,5% крајем периода.

3.1.2. **Дефицит текућег платног биланса** у 2004. години износио је 2,8 милијарди долара односно 3.447 милијарде долара¹⁷ без званичне међународне помоћи, што представља повећање од 43,8% у односу на 2003. годину. Тиме је дошло до повећања учешћа текућег дефицита (без званичне помоћи) у БДП-у са 11,7% у 2003. на 15,6% у 2004. години. Пораст текућег дефицита последица је пре свега повећања дефицита робне размене. При томе, повећани увоз односио се првенствено на репроматеријал и опрему, па је повећани дефицит текућег платног биланса у 2004. години пре свега развојног карактера. Мада је извоз роба повећан, са два милиона у 2002. на скоро четири милиона долара у 2004. години, увоз је забележио бржи пораст, са 5,6 милиона долара у 2002. на скоро 11 милиона долара у 2004. години. Залихе увезене робе с краја 2004. задовољавале су домаћу тражњу за увозом у првим месецима 2005. године, па је као резултат дошло до његовог значајног пада у овом периоду. Извоз бележи значајан пораст у првим месецима 2005. године чему је допринело и увођење ПДВ-а.

3.1.3. У 2003. години је забележен рекордан **прилив страних директних инвестиција** које су износиле 1.360 милиона долара, да би у 2004. као последица успоравања процеса приватизације (у првом делу године), СДИ биле смањене на 966 милиона долара. За 2005. годину процењује се да ће СДИ износити најмање милијарду долара. Агенција за страна улагања и промоцију извоза је, у циљу поспешивања инвестиција, покренула пројекат¹⁸ вредан 4,5 милиона евра који ће Србији омогућити развијање инвестиционих локација и нових инвестиционих пројеката.

3.1.4. **Учешће инвестиција у БДП-у** бележи скромнији пораст од пројектованог. Укупне инвестиције су порасле са 13,6% у 2001. години на 16,4% БДП-а у 2004. години. Стратегијом је предвиђено да до 2010. године учешће инвестиција у БДП-у износи око 25%.

3.1.5. Након пада **стопе инфлације** са 14,8% у 2002. на 7,8% у 2003. години, раст цена је у 2004. години износио 13,7%. За првих девет месеци 2005. године раст цена на мало је износио 11,8%¹⁹, а до краја године се очекује да инфлација неће премашити прошлогодишњи ниво.

¹⁷ Евро: долар: динар= 1:1,20:69,99 (просек за период јануар-јун 2004.г.), евро: долар: динар= 1:1,26:75,14 (просек за период јул-децембар 2004.г.), евро: долар: динар= 1:1,30:80,75 (просек за период јануар-мај 2005.г.).

¹⁸ Реализован из донације ЕУ, кроз КАРДС програм.

¹⁹ Републички завод за статистику.

3.1.6. Након **споразума са Париским и Лондонским клубом**, учешће спољног дуга смањено је са 78,6% крајем 2002. на 63,8% БДП-а крајем 2004. године. Спољни дуг је крајем 2004. године износио око 14,1 милијарду долара, с тим што би до краја 2005. године Париски клуб поверилаца требало да отпише још преко 700 милиона долара дуга, након постизања задовољавајућег договора са ММФ-ом.

Табела 3.1.а: **Макроекономски показатељи**²⁰

	2002.	2003.	2004.
БДП, реалан раст (%)	4,5	2,4	8,6
Базна инфлација (НБС)	6,0	5,4	11,5
Цене на мало (крај периода)	14,8	7,8	13,7
Стране директне инвестиције (милиони долара)	475	1.360	966
Донације (милиони долара)	559	360	456
Трговински дефицит (%БДП)	24,8	24,7	32,8
Дефицит текућег платног биланса (%БДП)	13,5	11,7	15,6
Јавни приходи	44,3	43,1	45,2
Јавни расходи	47,7	44,3	44,6
Фискални дефицит/ суфицит	-3,4	-1,1	0,6

Напомена: Подаци за 2005. годину биће садржани у ревидираном Меморандуму о буџету и економској и фискалној политици за 2006. годину са пројекцијама за 2007. и 2008. годину.

3.1.7. **Реформа банкарског сектора** улази у своју завршну фазу након неколико година реструктурирања и консолидације кроз затварање несолвентних и неликвидних банака, доласка страних банака, јачање конкуренције међу финансијским институцијама, унапређење правног оквира за супервизију банака, повећање транспарентности пословања и власничке структуре банака. Реформа банкарског сектора ће бити приведена крају спровођењем започетог **процеса приватизације државних удела у банкама** и потпуном хармонизацијом законске и подзаконске регулативе са релевантним директивама Европске уније и Базелским принципима.

3.1.8. Дошло је до значајног напретка у **промоцији и повећању извоза** захваљујући: регионалним споразумима о слободној трговини, повољним условима за извоз у земље ЕУ, процесу приватизације и реструктурирања бивших јавних предузећа, олакшаном приступу нових приватних компанија, итд.

3.1.9. Предстојећи изазови:

- Повећање извоза—Повећање извоза зависиће од залагања за побољшање пословне климе, смањења трошкова пословања и стварања флексибилних и конкурентних трговинских структура, што треба да доведе до повећања страних директних инвестиција, а тиме и до повећања извоза.
- Повећање учешћа приватних инвестиција у БДП-у—Краткорочно гледано, привлачење страних директних инвестиција треба да буде најважнија мера за повећања нових приватних инвестиција. До сада, највећи број приватних инвестиција остварен је кроз процес приватизације. Основни изазов представља стварање пословног окружења које ће бити стимулативно за прилив гринфилд инвестиција.

²⁰ Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2006. г. са пројекцијама за 2007. и 2008.г.

- Подстицање дугорочне штедње становништва повећањем кредибилитета банковног сектора.

3.2. ФИСКАЛНА ОГРАНИЧЕЊА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ССС²¹

Реформом јавних финансија у Србији, уведеном у периоду од 2001. до 2003. године, направљени су значајни кораци ка транспарентнијем фискалном систему, поједностављеном и усклађеном са стандардима Европске уније. Ова реформа је довела до повећања утицаја јавних финансија на постизање најважнијих циљева макроекономске стабилности и одрживог привредног раста.

Захваљујући значајним променама у пореској политици, у 2005. и у наредним годинама планира се консолидовани фискални суфицит. Наставак пореске реформе усмерен је на смањење пореских обавеза и повећање пореског капацитета, веће учешће у БДП-у издатака за инвестиционе и капиталне расходе и образовање, а мање учешће издатака за војску, полицију, здравство и социјалну заштиту (фондове социјалног осигурања).

У наредном средњорочном периоду политика Владе у фискалној области јесте одржавање фискалне стабилности уз даље смањење јавних расхода и пореских обавеза, боље коришћење расположивих ресурса и већу мобилизацију јавних прихода, укључујући пореске подстицаје и друге реформске потезе у циљу веће пословне активности.

3.2.1. У 2004. години извршене су до сада најзначајније **реформе у пореској политици**, чиме је раније започето спровођење пореских промена ушло у трећу фазу са којом се заокружује планирана изградња модерног пореског система. Фискални суфицит буџета Републике Србије остварен је мерама реформе пореске политике усмереним на растеређење привреде и грађана, односно смањење пореских обавеза и повећање пореског капацитета (увођењем фискалних каса, побољшањем контроле наплате пореза, итд.). Ове мере треба да доведу до смањења укупних расхода у БДП-у, уз веће издавања за инвестиционе и капиталне расходе.

3.2.2. Најважније промене²² у реформској политици из 2004. године укључују: увођење Закона о порезу на додату вредност, Закона о порезу на доходак грађана, измена Закона о порезу на добит предузећа, Закона о акцизама, Закона о порезима на имовину, измена Закона о порезу на употребу, држање и ношење добара, укидање пореза на фонд зарада и пореза на финансијске трансакције.

3.2.3. У новом **Закону о порезу на додату вредност** који се примењује од 1. јануара 2005. године, уређено је да **општа стопа ПДВ-а износи 18%**, а да се по **посебној стопи од 8%** опорезује, између осталог, промет или увоз неких основних прехранбених намирница; лекова који се издају на терет средстава за здравствено осигурање; одређених медицинских средстава; уџбеника и наставних средстава; дневних новина; комуналних услуга и слично. **ПДВ се не плаћа код промета:** услуга које пружају здравствене установе, укључујући и смештај, негу и исхрану болесника у тим установама; услуга које пружају лекари, стоматолози или друга лица; услуга социјалног старања и заштите, дечје заштите и заштите младих, услуга установа социјалне

²¹ Институције које имају највише одговорности за омогућавање циљева ССС са аспекта фискалних ограничења су Министарство финансија и Народна банка Србије.

²² Детаљна листа закона из области финансија приложена у Анексу 6.2.

заштите; услуга смештаја и исхране ученика и студената у школским и студентским домовима или сличним установама; услуга образовања и професионалне преквалификације. Овим мерама су, дакле, обухваћене неке од најважнијих категорија од интереса за Стратегију за смањење сиромаштва у Србији.

3.2.4. Први **резултати увођења ПДВ-а** (у комбинацији са увођењем фискалних каса) указују на значајно повећање буџетских прихода и смањење сиве економије. Локалне самоуправе оствариле су суфицит од око 4 милијарде динара²³. Према првим анализама, увођење ПДВ-а је требало да има неутралан ефекат на раст цена: обрачуната просечна пореска стопа је пала па су се створили услови за пад цена од око 1,7%. Поред пада просечне пореске стопе која делује у правцу успоравања инфлације, у иницијалном периоду увођења ПДВ-а дошло је до благог пораста инфлације услед дејства осталих фактора повезаних са његовим увођењем²⁴. Анализе експерата²⁵ су тако показале одређени пораст пореског оптерећења сиромашних. Као одговор на овај проблем, Влада је у јулу 2005. године усвојила измене Закона о порезу на додату вредност, којима је уведен ПДВ мањи од 8% на још неке категорије роба и услуга. Такође, хуманитарна помоћ и донације из иностранства су ослобођене од плаћања ПДВ-а.

3.2.5. У следећем периоду вршиће се даље **усаглашавање са правом Европске уније** (укључујући пореске олакшице предвиђене Законом о порезу на додату вредност, као што је раније напоменуто). Мешовити систем пореза на доходак грађана може бити замењен синтетичким порезом на доходак који се примењује у већини земаља ЕУ; систем опорезивања прихода од капитала реформисаће се у циљу избегавања двоструког опорезивања.

3.2.6. Једна од нових мера која се већ показала ефикасном јесте смањење **пореза на добит предузећа са 20% на 14% (2003), а затим са 14% на 10% (2004)**. Ова стопа представља једну од најнижих стопа у региону и већ је дала резултате у смислу повећања наплате пореза од преко 60%.

3.2.7. У оквиру средњорочног периода од 2006. до 2008. године један од приоритетних задатака биће **усклађивање царинске политике** са динамиком развоја и економских интеграција уз нужно прилагођавање захтевима СТО. Мерама царинске политике постепено ће се смањивати ниво царинске заштите што истовремено представља један од услова за приступање ЕУ и за учлањење у СТО.

3.2.8. У 2003. години платни промет је пренет у банке и **формиран је Трезор Буџета Републике**.

3.2.9. Пореска управа је прошла кроз **процес модернизације** који ће се наставити и у наредном периоду како би се постигло побољшање квалитета услуга и надзора пореских обвезника, стриктно спровођење пореског законодавства и побољшање организационе структуре и капацитета ове институције. Увођење информационог система у рад пореске управе, Управе царина и Управе за јавна плаћања (УЈП) врши се у циљу побољшања наплате пореза.

3.2.10. Након што је извршена реформа пореског система у области јавних прихода, започеће се и са реформом јавних расхода на свим нивоима власти. Реформа ће бити

²³ Извор: Министарство финансија

²⁴ Како се код ПДВ-а моменат плаћања пореза помера од момента реализације (продаје роба/услуга) на моменат набавке инпута, за очекивати је да је код привредних субјеката дошло до проблема са падом ликвидности и компензације кроз одређено повећање цена. Такође, повећаним укључивањем сиве економије у легалне токове вероватно је дошло до благог пораста цене роба/услуга које су сада у легалним токовима (уз обрачунате и плаћене пореске обавезе).

²⁵ Подржало Одељење за међународни развој Велике Британије.

усмерена на расходе буџета, као и расходе организација обавезног социјалног осигурања. Реформа јавних расхода захтева постепено спровођење реформе система државне управе и јавних услуга, као и пажљиву процену расхода намењених за основне административне услуге државе (администрација, одбрана), што се одвија у складу са Акционим планом за спровођење реформе државне управе.

3.2.11. Тренутни ниво јавних расхода је превисок и није одржив, уз највеће учешће субвенција за пензионе фондове у јавним расходима (13,6% у 2004.г.); сматра се да ово представља значајну препреку бржем економском развоју. Показало се да корективне мере које су примењене у случају система пензионог осигурања нису довољно ефикасне, па се очекује даља реформа система пензионог осигурања.

Табела 3.2.а: Консолидовани јавни приходи, расходи и дефицит у % БДП-у

% од БДП-а	2002.	2003.	2004.
Јавни приходи	44,3	43,1	45,5
Јавни расходи	47,7	44,3	44,6
Фискални дефицит/суфицит	-3,4%	-1,1%	0,6%

Напомена: Подаци за 2005. годину биће садржани у ревидираном Меморандуму о буџету и економској и фискалној политици за 2006. годину са пројекцијама за 2007. и 2008. годину.

3.2.12. У наредном периоду ће доћи до промена у структури јавних расхода, посматрано по функционалној класификацији. Треба да дође до смањења расхода у области јавних услуга (државна управа), као и услуга у области одбране и унутрашње безбедности (у складу са реформама ових ресора).

3.2.13. Предвиђено је смањење учешћа расхода у области социјалне заштите, али не у великој мери, јер ће ова категорија обухватити социјалне програме који треба да употпуне процес реструктурирања привреде. У исто време, планира се повећање учешћа расхода за образовање, економске послове и станоградњу и комуналне услуге.

Табела 3.2.б: Консолидовани јавни расходи у % БДП-а²⁶

	2005.	2006.	2007.	2008.
Укупни расходи	45,7	44,6	43,5	42,5
1. Опште јавне услуге	5,1	5,0	4,9	4,8
2. Одбрана	2,8	2,6	2,3	2,0
3. Унутрашња безбедност	2,2	2,0	1,7	1,4
4. Економски послови	3,9	4,0	4,0	4,1
5. Заштита животне средине	0,3	0,4	0,4	0,4
6. Станоградња и комуналне услуге	2,0	2,0	2,1	2,2
7. Здравство	6,6	6,5	6,4	6,3
8. образовање	3,9	4,0	4,2	4,3
9. Рекреација, култура и религија	0,6	0,6	0,6	0,6
10. Социјална заштита²⁷	18,4	17,5	17,0	16,5

²⁶ Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2006. годину са пројекцијама за 2007. и 2008. годину

²⁷ Посматрано по функционалној класификацији буџета која у расходе социјалне заштите укључује и расходе за фондове обавезног ПИО осигурања

3.2.14. У току процеса приватизације и реструктурирања друштвених и јавних предузећа, долази до постепеног **смањења субвенционисања јавних предузећа**. У 2002. години учешће расхода по основу субвенција у БДП-у је износило 7,6% да би у 2004. години опало на 5,9% са тенденцијом даљег смањења у наредном периоду. У 2005. и у наредним годинама планира се остваривање консолидованог фискалног **суфицита**, тако да приходи од приватизације неће бити коришћени за покривање фискалног дефицита.

3.2.15. Предстојећи изазови:

- Смањење учешћа јавне потрошње у БДП-у. Највећи изазов, дугорочно гледано, биће смањење субвенција за пензионе фондове и, краткорочно гледано, за друштвена и јавна предузећа. Док ће се субвенције за предузећа смањити током процеса приватизације, смањивање субвенција за пензионе фондове представљаће највећи будући изазов. Становништво Србије је релативно старо, а политички притисак да се одржи, па и побољша, стандард живота овог дела популације веома је велики.
- Реформа пореза на имовину и локалних јавних финансија уопште. У овом тренутку, порез на имовину не представља значајан извор буџетских прихода. Стварање ефикасног и правичног система за опорезивање имовине захтеваће постизање политичког консензуса, као и обезбеђивање експертизе на локалном нивоу и у оквиру пореске управе.
- Реформа буџетског процеса и увођење програмског буџета. Иако је фискални систем доживео брзе и одлучне промене у протекле четири године, систем за израду буџета је још увек у великој мери неререформисан. Из разлога недовољних капацитета, са увођењем програмског приступа за израду буџета се касни, иако је овај корак неопходан за даље побољшање коришћења буџетских средстава, као и за процес мониторинга и евалуације учинка Владе РС.

3.3. ТРАНЗИЦИЈА КА ТРЖИШНОЈ ПРИВРЕДИ: СТВАРАЊЕ УСЛОВА ЗА РАЗВОЈ ПРИВАТНОГ СЕКТОРА²⁸

По оцени недавно усвојене Процене државних политика и институција и Извештаја о пословању у 2006. Светске банке²⁹, Србија је направила значајне кораке у решавању структурних проблема, стварању окружења погодног за економски раст заснован на развоју приватног сектора и тиме заузела прво место по успешности реформи у 2004. години.

Упркос скорашњим побољшањима, према Индексу пословне конкурентности за 2004.г. Светског економског форума постоје значајни потенцијали за побољшање пословног окружења у Србији како би се створили услови за изградњу ефикасне и конкурентне привреде. Кључну улогу у томе има успешна приватизација и реструктурирање предузећа, развој предузетништва и сектора малих и средњих предузећа и укупно побољшање инвестиционе и пословне климе.

²⁸ Институције које имају највише одговорности за стварање услова за развој приватног сектора су Министарство финансија, Народна банка Србије, Министарство привреде, Агенција за приватизацију, Министарство правде, Министарство за капиталне инвестиције и Министарство трговине, туризма и услуга.

²⁹ Country Policy and Institutional Assessment (CPIA) and Doing Business 2006.

У циљу обезбеђивања адекватног правног и институционалног оквира који би омогућио развој приватног сектора усвојено је 50 привредно-системских закона. До краја августа 2005. године приватизовано је укупно 1.631 предузеће, а до краја 2006. године очекује се достизање циљне вредности од 75% приватног власништва у привреди.

Упркос растућем приватном сектору и побољшаном приступу тржишту, спољна трговина остаје углавном нереструктурирана, са јаким преоријентације ка Европској унији и углавном непромењеном робном структуром³⁰.

3.3.1. Обезбеђивање **транспарентног правног и институционалног оквира** неопходно је за привлачење приватних инвестиција. Током 2004. године усвојено је 50 привредно-системских закона, као и изванредан број нових закона које је Влада РС израдила и Народна скупштина усвојила у току 2005.г. Њиховом применом се ствара повољан пословни амбијент за пораст активности и ефикасност привреде. На пример, доношењем **Закона о регистрацији привредних субјеката** и **Закона о Агенцији за регистрацију привредних субјеката** поједностављена је процедура њихове регистрације. Озбиљан проблем представља лоше функционисање судова – просечно време потребно за наплату дуга је скоро три године – што негативно утиче на инвестициону климу.

3.3.2. Влада РС је 2004. формирала Гаранцијски фонд³¹ ради обезбеђивања услова за подстицање развоја пословања малих и средњих предузећа, предузетника и пољопривредника. Функција му је издавање гаранције банкама у висини од 50-80% потраживања банке за кредите које одобре малим и средњим предузећима која имају потенцијал за раст, али не испуњавају све услове за добијање кредита од пословних банака. Фонд је одобрио 950 захтева и издао гаранције у износу од 7,5 милиона евра почевши од јуна 2004.г. За потребе активности Фонда у 2005.г. из буџета Републике Србије је издвојено додатних 1,5 милијарди динара.

3.3.3. У циљу **уклањања административних и бирократских препрека** у развоју приватног сектора, почетком 2004. године основан је Савет за регулаторну реформу, као међуминистарско тело које треба да надгледа развој приватног предузетништва, разматра законодавне промене и учествује у изради нових закона који подстичу развој приватног сектора. Активности Савета су довеле до боље координације и ефикаснијих регулативних реформи у области привреде, и такође омогућиле да Влада РС спремније реагује на проблеме у вези са применом усвојених закона.

3.3.4. **Активности у области приватизације** усмерене су на промену власничке структуре привреде, постизање веће ефикасности предузећа, а тиме и конкурентности привреде. Након малог застоја, половином 2004. године приватизација је убрзана. Приликом приватизације се једнак значај придаје величини инвестиционих улагања и социјалном програму, као и износу продајне цене. У периоду 2002-2005. године, закључно са крајем августа 2005. године, **путем тендера** је продато 50 предузећа, **на аукцијама** је продато 1.191 предузећа а **на тржишту капитала** 390 мањинских пакета предузећа. Дакле, укупно је продато 1.631 предузеће од понуђених 2.027, што даје проценат успешности продаје од 80%. Реализован приход од продајне цене је 1,68

30 Структуру извоза карактерише превелик број различитих производа, што указује на недовољну специјализацију, и мала заступљеност производа виших нивоа обраде, са већом додатном вредношћу.

31 Од јула 2004. Фонд је одобрио 950 захтева и издао гаранције у вредности од 7,5 милиона евра. За делатности у 2005. години у буџету РС су планирана средства за докапитализацију Фонда у износу од 1,5 млрд. динара. Видети www.gf.co.yu

милијарди евра, уговорене инвестиције су непуних 850 милиона евра, а реализација кроз социјални програм износи око 270 милиона евра. Значајан број предузећа се налази у поступку припреме за приватизацију како би се и план за 2005. годину успешно спровео. Планом приватизације за 2005. годину биће понуђено 318 предузећа уз пакете акција за још минимум 200 предузећа, а очекивани приход по овом основу износи 226,2 милиона евра. У реструктурирању у 2005. години у поступку ће бити 19 предузећа.

3.3.5. У 2005. години **учешће приватног власништва у привреди** креће се на нивоу од 65%. Остваривање планираног учешћа приватног сектора од 75% може се очекивати до краја 2005. године кроз остваривање 18 тендерских и 300 аукцијских приватизација, кроз издвајање *non-core* делатности из портфолија јавних предузећа и оснивање посебних предузећа која ће бити предмет приватизације и кроз примену новоусвојеног Закона о стечајном поступку. До сада је идентификовано 73 предузећа за која се проценило да, пре продаје, треба да прођу кроз процес реструктурирања. Ако се узму у обзир и зависна предузећа³², онда се може рећи да се у реструктурирању налази око 600 предузећа. Ова предузећа запошљавају преко 200 хиљада радника.

3.3.6. У 2004. години Европска банка за обнову и развој у договору са Владом Републике Србије почела је са реализацијом **TAM** (*Turn Around Management*) програма. Програм предвиђа подршку за реструктурирање 25 потенцијално перспективних МСП и развој вештина и знања из области менаџмента. Сврха овог пројекта је да се одаберу предузећа која су прошла процес приватизације те да им се помогне да се прилагоде тржишним условима привређивања, да развију трогодишње планирање, да дефинишу јасну конкурентску политику и слично. Посебна вредност програма је директан рад искусних менаџера ЕУ са управама домаћих предузећа.

3.3.7. **Процес приватизације банака** се одвија као део реформе банкарског сектора и ушао је у своју завршну фазу. Број и релативни значај банака у којима држава има већинско или значајно власништво се смањује услед затварања (Борска банка), припајања другим банкама (Пиротска банка, Српска регионална банка) или приватизације (Јубанка). У току 2005. године продате су три банке са државним власничким уделима и остварен је приход од 273.8 милиона евра, а приватизација још три банке је тренутно у почетним фазама реализације.

3.3.8. Национална стратегија за борбу против корупције је представљена Народној скупштини РС. Посебно се разрађује борба против корупције у институцијама политичког система, државне управе и јавних служби, правосуђа, привредног система и система јавних финансија. Доследна примена донетих закона као и независно судство обезбедиће погодну инвестициону климу и фер утакмицу међу страним пословним партнерима.

3.3.9. **Закон о заштити конкуренције**, који се налази у скупштинској процедури, предвиђа оснивање Комисије за заштиту конкуренције која треба да обезбеди једнаке конкурентске услове за све привредне субјекте на нашем тржишту. У процедури усвајања у Народној скупштини Републике Србије се налази и Предлог закона о заштити потрошача који ће имати позитивне ефекте на животни стандард грађана, као и Предлог закона о трговини и Предлог закона о ценама.

3.3.10. Предстојећи изазови:

---

³² Поједина од наведених 73 предузећа су веома сложена и обухватају зависна предузећа (ћерке-предузећа) која такође треба реструктурирати.

- Реструктурирање и приватизација великих друштвених и јавних предузећа представља, не узимајући у обзир финансирање пензионог фонда, најважнији економски изазов у предстојећем средњорочном периоду. Организационо реструктурирање (хоризонтално и вертикално раздвајање), смањивање броја запослених и, коначно, приватизација представљају предуслове за постизање одрживе фискалне политике, али и за побољшање пословне климе.
- Изградња институционалних капацитета за ефикасну заштиту конкуренције. Приватизација природних и административних монопола захтева јаку и независну конкуренцију и регулаторне институције; без постојања ових предуслова немогуће је побољшати инфраструктуру и пословну климу у Србији.
- Уклањање административних препрека за развој приватног сектора на републичком и локалном нивоу. Иако су отклоњене многе правне и административне препреке, неке од њих су и даље на снази, као што је члан Устава Републике Србије који не дозвољава приватно власништво над градским грађевинским земљиштем.
- Интензивније укључивање локалних самоуправа у стварање окружења погодног за економски раст – на локалном и регионалном нивоу – узимајући у обзир конкурентне предности, као и друштвена и регионална ограничења и изазове. Ово укључује неговање сарадње између локалних самоуправа у развијању стратешких оквира (социо-економски планови/ локалне стратегије за смањење сиромаштва/ локалне стратегије одрживог развоја засноване на Агенди 21) и подршку структурама за повећање запослености и уравнотежен социо-економски раст.

3.4. ТРАНЗИЦИЈА КА ТРЖИШНОЈ ПРИВРЕДИ: ИЗГРАДЊА ЕФИКАСНИЈИХ ЈАВНИХ ИНСТИТУЦИЈА³³

Основни правац реформе јавне управе у Србији јесте прелаз са ауторитарног административног одлучивања на управу као свима једнако доступан услужни сервис грађана. Даљом децентрализацијом општине добијају значајнију улогу у побољшању квалитета живота и смањењу сиромаштва.

Стратегија реформе државне управе усвојена крајем 2004. године има за циљ изградњу демократске државе и изградњу државне управе усмерене ка грађанима. Нови закони, прописи и решења уважавају принципе децентрализације, деполитизације, професионализације, рационализације и модернизације јавних институција.

3.4.1. **Стратегија реформе државне управе**, усвојена крајем 2004. године, поставила је два општа и међусобно повезана циља: **изградњу демократске државе** засноване на владавини права, одговорности, јавности, економичности и ефикасности и **изградњу државне управе усмерене ка грађанима**, која је способна да грађанима и приватном сектору пружи висок квалитет услуга уз разумне трошкове. Основни принципи у спровођењу реформи су децентрализација, деполитизација, професионализација (развој људских ресурса, оснивање јединственог центра за обуку и сталан процес стручног усавршавања), рационализација (избегавање преклапања послова и реална процена потребног броја извршилаца за сваки од послова), модернизација и принцип примене отворене Владе као контролног механизма државне администрације (једна од

³³ Институције које имају највише одговорности за реализацију мера из ове области су Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство правде, Министарство привреде и Министарство финансија.

конкретних мера је доношење Закона о Заштитнику грађана). Решења будућег новог Устава Републике Србије дефинисаће нивое субцентралне власти и биће темељ за преношење власти са централног на ниже нивое.

3.4.2. Стратегија реформе државне управе уређује питање одговорности државних службеника и уводи **реформу система плата државне управе**. Успостављање стимулативног система зарада је био неопходан корак јер се у пракси установило да систем плата не подстиче у довољној мери преузимање вишег нивоа одговорности од стране запослених. Од априла 2005. године у пракси су утврђене нове основице запослених у органима државне управе према врсти посла, одговорности и сложености послова. Завршена је ревизија систематизација радних места у свим органима државне управе, при чему је спроведена и процена потреба за кадровима, ради повећања ефикасности рада целокупне државне управе, што је резултирало рационализацијом државне управе за око 10%. Истовремено је уведен и спроводи се систем праћења и оцењивања рада државних службеника, на основу којег се успоставља механизам награђивања запослених у државној управи.

3.4.3. У циљу **побољшања управљања људским капацитетима** формиране су јединице за управљање људским ресурсима³⁴, при чему је централна јединица формирана у Министарству за државну управу и локалну самоуправу. Обука чланова тих јединица је у току, а планира се и оснивање јединственог центра за обуку и стручно усавршавање за рад у државној управи и органима локалне самоуправе до краја 2006. године.

3.4.4. **Принцип модернизације државне управе** у Републици Србији има за циљ пре свега техничко-технолошко осавремењивање рада државне управе и увођење тзв. е-Владе, која би допринела унапређивању ефикасности и економичности у раду органа државне управе.

3.4.5. У циљу постизања ефикаснијег спровођења реформских процеса покренут је **Заједнички пројекат “Ка ефикаснијем спровођењу реформи”**. Сврха овог пројекта је унапређење капацитета у државној управи за оперативно планирање, праћење и извештавање. Циљ пројекта је интегрисање свих битних стратешких приоритета у оперативне планове државних институција и боља алокација ресурса увођењем програмског буџетирања и ефикаснијим програмирањем међународне помоћи. Пројекат ће увести и јединствен информациони систем који ће омогућити правовремено извештавање како владиних институција тако и јавности о процесу спровођења реформи. У пилот фази овог пројекта која траје до октобра 2005. године учествује девет државних институција.³⁵

3.4.6. Са процесом децентрализације нераскидиво је повезан и **процес фискалне децентрализације**, који има за циљ да се локалним заједницама обезбеде сопствена средства за финансирање децентрализованих функција, како би се обезбедила нужна самосталност и потребна средства за адекватан одговор на потребе грађана у локалној заједници. Стална конференција градова и општина (СКГО)³⁶ активно укључена³⁷ у

³⁴ Уз помоћ и консултације Владе Краљевине Шведске и Шведског института за јавну управу (SIPU).

³⁵ Пројекат финансира Министарство за иностране послове Краљевине Норвешке. Учесници пројекта у пилот фази су: Генерални секретаријат Владе Републике Србије, Тим потпредседника Владе за имплементацију ССС, Министарство финансија, Канцеларија за придруживање ЕУ, Министарство за економске односе са иностранством, Министарство здравља, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство трговине, туризма и услуга, Министарство привреде

³⁶ Стална конференција градова и општина (СКГО) је удружење локалних власти у Србији. Одбор за социјална питања (један од 10 СКГО одбора) ради на питањима социјалне политике и запошљавања на нивоу локалне власти.

³⁷ У сарадњи са Палго центром и Програмом за реформу локалне самоуправе у Србији (SLGRP) подржаног од Америчке агенције за међународни развој (USAID).

израду прописа који дефинишу општинску својину и нови приступ финансирању локалних заједница који подразумева фискалну децентрализацију. Општинске власти виде недостатак фискалне децентрализације као главну препреку за економски и социјални развој градова и општина.

3.4.7. **Сарадња и размена информација између општинске власти и осталих локалних актера**, посебно невладиних организација, постоји, пре свега, у општинама у којима су реализовани пројекти међународних донатора. Наиме, у великој броју случајева ови пројекти су за један од циљева имали унапређење рада општинске управе и побољшање информисаности грађана, као и формирање локалних партнерстава у различитим областима, тако да су, једном успостављени, ови механизми показали своје ефекте и као такви наставили да буду примењивани у локалним срединама. До сада је 17 општина основало услужно—информативне центре управо са циљем да се унапреди квалитет рада општинских управа (општине као сервис грађана) и побољша информисаност грађана о питањима од интереса.

3.4.8. У Србији је 2002. године усвојен **Закон о локалним изборима**, који предвиђа обавезних 30% кандидата мање заступљеног пола и њихово равномерно распоређивање на изборној листи. Ова мера ипак још није допринела повећању заступљености жена на локалном нивоу.

3.4.9. Најзначајнији прописи који имају за циљ да спрече ситуације које могу потенцијално да доведу до нарушавања непристрасности и савесног поступања лица на руководећим местима у државној управи су Закон о спречавању сукоба интереса при вршењу јавних функција и Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја. Још један специфичан вид екстерне контроле рада државне управе представља увођење институције Заштитника грађана (Омбудсмана), које је у току. Формиран је Савет за борбу против корупције, а Влади РС је поднета на усвајање Национална стратегија за борбу против корупције. Генерални циљ ових мера је **смањење корупције и подизање нивоа антикорупцијске културе** у Србији у складу са међународним стандардима. Стратегијом је предвиђено унапређивање прописа о спречавању сукоба интереса при вршењу јавних функција, успостављање ефикасног система контроле и одговорности државних и јавних службеника, доношење кодекса понашања државних и јавних службеника (СКГО је већ донела овакве кодексе за локалне власти), успостављање механизма за пријављивање противзаконитог и неетичког рада службеника, повезивање информационог система државних органа (Пореска управа, Управа царина, Министарство унутрашњих послова, Управе за јавне набавке и др), увођење принципа ротације државних службеника на радним местима подложним корупцији и др. Стратегија дефинише конкретне мере и временски период за њихову примену, а предвиђено је да Акциони план за борбу против корупције буде усвојен до краја 2005. године.

3.4.10. У циљу осигурања **доступности правде за сиромашне**, законом је предвиђено да окривљени према свом имовном стању не може сносити трошкове одбране ако би тиме било доведено у питање издржавање окривљеног или издржавање лица које је обавезан да издржава. У фази израде је и Закон о правној помоћи.

3.4.11. Закон о парничном поступку и Закон о извршном поступку су усаглашени са законодавством Европске уније и стандардима Савета Европе. Унетим новинама (нпр. директном ревизијом, поступком за решавање спорног правног питања, медијацијом, скраћеним извршним поступком итд.) постиже се да парнични и извршни поступак буду **ефикаснији, бржи и економичнији**. Код реформе извршног поступка се водило рачуна да ефикасност и брзина поступка не угрозе заштиту дужника, али ни заштиту

повериоца (посебан поступак у трговинским стварима). У циљу даљег јачања капацитета професионалности и ефикасности, као и материјалних и техничких услова рада судских органа, основан је и ради Правосудни центар за обуку и стручно усавршавање.

3.4.12. У складу са препорукама Нацрта стратегије за интеграцију и оснаживање Рома, у оквиру институција локалне самоуправе, почела је имплементација пројекта "Запошљавање координатора за ромска питања у органима локалне самоуправе"³⁸. У првој фази пројекта обухваћено је 12 општина са крајњим циљем запошљавања представника ромске заједнице у свих 120 општина у Србији које насељавају Роми.

3.4.13. Србија заостаје за другим земљама у региону у формирању механизма за родну равноправност и у законској регулативи која би регулисала ту област. Започет је рад на **Закону о родној равноправности**, као и на **Националном плану акције**. Припремљен је извештај о спровођењу Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена (*CEDAW* извештај). Недавно је формиран Савет за равноправност полова при Влади Републике Србије, док у Народној скупштини постоји тело за родну равноправност. У АП Војводини постоји Секретаријат за рад, запошљавање и равноправност полова, који показује изузетне резултате у раду, а успостављена је и институција омбудсмана. Након иницијативе ОЕБС-а из 2002. године, до данас су у локалним самоуправама широм Србије 54 особе (*focal points*) задужене за питања родне равноправности.

3.4.14. Предстојећи изазови:

- Увођење механизма за анализу ефеката предложених прописа и закона. Подношење свеобухватне анализе ефеката прописа и закона се не захтева у процесу израде и усвајања нових закона. Такође, државна администрација не поседује капацитете за спровођење овакве активности.
- Наставак реформе судства, пошто ефикасан систем судства и заштита имовинских права представљају предуслов за ефикасну тржишну економију. Борба против корупције и повећана транспарентност судског одлучивања, са једне стране, као и реформе у области финансирања судова, са друге, створиће основу за одржање равнотеже између независности судства и одговорности пред јавношћу.
- Реформа система јавне и државне безбедности и одбране. Са становишта фискалне политике, смањење система јавне и државне безбедности, као и војске, представља један од кључних политичких изазова у наредном периоду.
- Побољшање целокупне координације програмских циљева и активности на нивоу Владе, као и институционалних капацитета за оперативно планирање у ресорним министарствима, са циљем побољшања процеса креирања политике и повезивања приоритета Владе са расположивим средствима из буџета и међународне помоћи.

---

³⁸ Министарство за људска и мањинска права уз подршку Европске агенције за реконструкцију

3.5. ТРАНЗИЦИЈА КА ТРЖИШНОЈ ПРИВРЕДИ: ГЛОБАЛНА И РЕГИОНАЛНА ИНТЕГРАЦИЈА³⁹

Процес придруживања и приступања Србије и Црне Горе Европској унији један је од приоритета и стратешко опредељење Србије, које почива на широком политичком и друштвеном консензусу. Европска унија је 25. априла 2005. године усвојила позитивну Студију изводљивости за почетак преговора о Споразуму о стабилизацији и придруживању.

Чланство РС у Светској трговинској организацији се може очекивати у току 2008. године. Светска банка је децембра 2004. године одобрила нови трогодишњи план активности за СЦГ под називом Стратегија помоћи земљи, који се у потпуности ослања на процес стабилизације и придруживања, као и на процес имплементације препорука дефинисаних у документима Стратегије за смањење сиромаштва у Србији и Црној Гори.

3.5.1. **Процес придруживања Србије Европској унији и имплементација ССС тесно су повезани.** Резултати имплементације ССС који се односе на ниво економског развоја и социјалног укључивања директан су одговор на изазове пред којима ће се Србија наћи у процесу придруживања ЕУ.

3.5.2. Кроз подршку Европске уније процесу стабилизације и асоцијације, Србији су одобрени асиметрични трговински преференцијали и приступ значајној помоћи, што позитивно утиче на смањење сиромаштва. **Вишегодишњи индикативни програм Европске комисије (2004-2006)**, на коме се базира помоћ ЕУ Србији, наглашава комплементарност приоритета постављених ССС и агенде европских интеграција.

3.5.3. Јуна 2003. године на самиту ЕУ-Западни Балкан одржаном у Солуну, Европска унија је, поред осталих ставки у оквиру тзв. Солунске агенде за западни Балкан, понудила земљама западног Балкана **Европско партнерство**, један од главних инструмената претприступне стратегије Европске уније према земљама које су потенцијални кандидати за чланство. Овај инструмент ексклузивно одређује односе између ЕУ и наше земље све до потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању. Дана 14. јуна 2004.г. Савет Европске уније је усвојио Одлуку о принципима, приоритетима и условима обухваћених Европским партнерством, на основу које је Влада Републике Србије припремила, а затим и усвојила Акциони план за примену Европског партнерства 4. новембра 2004. године.

3.5.4. Октобра 2004. године **ЕУ је усвојила модел двоструког колосека у процесу стабилизације и придруживања СЦГ Европској унији.** На основу овог модела целокупна област економије и трговине прешла је у надлежност држава чланица, тј. засебно Србије и Црне Горе. Након тога, ЕУ је **25. априла 2005. године усвојила позитивну Студију о изводљивости за почетак преговора о Споразуму о стабилизацији и придруживању** за Србију и Црну Гору⁴⁰.

³⁹ Институције које имају највише одговорности за остварење циљева регионалних и међународних интеграција су Министарство за економске односе са иностранством, Канцеларија за придруживање Европској унији, Министарство финансија и Комесаријат за избеглице.

⁴⁰ Канцеларија за придруживање Европској унији је најмлађа институција при Влади Републике Србије, основана у марту 2004. године са циљем да хоризонтално координише и прати рад ресорних министарстава у вези са ЕУ. Рад Канцеларије за придруживање ЕУ је умногоме допринео добијању позитивне Студије изводљивости.

3.5.5. Јуна 2005. године, Влада Републике Србије, а потом и Одбор Народне скупштине за европске интеграције у јулу, усвојили су Националу стратегију Србије за придруживање Србије и Црне Горе Европској унији. Национална стратегија представља основ за усвајање националних програма за хармонизацију националног законодавства са законодавством ЕУ, по потписивању Споразума о стабилизацији и придруживању. Основни циљ Споразума о стабилизацији и придруживању представља промовисање економских и трговинских односа, са будућим изгледима за установљење зоне слободне трговине и регулисање слободног кретања радне снаге, слободу оснивања предузећа и пословања у сектору услуга, као и слободно кретање капитала.

3.5.6. Како би се наставио процес усклађивања закона са прописима ЕУ, а у складу са резултатима **Акционог плана за усклађивање закона Републике Србије са прописима ЕУ за 2004. годину**, Влада Републике Србије је у марту 2005. године усвојила **Акциони план за усклађивање закона Републике Србије са прописима ЕУ за 2005. годину**. Овај план садржи корпус од 41 закона, од којих је Влада РС усвојила пет, а Парламент шест закона. У току 2004. године је усвојен и **Акциони план за спровођење приоритета из Европског партнерства**. Реализацију оба плана прати Канцеларија за придруживање ЕУ уз помоћ *скрининг* извештаја (screening report) и инструмента за праћење примене Европског партнерства.

3.5.7. Године 2003. усвојен је Закон о Акционом плану хармонизације економских система држава чланица државне заједнице Србије и Црне Горе ради спречавања и уклањања препрека слободном протоку људи, роба, услуга и капитала⁴¹. Међутим, у складу са приступом двоструког колосека, у фебруару 2005. године усвојене су измене Закона, чиме се ван овог закона стављају одредбе које се односе на царинске стопе, систем спољне трговине, опорезивање, Светску трговинску организацију (заједнички приступ) и Заједничку комисију за конкуренцију⁴². Такође, почетком 2005. године потписан је споразум са ЕУ поводом либерализације трговине текстилом.

3.5.8. **Реформа царинског система** подразумева постепено смањивање нивоа царинске заштите, што представља и један од услова за приступање ЕУ и за учлањење у СТО. Закон о царинској тарифи је усвојен у јулу 2005. године⁴³.

3.5.9. Потписивањем споразума о слободној трговини под окриљем Пакта за стабилност југоисточне Европе, извршена је либерализација спољне трговине робом са 7 земаља региона. До 2008. године у региону је предвиђено **стварање зоне слободне трговине**, што подразумева и либерализацију тржишта услуга.

3.5.10. **Суседски програми** су нови инструмент Европске уније усмерен ка промоцији и пружању подршке прекограничној сарадњи на новим спољним границама Европске уније. Програми су усмерени ка смањивању постојећих разлика у степену развоја региона, унапређењу контаката између локалних заједница и јачању културне, социјалне и економске сарадње. У оквиру овог програма сарађујемо са Мађарском, а у наредном периоду успоставиће се сарадња и са Бугарском и Румунијом.

3.5.11. **Решавање питања избеглица и интерно расељених лица** је неопходан корак за остваривање регионалних интеграција. Ова питања решавају се интеграцијом избеглица (одобравањем држављанства СЦГ) и споразумима о двосмерном повратку избеглица које је СЦГ потписала са Хрватском и БиХ, као и локалном интеграцијом или повратком интерно расељених лица на Косово.

⁴¹ Службени гласник Републике Србије број 67/03

⁴² Службени гласник Републике Србије број 18/05

⁴³ Службени гласник Републике Србије број 62/05

3.5.12. **Аранжман за продужено финансирање са ММФ-ом** закључен је 2002. у укупном износу од око 650 милиона СПВ⁴⁴, са циљем постизања одрживог економског раста, побољшања животног стандарда грађана, смањења стопе инфлације и даљег раста девизних резерви. Закључно са јулом 2005. године искоришћено је 587,5 милиона специјалних права вучења (око 860 милиона долара), а до 31. децембра 2005. године биће искоришћена и преостала средства.

3.5.13. **Чланство Републике Србије у СТО**, које се може очекивати у току 2008. године, позитивно ће утицати на привредни раст, смањење цена одређених производа, даљу спољнотрговинску либерализацију и обезбеђење повлашћеног положаја Србије и Црне Горе.

3.5.14. Предстојећи изазови:

- Ублажавање ефеката спољнотрговинске либерализације на сиромашне у руралним подручјима, у складу са процесом придруживања СТО и ЕУ. Такође, развијање координисаног приступа Владе, који ће узети у обзир утицај брзине либерализације на животне услове руралног становништва, а нарочито сиромашног становништва у руралним подручјима.
- Одговарање на захтеве процеса европских интеграција, а нарочито:
  - Почетак преговора за закључивање Споразума о стабилизацији и придруживању, што се очекује у јесен 2005. године.
  - Усклађивање законодавства Србије и Црне Горе са *acquis*-ом Европске уније, нарочито у кључним областима унутрашњег тржишта ЕУ, сходно Споразуму о стабилизацији и придруживању.
  - Убрзавање процеса преговарања Србије и Црне Горе за потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању, у зависности од брзине усвајања европских регулатива и стандарда, као и могућности земље да изгради капацитете за примену одредби Споразума.
  - Спречавање ризика од прекида процеса преговарања о Споразуму о стабилизацији и придруживању у случају одложеног испуњења кључних захтева ЕУ.
  - Пуна сарадња са Хашким трибуналом.
  - Непостојање капацитета у ресорним министарствима да се на адекватан начин изврши повезивање алоцираних финансијских средстава из буџета и међународне помоћи са процесом примене одређених приоритета дефинисаних Европским партнерством.
  - Изградња капацитета државне управе за будућу примену новог претприступног инструмента ЕУ.

---

⁴⁴ Специјална права вучења (СПВ) представљају међународну резервну активу коју је ММФ оформио ради регулисања међународне ликвидности и коју користи као обрачунску јединицу у свим својим пословима и трансакцијама са земљама чланицама. СПВ се расподељују земљама чланицама, сразмерно њиховим квотама у ММФ-у. Курс СПВ утврђује се на основу корпе валута коју чине долар, евро, јен и фунта.

3.6. ПОВЕЋАНЕ МОГУЋНОСТИ ЗАПОШЉАВАЊА⁴⁵

Незапослени су суочени са највећим ризиком сиромаштва, али и са највећом дубином и оштрином сиромаштва у поређењу са другим учесницима на тржишту рада. Основни циљ привредних реформи у Србији јесте стварање модерне, извозно оријентисане тржишне привреде која се ослања на приватни сектор и која је у стању да оствари динамичан привредни раст и створи нова радна места.

У 2004. години остварен је пораст запослености од 0,5% у односу на претходну годину, а у првих седам месеци 2005. године просечан број укупно запослених је повећан за 0,1% у односу на 2004. Сматра се да се на мало повећање могућности запошљавања утицало економским реформама, активним мерама запошљавања, повољним кредитима приватним МСП, подстицањем страних директних инвестиција, смањењем удела сиве економије у привреди, улагањем у развој приватног пољопривредног сектора и сличним мерама. Национална стратегија запошљавања од 2005. до 2010. године усвојена је у априлу 2005. године.

У току је и процес реформе Националне службе за запошљавање у организационом, кадровском и техничком смислу.

3.6.1. У области запошљавања од 2001. до 2003. године забележена је тенденција смањења укупне запослености као ефекат приватизације и реструктурирања предузећа, док је у 2004. години остварен пораст запослености за 0,5% у односу на претходну годину. У првих седам месеци 2005. године просечан број укупно запослених је повећан за 0,1% у односу на 2004. Остварен је значајан реални раст нето зарада од 16,5% у 2001. години, 29,9% у 2002. години, 13,6% у 2003. години и 10,1% у 2004. години.

3.6.2. **Национална стратегија запошљавања** усвојена је априла 2005. године. Као основни циљеви дефинисани су: повећање стопе запослености; улагање у људски капитал, квалитет и продуктивност рада; смањење разлика између регионалних тржишта рада; подршка родној равноправности и борба против дискриминације у запошљавању. Уз подршку ЕАР-а, у току је рад на изради Националног Акционог плана запошљавања за период 2006-2008. године. Циљне величине које је потребно достићи до 2010. године приказане су у следећој табели:

Табела 3.6.а: Циљне величине запослености

Индикатор	Стање	Стање у ЕУ	2010. година
Стопа запослености ⁴⁶	58%	65%	67%
Стопа незапослености ⁴⁷	14,6%	6-8%	10,5%
Стопа партиципације	68%	69%	72%
Стопа запослености младих	15%	40%	20%
Стопа запослености жена	48%	56%	90% од стопе запослености мушкараца
Смањење регионалних диспаритета у стопи незапослености НСЗ	1:3	-	10% разлика
Смањење регионалних диспаритета у просечној плати	1:3	-	20% разлика

⁴⁵ Институције које имају највише одговорности за остварење циљева повећаних могућности за запошљавање су Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство привреде, Агенција за развој МСПП и Национална служба за запошљавање

⁴⁶ Анкета о радној снази (2003), са привремено активнима

⁴⁷ Ибид.

3.6.3. Испуњавање ових циљева захтева широк спектар међусобно усаглашених политика, мера и активности којима треба истовремено смањивати постојећу незапосленост и спречавати да новонастали вишкови радника постану дугорочно незапослени.

3.6.4. Број лица обухваћених програмима **активног тражења посла** удвостручен је у периоду од 2002. до 2004. године (22.740 лица у 2002. и 50.586 лица у 2004.).

Табела 3.6.б: Број лица обухваћен програмима активног запошљавања

Врста активности		Укупно лица			
		2002.	2003.	2004.	2005.*
1.	Клуб за активно тражење посла (<i>job clubs</i>)	-	-	120	1.586
2.	Обука за активно тражење посла АТП-1	6.238	12.362	14.471	7.126
3.	Сајмови запошљавања	4.086	8.207	13.324	6.710
4.	Пословни центар	692	-	15.508	20.000
5.	Едукативни програми за оснивање бизниса	-	-	-	1.200
6.	Подстицање новог запошљавања	1.861	-	98	250
7.	Програми самозапошљавања	1.305	-	2.646	2.500

* Планиран број лица

3.6.5. Од укупно опредељених 900 милиона динара за 2004. годину, за **програме активне политике запошљавања утрошено је 410 милиона динара** и преузете су обавезе за додатно образовање и обуку у износу од готово 250 милиона динара. За 2005. годину Буџетом Републике Србије опредељена су средства у износу од 750 милиона динара. **Однос утрошених средстава на активне и пасивне мере је неповољан** (10% према 90%), али је слика много боља уколико се узму у обзир и средства која у активне програме запошљавања и уопштено промовисање запошљавања улажу Фонд за развој Републике Србије и донатори.

3.6.6. Фонд за развој Републике Србије одобрио је у 2004. години **4 милијарде динара у кредитима приватним малим и средњим предузећима и предузетницима**. Реализацијом ових програма очекује се отварање око **5.000 нових радних места**. За 2005. годину предвиђен је план кредитирања од кога ће 3,9 милијарди динара бити усмерено за развој МСП, 220 милиона динара за самосталне занатске радње, а 600 милиона динара за кредитирање будућих предузетника – физичких лица која су регистрована као незапослена код Националне службе за запошљавање. Ови микро кредити имају до сада најповољније услове који се могу наћи на финансијском тржишту, при чему се предузећима из мање развијених региона олакшава процедура добијања кредита, одобравају мање каматне стопе и одобрава већи проценат финансирања пројеката од стране Фонда.

3.6.7. У току 2004. године за новчану накнаду и привремену накнаду за запослене са територије АП Косово и Метохија, реализовано је 12,5 милијарди динара, док је за активну политику одвојено 410 милиона динара, што значи да је учешће новчане накнаде у укупно оствареним расходима и издацима било 86,54%, али се очекује скоро промена овог односа.

3.6.8. "Програм подршке запошљавању", вредности 9 милиона евра, спроводи се у Београду, Бору и Пироту са циљем смањења незапослености и помоћи за остварење друштвене кохезије кроз делотворнију политику тржишта рада. Пројекат "Промоција запошљавања"⁴⁸ спроводи се у пилот општинама Лазаревац, Панчево, Краљево и Ниш,

⁴⁸ Донатори су Светска банка (ИДА) и ДФид

са циљем бржег и ефикаснијег запошљавања вишкова запослених, младих који траже прво запослење, старијих незапослених, инвалидних лица и припадника мањина. Вредност пројекта је 4,75 милиона долара.

3.6.9. У циљу **побољшања квалитета понуде радне снаге** организовани су програми стручне обуке и додатног образовања којима је у 2002. години обухваћено 7.792 лица, а у 2004. години укупно 7.007 лица. **Мрежа регионалних агенција**, на челу са Републичком агенцијом за развој малих и средњих предузећа и предузетништва, која потенцијалним и постојећим МСПП обезбеђује стручне услуге (консалтинг, едукација, семинари, промоције и слично) делује на читавој територији РС.

3.6.10. **Приватизација предузећа** и долазак страних стратешких инвеститора утицаће на технолошку модернизацију предузећа и пораст производње, извоза и запослености. **Одржив развој приватног пољопривредног сектора** је кључни елемент у доприносу смањења руралног сиромаштва у краткорочном или средњорочном периоду. До сада су за унапређење села одобрена средства у износу од 350 милиона динара, а до краја јула укупна одобрена инвестиција ће премашити износ од 750 милиона динара.

3.6.11. У Србији је учешће у сивој економији и даље један од главних начина преживљавања најсиромашнијег дела становништва, али и начин увећања профита путем избегавања плаћања државних дажбина. У циљу **смањења сиве економије** дефинисане су превентивне мере (развој друштвене свести и едукација о нужности легализације пословања), стимулативне мере (подстицање предузетништва и послодаваца на легалан рад) и казнене мере. У току 2002. године инспектори рада затекли су 18.564 лица на **фактичком раду**, након чега је радни однос заснован са 12.695 лицем. У току 2004. године, од затечених 46.635 лица, након интервенције инспекције рада радни однос засновало је 30.754 лица.

3.6.12. **Законом о раду из 2005.** године уведени су нови облици флексибилног запошљавања (уговор о заступању или посредовању, уговор о допунском раду, уговор о стручном оспособљавању и усавршавању), којима се не заснива радни однос, али који на смањење сиромаштва утичу преко утврђеног права на награду, односно новчану накнаду и других права по основу рада. Поред овога, новим Законом о раду побољшава се положај запослених у случају стечаја, промене послодавца и престанка радног односа.

3.6.13. **Усмерене мере за запошљавање угрожених група** реализоване су кроз програме као што су јавни радови, микропредузећа и субвенције за послодавце. На пројекту "Лепша Србија" кроз обуку је прошло укупно 185 лица, од којих је 122 засновало радни однос, а за 37 лица заснивање радног односа је у току. Овај пројекат је обухватио лица са нижим образовањем, која су на овај начин стекла одређене квалификације и искуство. Пројектом Европске уније за 2005-2006. годину планирани су јавни радови на подручју Баната, у Шумадијском, Пчињском и Јабланичком округу.

3.6.14. Као мера за запошљавање угрожених група која се односи на вишкове запослених, интензивно се спроводи Социјални програм, којим је у периоду 2002-2004. године обухваћено 92.996 радника који су **остали без посла услед реструктурирања и приватизације**, а у прва три месеца 2005. године је финансирано још 7.684 радника.

3.6.15. Стварање услова за **укључивање лица са инвалидитетом у свет рада** спроводи се кроз различите мере: запошљавање (2004. године 55 лица), опремање радног места (2004. године 55 лица), учешће у финансирању зараде (2004. године 111 лица). За 2005. годину се планира финансирање 50 лица кроз програме samozapošljavanja и 100 лица кроз програме новог запошљавања. Као додатна стимулација послодавцима, пропи-

сано⁴⁹ је да се не плаћа порез на зараде особа са инвалидитетом запослених у предузећу, за радно оспособљавање и запошљавање особа са инвалидитетом. Из средстава Европске Агенције за реконструкцију у плану је реализација пројекта за стицање дохотка за **290 сиромашних породица избеглица и интерно расељених лица**.

3.6.16. Законом о порезу на доходак грађана прописане су и мере којима се подстиче запошљавање: предузетницима се признају порески подстицаји по основу запошљавања нових радника на неодређено време. Уведене су и олакшице и ослобађање послодавца од плаћања доприноса у временском трајању од 2 године приликом запошљавања лица старости преко 45 и 50 година.

3.6.17. Побољшавање квалитета рада и капацитета Националне службе за запошљавање остварује се кроз перманентну обуку запослених. У три пилот општине (Сомбор, Ваљево и Нови Београд) спроводи се тренинг запослених у циљу ефикаснијег изласка у сусрет корисницима услуга⁵⁰.

Табела 3.6.в: Национална служба за запошљавање – Програм рада за 2005.

Врста активности	Укупно лица	Алоцирана средства (евро)
а. Активно тражење посла	8.912	63.898
б. Сајмови запошљавања	6.710	69.700
в. Програми додатног образовања и обуке	8.260	4.540.812
г. Развој предузетништва и подстицање запошљавања	25.650	4.672.500
д. Центар за професионално информисање и саветовање		28.081
Укупна средства за програме активног запошљавања	49.532	9.374.992

3.6.18. У току 2004. године ступила је на снагу Одлука о образовању Републичког савета за запошљавање, а у току је оснивање локалних савета за запошљавање.

3.6.19. Пројекат "Институционална изградња тржишта рада"⁵¹, вредан 900 хиљада евра, спроводи се у Београду, Новом Саду и Шапцу са циљем побољшања функционисања тржишта рада и поспешивања запошљавања успостављањем ефикасне јавне службе запошљавања, побољшањем организације рада, планирања, функционисања, кадрова и услова рада у НСЗ.

3.6.20. Предстојећи изазови:

- Креирање ефикасних програма за запошљавање вишкова запослених проистеклих из приватизације друштвених и реструктурирања јавних предузећа у периоду 2005-2007 (нагласак на активне уместо на пасивне мере).
- Креирање програма за запошљавање посебно погођених и осетљивих група, укључујући дугорочно незапослене, младе, неквалификоване, старије особе, особе са инвалидитетом, Роме, избеглице и интерно расељена лица.
- Формирање регионалних и локалних савета (коалиција) за запошљавање усмерених ка изналажењу ефикасних локалних стратегија развоја и запошљавања заснованих на анализи ризика и потенцијала, нарочито у најмање развијеним подручјима.

⁴⁹ Закон о порезу на доходак грађана (из извештаја Министарства финансија)

⁵⁰ У сарадњи са Савезним заводом за запошљавање Немачке

⁵¹ Донатор је Шведска агенција за међународни развој (SIDA)

- Наставак реформе Националне службе за запошљавање, нарочито у циљу примене приступа у потпуности усмереног на кориснике, а који укључује сарадњу са послодавцима, ефикасно активно тражење запослења уз помоћ јединственог информационог система, као и установљење система за мониторинг и евалуацију.

3.7. ЕФИКАСНИЈА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА⁵²

Увођење “минималног нивоа социјалне сигурности” на територији Србије у 2004. години побољшало је приступ социјалној помоћи, довело до повећања у износу и повећало број породица корисника социјалне помоћи у најсиромашнијим општинама. Из буџета су одобрена додатна средства за ову врсту помоћи кроз веће износе трансфера и већу покривеност најугроженијих група.

Побољшањем ефикасности механизма социјалне заштите, применом ССС и оживљавањем привредне активности, очекује се спорији раст укупних социјалних давања у односу на БДП.

Истовремено се средствима усмереним на програм Министарства рада, запошљавања и социјалне политике, Фонд за социјалне иновације (ФСИ), финансирају пројекти на локалном нивоу који развијају и тестирају нове и ефикасније облике социјалне заштите кроз сарадњу владиног, невладиног и приватног сектора, јавних институција и локалне самоуправе.

3.7.1. Усвајањем Закона о изменама и допунама Закона о социјалној заштити и социјалној сигурности грађана обезбеђена је промена механизма индексирања социјалне помоћи и уведен је “минимални ниво социјалне сигурности” на територији Србије као критеријум за коришћење Материјалног обезбеђења породице (МОП-а⁵³). Ове измене су довеле до **побољшања приступа МОП-у у најсиромашнијим општинама⁵⁴** и **повећања броја породица корисника МОП-а**: са 48.000 у 2004. години на око 52.000 породица у 2005. Уведен је и јединствен ниво и значајно повећан износ социјалне накнаде «додатак за негу и помоћ другог лица» за лица којима је због тежине стања неопходна помоћ и нега за обављање радњи ради задовољавања основних животних потреба (са око 2.600 динара на преко 4.500 динара за укупан број од око 20.000 корисника). Механизми индексирања према трошковима живота (раније према износу просечне плате) осигурали су одржање реалне вредности социјалног додатка и континуиран приступ социјалним правима.

3.7.2. Као одговор на наведене измене, из буџета су одобрена додатна средства **за проширење помоћи** кроз веће износе трансфера и кроз укључивање најугроженијих група. У том смислу, у систем МОП укључен је један број породица из

⁵² Институција која има највише одговорности за остварење циљева ефикасије социјалне заштите је Министарство рада, запошљавања и социјалне политике

⁵³ Законско ограничење права на остваривање МОП на 9 месеци за домаћинства са радно способним члановима ради стимулисања њиховог запошљавања (МОП се не примењује у случају породица чији већи број чланова чине особе са инвалидитетом).

⁵⁴ Одређени број сиромашних породица које живе у општинама са ниским приходом нису испуњавале услове за остваривање МОП-а због раније постојећих децентрализованих критеријума за остваривање тог права, који су се заснивали на локално, уместо централно, дефинисаном минималном нивоу социјалне сигурности. Другим речима, минимални ниво сигурности није био јединствен на територији Србије.

најсиромашнијих општина, избеглице које су добиле држављанство и испуњавају услове за оставаривање тог права, интерно расељена лица која испуњавају услове прописане Законом о социјалној заштити и ромске породице којима се пружа помоћ при прикупљању потребне документације.

Табела 3.7.а: Број корисника МОП-а и ниво социјалних трансфера (у динарима)

Година	Просечан број		Укупно
	породица	корисника	
2002.	39.430	90.336	921.296.000
2004.	45.254	108.793	1.709.951.000
2005.	52.000	127.000	2.800.000.000

Табела 3.7.б: Број корисника дечијег додатка и ниво социјалних трансфера (у динарима)

		2002.	2004.
1	Број породица корисника дечијих додатака	324.650	262.693
2	Број деце	573.187	489.803
3	Укупан износ дечији додаци	6.598.308.482	6.567.688.714
4	Буџет	214.801.643.633	308.798.239.522
5	% учешћа дечијих додатака у буџету	3,07%	2,13%

3.7.3. У току 2004. године спроведен је програм⁵⁵ **увођења расељених лица у систем социјалне заштите**. До краја програма центрима за социјални рад се обратило 4.551 породица од којих је 1.961 породица поднела захтев, а у МОП је укључено 919 породица. Основни разлог одбијања захтева била је висина прихода који су изнад минималног нивоа социјалне сигурности.

3.7.4. **Преко 140 центара за социјални рад у Србији** представљају основу ангажовања државе у домену обезбеђивања социјалних услуга на локалном нивоу. Наставком реформи система социјалне заштите центри за социјални рад ће све више предузимати активности усмерене на помоћ друштвеним групама изложених ризику социјалне искључености. Упркос високом нивоу образовања запослених у центрима за социјални рад, постоји потреба за њиховим даљим обучавањем у примени нових мера и приступа предвиђених у ССС. На квалитет социјалне заштите утиче и развој професионалних стандарда у центрима за социјални рад, који се континуирано побољшава кроз пројекат "Унапређење организације и професионалног рада у ЦСР", бројне стручне скупове, семинаре и едукацију.

3.7.5. У функцији **стимулисања улоге локалних заједница у пружању услуга из области социјалне заштите** извршено је испитавање реализације свих права из области социјалне заштите за чије је остваривање обавезна локална самоуправа. Изменама и допунама Закона о социјалној заштити и социјалној сигурности грађана неке **надлежности пренете су на ниво општина** попут прихватилишта и прихватних станица.

3.7.6. Кроз **програма Фонд за социјалне иновације (ФСИ)** финансирају се пројекти на локалном нивоу (НВО, центри за социјални рад и локалне власти) који уводе и тестирају нове и ефикасније облике социјалне заштите примењене у сарадњи владиних и невладиних институција и организација. У 2003. години одобрено је 88 пројеката (за

⁵⁵ У сарадњи са Међународним комитетом црвеног крста (ICRC) и локалним центрима за социјални рад

које је издвојено 1,2 милиона евра из донације Владе Краљевине Норвешке и 44 милиона динара из Буџета РС) од чега је за 39 пројеката одобрен наставак у 2004. години (издвојено је 150.000 евра из донације Владе Краљевине Норвешке и 24 милиона динара из Буџета РС). Између осталог, кроз овај програм подржан је одређен број пројеката НВО-а чији је циљ унапређивање положаја ромске популације, жртава злостављања и занемаривања, деце са сметњама у развоју, старих, деце без родитеља. Нови конкурс објављен је у априлу 2005. године, а издвојено је укупно 900 хиљада евра из донације ЕАР-а и 32 милиона динара из буџета РС. Приоритети Конкурса за 2005. годину су у потпуности сагласни са препорукама ССС.

3.7.7. У августу 2004. објављен је⁵⁶ трећи конкурс за **пројекте организација особа са инвалидитетом** којим је одобрено 84 пројекта у укупном износу од 34 милиона динара. Ова иницијатива поштује сличне принципе и критеријуме приликом одабира као и ФСИ.

3.7.8. Једна од бенефиција за друштвено осетљиве групе (корисници МОП, породице са ниским приходима) јесте увођење 30% попушта на трошкове струје. Приликом покупења струје у јулу 2004. године, новим програмом олакшица за плаћање струје обезбеђене су субвенције за 142.000 породица.

3.7.9. **Нова улога државе** у реформисаном систему социјалне заштите треба да буде више усмерена на успостављање правног оквира, надзор и пружање основних облика социјалне сигурности и помоћи, као што је предложено Стратегијом реформе система социјалне заштите. У том смислу, настављено је са радом на изради нових закона и прописа у циљу реформе система.

3.7.10. Министарство рада, запошљавања и социјалне политике је израдило Стратегију реформе система социјалне заштите, која дефинише основне компоненте реформе социјалне политике: деинституционализацију, децентрализацију и демократизацију услуга социјалне заштите – укључење локалне заједнице у пружање социјалних услуга и партнерство са цивилним друштвом. Стратегија се води следећим принципима: бављењем потребама појединаца у контексту породице и заједнице; стављањем нагласка на учествовању корисника у изради и пружању социјалних услуга; пружању разноврсних услуга и избора корисницима; што већи број услуга које се добијају у локалној заједници наспрам институционалних услуга; и плуралитет пружалаца ове врсте услуга.

3.7.11. У **процесу трансформације институција и развоја алтернативних услуга социјалне заштите** две најзначајније области су унапређење породичног смештаја и социјално становање у заштићеним условима. Укупан број деце без родитељског старања која се налазе у домовима и на породичном смештају износи 4.471, од чега у хранитељским породицама 2.705, а у домовима за децу 1.766. Обезбеђен је систем едукације и праћења хранитељских породица, припремљен је Програм припреме и обуке кандидата за хранитеље, Програм праћења и подршке деци и хранитељским породицама, а у току је и формирање базе података о породичном смештају. Извршена је припрема и обука кандидата за хранитеље – око 1.500 породица, од којих око 900 испуњава услове опште подобности за хранитељство.

3.7.12. **Социјално становање у заштићеним условима** је вид смештаја старих, избеглица, интерно расељених и инвалидних лица и других особа с тешкоћама да потпуно самостално испуне све садржаје живота у заједници. Реализује се сарадњом локалне самоуправе, Министарства рада, запошљавања и социјалних питања,

⁵⁶ Конкурс објављује Министарство рада, запошљавања и социјалних питања

Комесаријата за избеглице и донатора. У 18 општина су изграђене зграде намењене старим избеглицама и интерно расељеним лицима (око 900 људи), као и за одређен број домицилног становништва које ће пружати помоћ особама у овим становима, а обезбеђен је и одређен број станова за особе са инвалидитетом које су до сада биле у институцијама уз организовану службу за подршку овим лицима што представља становање у заштићеним условима.

3.7.13. У 2004. години настављено је **побољшање услова живота** у институцијама за старе, избеглице и ментално оболела лица. У свих 37 домова за стара лица побољшани су услови живота (проширење капацитета, основно и инвестиционо одржавање, санације, реконструкције, као и обезбеђивање опреме за боље функционисање). У свих 15 домова за особе ометене у развоју растеређени су капацитети, побољшани услови живота и купљена је нова опрема.

3.7.14. Кривични закон Републике Србије (2002) по први пут третира насиље у породици као кривично дело, а нови «Породични закон» (2005) третира насиље над женама као друштвени, а не лични проблем жене, и дефинише мере заштите чланова породице од насилника. Поред тога, овај закон подразумева увођење нових правних одредби као што су еманципација за децу која су навршила 15 година, посредовање у брачним односима, заједничко вршење родитељског права, брачни уговор, уговор о поклону, и сл; овим законом се такође даје више одговорности центрима за социјални рад у области породичне заштите.

3.7.15. Јануара 2004. године донет је Закључак о мерама заштите социјално угрожених домаћинстава у поступку изградње индивидуалних стамбених објеката и легализације бесправно изграђених објеката. Овим Закључком утврђено је право на субвенцију за изградњу индивидуалних стамбених објеката и изградњу и издавање дозволе за индивидуалне стамбене објекте изграђене без грађевинске дозволе. Започела је реализација Програма становања и трајне интеграције избеглица у седам општина/ градова у Србији. Кроз овај Програм ће бити изграђено 670 стамбених јединица за избеглице и социјално-економски угрожену популацију.

3.7.16. Предстојећи изазови:

- Обезбеђивање приступа систему социјалне заштите за особе без идентификационих докумената, нарочито Роме који живе у дивљим насељима и расељена лица са Косова.
- Створити простор за боље усмеравање социјалних трансфера по принципу МОП-а као најбоље врсте таргетиране социјалне помоћи. У наредном периоду треба узети у обзир промену у скали еквиваленције, зато што је постојећи модел веома неповољан за вишечлана домаћинства.
- Наставак пројеката реформе и даље побољшање рада ФСИ као најважнијег механизма за примену реформи у овој области, укључујући напоре да се искуства интегришу у мере Владе. Формулација других модела који треба да стимулишу локалне власти да развију алтернативне услуге социјалне заштите у оквиру својих задужења.
- Развијање механизма контроле који треба да предупреду злоупотребу и чије непостојање представља препреку даљој децентрализацији.
- Повезивање различитих сектора на централном и локалном нивоу (запошљавање, образовање, здравље, социјална заштита) како би се осигурао интегрисан приступ социјалне заштите са нагласком на активним мерама социјалне политике.

3.8. БОЉИ ПОЛОЖАЈ ПЕНЗИОНЕРА И СТАРИХ⁵⁷

Већина стар(иј)их људи у Србији прима пензију, јер је пензијско осигурање највећег дела радно активног становништва обавезно. Основни циљеви државне политике према старијима су: побољшан животни стандард, смањење броја и удела сиромашних као и дубине сиромаштва, те јачање институционалних и ванинституционалних услуга за најугроженија и стара лица.

У претходном периоду остварен је значајан напредак по питању редовности исплате пензија: у 2004. години пензионерима је исплаћено свих 12 пензија. Према најновијем нацрту закона о репрограмирању дугова, исплата преосталих заосталих пензија биће решена у наредне три до пет година за различите категорије пензионера.

3.8.1. Изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању повећан је заштитни ниво за најниже пензије, и понуђен законодавни оквир за консолидовање три фонда пензијског и инвалидског осигурања (Фонд запослених, Фонд самосталних делатности и Фонд пољопривредника).

3.8.2. Очекује се да ће консолидација фондова пензијског и инвалидског осигурања допринети одрживости целокупног пензијског система. Иако се пензије исплаћују редовно, кашњење у исплати у Фонду запослених износи 1,5 месеци, а у Фонду пољопривредника 20 месеци. За исплату заосталих пољопривредних пензија (20,5 пензија) потребно је око 215 милиона евра. Механизми за решавање овог проблема изнесени су у новом правном документу⁵⁸ који предвиђа репрограмирање дуга у заосталим пензијама у наредних три до пет година, како и почетак редовне и правовремене исплате пензија почевши од новембра 2005. године. Такође, консолидација пензијских фондова је неопходна због тога што доприноси за пензијске фондове нису довољни за финансирање исплате пензија. Око 40% (за фонд пољопривредника и значајно више⁵⁹) прихода пензионог фонда су дотације из буџета (дефицит сва три пензиона фонда у 2004.г. износи око 5,12% БДП-а). Консолидација би требало да доведе до повећања броја осигураника, као и да утиче на побољшање стања у Фонду пољопривредника у смислу боље наплате доприноса⁶⁰. Ово заузврат треба да доведе до стварања дугорочне основе за редовну исплату пензија. Светска банка је крајем маја 2005. године одобрила 25 милиона долара подршке пројекту који се односи на овај проблем.

⁵⁷ Институција која има највише одговорности за остварење циљева ефикасније социјалне заштите је Министарство рада, запошљавања и социјалне политике.

⁵⁸ Нацрт закона о преузимању обавеза Републичког фонда пензијског и инвалидског осигурања запослених изазваних кашњењем у исплати пензија и надокнада, као и сличан нацрт закона о пензијском фонду пољопривредника.

⁵⁹ Приходи у РФПИО пољопривредника - дотације из Буџета (60,28%), плус обавезе Републике за солидарни и борачки стаж 26,09%, што чини укупно 86,37%.

⁶⁰ Очекује се да ће правремена исплата пензија свим осигураницима полако повратити поверење осигураника пољопривредника и тиме повећати учешће њихових доприноса.

Табела 3.8.а: Основни показатељи стања фондова у 2004. години

Фонд	Категорија		
	Број лица	Просечна пензија	Дотације из буџета (дефицит фонда)
Фонд запослених	1.241.082	9.578 динара	62,67 милијарди динара (34,14% целокупног прихода Фонда)
Фонд самосталних делатности	43.938	9.360 динара	-
Фонд пољопривредника	215.086	2.780 динара*	5,66 милијарди динара (60,28% целокупног прихода Фонда)

* Исплаћене пензије за период април 2002-април 2003. године

3.8.3. У припреми је **Национални план акције у обезбеђивању социјалне сигурности и хуманизације животних услова у старости** у коме ће бити дефинисани начини пружања услуга и помоћи старим лицима.

3.8.4. Нацрт закона о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима је у завршној фази и очекује се његово усвајање у току 2005. године, после чега ће уследити доношење подзаконских аката везаних за његово спровођење. Увођењем овог трећег стуба тј. **добровољног приватног пензијског осигурања** створиће се услови за додатне приходе у старости. У оквиру Савета за реформу пензијског система формирана је радна група за имплементацију добровољног пензијског осигурања.

3.8.5. Програми који се односе на подршку старијим грађанима су **деинституционализација** (трансформација установа за живот старих особа), уз **пилотирање алтернативних услуга** (породични смештај, нега и помоћ у кући итд.) за стара лица на локалном нивоу. Становањем у заштићеним условима⁶¹ обухваћено је око 900 старих, избеглих и расељених лица у укупно 18 општина; пилот пројектом интегрисане кућне неге обухваћено је 100 породица (старих лица) у Книћу, Крагујевцу и Књажевцу; службе помоћи у кући се и даље развијају у оквиру установа за старе, а тенденција је и све већег учешћа невладиних организација у развоју ових служби. **Помоћ у кући** остварује око 2.500 корисника; **клубови за старе** окупљају око 20.000 корисника; **исхрану у клубу** користи око 6.000 људи, а постоје и **два дневна центра за старе** – у Крагујевцу и Новом Саду.

3.8.6. Децентрализацијом система социјалне заштите велики број надлежности биће пренет на локалну самоуправу која ће на основу потреба својих грађана бити у могућности да обезбеди услуге за којима постоји потреба у њиховој средини, а у сарадњи са непрофитним и приватним сектором.

3.8.7. **Квалитет услова живота** у свим институцијама за старе, избеглице и ментално оболела лица побољшан је кроз грађевинске инвестиције, проширење капацитета, основно и инвестиционо одржавање, санације, реконструкције, као и обезбеђивање опреме за боље функционисање, у укупном износу од око 280 милиона динара у 2004. години. Истовремено, донаторским средствима је шест колективних центара за избеглице претворено у домове за стара лица. Тренутно је при крају конверзија још једног колективног центра капацитета 100 места. Већа бројност, али и квалитет ових установа, постиже се и **укључивањем приватног сектора у пружање услуга смештаја за стара лица**. Министарство рада, запошљавања и социјалне политике је издало прве три дозволе за рад приватних домова за старе док је четврто решење у припреми.

⁶¹ Становање уз присуство породице која као домаћин куће помаже свим станарима и/или кад су у питању особе са инвалидитетом представља становање уз подршку.

3.8.8. Предстојећи изазови:

- Даља реформа система пензијског и инвалидског система како би се смањило оптерећење целокупне привреде и буџета Републике са једне стране, као и спречавање осиромашења старијих особа чији животни стандард зависи искључиво од исплаћених пензија, са друге стране
- Консолидација пензионих фондова, као и побољшање информационих система и реорганизација Матичне евиденције осигураника (сакупљање података, регистровање осигураника и управљање подацима)
- Даље побољшање у контроли исплате доприноса и дестимулација избегавања уплаћивања доприноса
- Даље развијање алтернативних облика социјалне заштите за старе на локалном нивоу, нарочито у области неге и помоћи у кући.

3.9. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА У ФУНКЦИЈИ СМАЊЕЊА СИРОМАШТВА⁶²

Промена модела финансирања примарне здравствене заштите и увођење новог модела плаћања лекара путем капитације до краја 2006. године један је од предуслова за суштинске реформе примарне здравствене заштите у Републици Србији. Основно опредељење у реформи система здравствене заштите јесте да се обезбеди приступ неопходним услугама одговарајућег квалитета без финансијских баријера за целокупно становништво, укључујући социјално угрожене и друге рањиве популационе групе, тј. избегла и интерно расељена лица, Роме, сиромашно становништво и друге. Овај циљ се остварује путем бројних националних програма и стратегија са акционим плановима, укључујући реструктурирање здравствених установа, увођење пакета основних здравствених услуга, промене у начину плаћања давалаца здравствених услуга, смањење или изузеће од личног учешћа осигураних лица у трошковима здравствене заштите за осетљиве популационе групе и интегрисање приватне праксе у јавни здравствени систем.

3.9.1. **Обезбеђивање правичног и једнаког приступа здравственој заштити** свим грађанима РС представља једно од основних начела здравствене заштите. Нацрт закона о здравственој заштити предвиђа боље дефинисање права грађана и пацијената, јачање функције изабраног лекара као чувара капије за систем здравствене заштите, боље дефинисање општег (јавног) интереса у сектору здравствене заштите, укључујући и угрожене групе, децентрализовање управљања и одлучивања, повећање продуктивности, ефикасности рада и квалитета пружене здравствене заштите. У Нацрту закона о здравственој заштити наведен је списак угрожених група и описане су могућности за заштиту њихових права на здравље.

3.9.2. Усвајање Здравствене политике, Визије развоја система здравствене заштите, Стратегија реформе система здравствене заштите са акционим планом, Националне стратегије за борбу против ХИВ/АИДС-а, као и Нацрта стратегије за контролу дувана, Стратегије јавног здравља, Стратегије о безбедности хране, Стратегија обезбеђења

⁶² Институција која има највише одговорности за остварење циљева здравствене заштите је Министарство здравља

адекватних количина безбедне крви и продуката од крви, Националног програма заштите менталног здравља и Националног програма здравствене заштите од туберкулозе, довешће до побољшања доступности здравствене заштите за угрожене групе и смањења неједнакости. Министарство здравља је активно суделовало у изради вишесекторских докумената Владе РС, као што су Национални план акције за децу, Акциони план за здравље жена и Акциони план за унапређење положаја Рома. Мере заштите угрожених група односе се и на увођење нове («позитивне») Листе лекова финансиране од стране Републичког завода за здравствено осигурање, увођење институције заступника права пацијената на нивоу здравствених установа, инспекцијске контроле у случају нежељених исхода по здравље, и успостављање партнерства са невладиним организацијама уз пружање финансијске и друге подршке пројектима који промовишу здравље и здраве стилове живота.

3.9.3. У оквиру пројекта Развој здравства Србије, Светска банка ће пружати финансијску и техничку подршку реструктурирању болница у Србији до 2008. године кредитом од 23,5 милиона долара. Предвиђено је да се највећи део средстава утроши на реконструкцију здравствених установа укључујући и увођење нових информационих и комуникационих технологија, измена у методима финансирања болница и увођењу акредитације и лиценцирања.

3.9.4. **Повећање ефикасности и ефективности у коришћењу ресурса** ће се постићи развојем и имплементацијом водича добре клиничке праксе заснованих на доказима, а на основу студије Оптерећења болестима и повредама у Србији. У припреми су нови стандарди обезбеђености кадровима и постелама и стандарди извршења, док је пројекат јачања капацитета Министарства здравља и здравствених установа у припремној фази. Доследно се спроводи план за стручно усавршавање здравствених радника и сарадника у области здравственог менаџмента, побољшање квалитета и развој информационог система јавног здравља у складу са потребама здравственог система.

3.9.5. **Увођење информационог система** такође треба да допринесе већој ефикасности рада здравствене службе. Пилот пројекат основних здравствених услуга – општина Краљево је резултирао и софтверским решењем за подршку рада тимовима у општој медицини, а пројекат ће се проширити на београдске општине и кластер општина у Србији уз помоћ новог пројекта финансираног од стране Европске агенције за реконструкцију. Садашњи пројекат ЕАР-а, који се односи на развијање здравственог информационог система за основне здравствене и фармацеутске услуге у Републици Србији, довешће до побољшања софтверског пакета који је развијен у Краљеву, развоја електронског здравственог картона, и Националне институције за управљање подацима.

3.9.6. Спровођење пилот пројекта за унапређење услуга примарне здравствене заштите у Дому здравља Краљево завршено је у јуну 2005. године. Резултати и искуства са овог пројекта користиће се на **развијању капитационе формуле** по којој ће се финансирати даваоци услуга у примарној здравственој заштити у 2006. години као пилотирање новог модела плаћања.

3.9.7. Развијање основног пакета здравствених услуга је у фази реализације и укључено је у нацрт новог Закона о здравственом осигурању. Такође, Нацрт закона предвиђа нове методе плаћања давалаца услуга, и боље управљање финансијским средствима, децентрализацију Републичког завода за здравствено осигурање, као и увођење добровољног и допунског здравственог осигурања. Јачање промоције здравља и превентивних здравствених услуга усмерених ка спречавању масовних заразних и

незаразних оболења и смањивању учесталости ризичног понашања одвија се кроз конкретне активности пројекта ЕАР-а који се спроводи у 25 домова здравља и завода за заштиту здравља. Активности контроле дувана су нарочито развијене Националном стратегијом за контролу дувана, која треба да буде усвојена, и у оквиру интензивних кампања против пушења.

3.9.8. Развој равноправнијег статуса приватне праксе у јавном сектору здравства одвија се постепено услед финансијских препрека. РЗЗО већ сада признаје рецепте приватних лекара и отвара могућност склапања уговора између ординација приватне праксе у погледу пружања одређених здравствених услуга које не могу да се обезбеде у државном сектору.

3.9.9. Интензивирани су послови на разради процеса лиценцирања здравствених радника и акредитације здравствених установа и програма.

3.9.10. Експертска група за младе тесно сарађује са УНИЦЕФ-ом и бави се унапређењем рада саветовалишта за младе путем побољшања квалитета рада постојећих саветовалишта и иницирањем успостављања нових која би радила по препорученој методологији. У том смислу урађена је и спроводи се Стратегија за унапређење здравља младих. Припремљена је Стратегија за ментално здравље и закон за њену имплементацију. Ове активности ће започети након усвајања Закона о здравственој заштити, који представља предуслов за доношење регулативе у области менталног здравља. Програми за ХИВ/АИДС и туберкулозу су подржани донацијом Глобалног Фонда и реализују се по планираној динамици.

3.9.11. Предстојећи изазови:

- Реформа финансирања система здравствене заштите, укључујући реформу система здравственог осигурања и развијање нових модела плаћања давалаца услуга на нивоу примарне, секундарне и терцијарне заштите.
- Смањење броја запослених у здравству увођењем нових стандарда обезбеђености и перформанси, почев од административних и техничких радника до медицинских сестара, лекара, стоматолога и фармацеута.
- Трагање за могућностима приватизације у здравственом систему, нарочито у области стоматолошке и фармацеутске здравствене службе, службе за рехабилитацију, као и интензивније интегрисање приватне праксе у јавни здравствени систем.
- Реструктурирање клиничких центара путем кредита Европске инвестиционе банке.
- Оснивање и развијање независних националних тела за лиценцирање, процену здравствених технологија, акредитацију и стално унапређење квалитета рада у здравству.

3.10. ОБРАЗОВАЊЕ У ФУНКЦИЈИ СМАЊЕЊА СИРОМАШТВА⁶³

Значај образовања за смањење сиромаштва убедљиво је демонстриран резултатима Анкете о животном стандарду из 2002. године, када је у Србији било 69% сиромашних са завршеном само основном или незавршеном средњом школом, док се међу лицима са високим образовањем нашло само 2% сиромашних.

Постепено повећање удела издатака за образовање у БДП се наставља: у 2005. години износи 3,9%, а у 2007. години планирано је да износи 4%. У току је рационализација и реорганизација мреже образовних институција на свим нивоима, спровођење програма обуке и доквалификације наставника и ревидирање школских програма. Планирано је да школске 2006/07. године почне остваривање програма деветогодишњег обавезног образовања, а планирано је и повећање партиципације одраслог становништва у програмима и пројектима образовања и учења, као и развијање програма образовања на даљину.

3.10.1. Планирано је да школске 2006/07. године почне остваривање програма деветогодишњег обавезног образовања, увођењем **обавезног бесплатног похађања припремног разреда** за децу од 6 до 7 година старости. Предвиђено је и развијање алтернативних полудневних програма за децу од 5-7 година, нарочито из угрожених и маргинализованих група. Сваке године се **повећава обухват предшколског образовања**, а у току је и снимање стања постојећих капацитета и понуде програма и услуга у предшколским установама и формирање базе података. Планирана је реализација обука за израду развојних планова у предшколским установама до краја 2007. године⁶⁴.

3.10.2 У оквиру пројекта Министарства просвете и спорта и Светске банке *Развој школства у Републици Србији*, компоненте *Школски грант*, школе израђују развојне планове и пројекте за које добијају грантове из кредита. Избором школа обезбеђује се да, пре свега, угрожене школе, из сиромашнијих средина, са већим бројем деце из расељених породица и ромске деце добију подршку којом се унапређују живот и рад у школи.

3.10.3. У циљу **ревидирања наставе и школског програма у основном образовању** ревидирани су наставни планови за I, II, III и IV разред основе школе и наставни програми за I, II и III разред, а у припреми су и за IV разред. Реализовани су програми обуке за преквалификацију наставника за извођење наставе страног језика у млађим разредима и наставу грађанског васпитања. У току су програми оспособљавања наставника да реализују наставу у двојезичним одељењима и реализовани су семинари за примену описног оцењивања за учитеље првог разреда и семинари за наставнике историје за примену европске димензије у настави историје.

3.10.4. Започете су припремне активности за реализацију неколико значајних пројеката у оквиру којих се развијају капацитети школа и наставног особља у областима демократизације образовања, превенције трговине људима, заштите права деце (дечји омбудсман), превенције преступничког понашања ученика у школској средини, обуке школских тимова за стварање сигурне и подстицајне средине у школи «Школа без насиља» (УНИЦЕФ). Поменути пројекти, као и они који су у току, допринели су и доприносе ревидирању васпитних програма рада са ученицима који ће у школској

⁶³ Институција која има највише одговорности за остварење циљева образовања у функцији смањења сиромаштва је Министарство просвете и спорта.

⁶⁴ Обуке подржава и реализује МПС уз ангажман саветника за развој школа.

години 2005/2006. бити иновирани, актуелизовани и осавремењени, а све у складу са реалним потребама ученика и школа.

3.10.5. Нацрт стратегије **средњег стручног образовања** је на јавној расправи. У процесу реорганизације система стручног образовања у складу са потребама привреде укинута је 40 профила, а уведено 27 нових у пилот школама, обучено 650 наставника и уведен је модуларни принцип у структурирању програма. Планирано је утврђивање нивоа, карактера и трајања стручног образовања и оспособљавања у Србији у складу са Међународном класификацијом образовања (ISCED 1997⁶⁵). У 2003. години у 55 средњих стручних школа покренут је огледни пројекат "Програм реформе средњег стручног образовања"⁶⁶.

3.10.6. Потписивањем Болоњске декларације наша земља се придружила групи европских земаља које су се обавезале на координацију својих политика у области **високог образовања**, како би до 2010. године била успостављена Европска зона високог образовања, уз очување културних, језичких и националних специфичности сваке земље. Припремљен је Предлог закона о високом образовању у складу са принципима Болоњске декларације који ће представљати основ убрзане реформе високог образовања у Србији.

3.10.7. Обезбеђивање системске могућности за стицање квалификација за одрасле је у фази јавне расправе, а планирано је повећање партиципације одраслог становништва у програмима и пројектима образовања и учења, затим успостављање широке мреже разноврсних институција и организација за образовање одраслих (организовано је пет регионалних тренинг центара у пет средњих школа – Београд, Зрењанин, Ниш, Бор и Крагујевац) и развијање програма образовања на даљину.

3.10.8. У односу на ранији период, у току школске 2004/05 године, **број кредита за ученике** остао је исти (240 за дефицитарна занимања), број стипендија је смањен на 10.793, а повећан је број кредита за студенте (око 18.000). Циљ је даље повећање износа кредита и стипендија као и повећање броја корисника.

3.10.9. Преусмеравање буџетских средстава према сиромашнијим регионима и општинама се поступно реализује и планирано је да буде окончано 2010. године. Усвојена је Одлука о критеријумима за утврђивање мреже вртића и основних школа, чија примена би требало да доведе до рационалнијег коришћења и преусмеравања уштеда у оправку објеката, за материјалне потребе и опрему школа, а за чију имплементацију је задужена локална самоуправа. Поред тога Програм сталног стручног усавршавања наставника за школску годину 2004/2005., али и за 2005/2006. годину највише је буџетски опредељен према сиромашнијим регионима (територије школских управа Лесковац, Врање, Краљево, Ниш, Пожаревац).

3.10.10. **Обука наставника** реализује се кроз државне и друштвене институције, као и кроз организације које припадају невладином сектору. Овај циљ се остварује кроз пројекте за осигурање квалитета, школско развојно планирање и децентрализацију; семинаре за описно оцењивање, безбедност ученика, грађанско васпитање, вероучитеље и директоре школа; кроз активности Центра за професионални развој запослених и струковних удружења наставника и стручних сарадника у образовним институцијама. Поред тога, формиран су Завод за унапређивање образовања и васпитања и Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.

⁶⁵ International Standard Classification of Education 1997

⁶⁶ Програм подржан кроз КАРДС

3.10.11. У циљу **имплементирања програма обуке/доквалификације наставника** на основу тренутних потреба сектора, реализована је обука за наставнике страног језика у нижим разредима основне школе, обука за описно оцењивање свих учитеља првог разреда основне школе и стручних сарадника (у 2003. години организовано је 220 семинара у којима је учествовало 8.300 наставника, а у 2004. години 280 семинара у којима је учествовало 4.000 наставника). Реализовани су сензибилизацијски семинари за запослене у образовању, родитеље и представнике центара за социјални рад у вези са социјалним укључивањем (1.200 полазника), семинари за наставнике грађанског васпитања и семинари за запослене у предшколским установама (обучено је више хиљада наставника основних и средњих школа). Такође су одржани семинари за имплементацију наставног програма у први разред основне школе (у последње две године организовано је 800 семинара у којима је учествовало 1.600 наставника и стручних сарадника). У 2005. години планирано је да обуку за верску наставу прође око 2.000 наставника, да обуку за изборни предмет "Од играчке до рачунара" прође око 1.200 наставника, да 600 наставника прође обуку за рад са децом са посебним потребама, да се организују семинари за обуку **наставника за грађанско васпитање, за превенцију преступничког понашања и слично.**

3.10.12. У циљу **веће укључености и учешћа маргинализованих група** у образовном систему, обезбеђени су бесплатни уџбеници за сиромашну ромску децу (у 2002/03. ш.г. за око 6.000 основаца, а у 2003/04. ш.г. за 5.886 основаца), финансијски су подржана 74 школска пројекта који се односе на унапређивање образовања Рома на основу конкурса 2002/03 (6.500 деце), и око 70 пројеката 2003/04. школске године. У школској 2003/04. години применом мере афирмативне акције⁶⁷ уписано је 42 ученика Рома у средње школе и 51 студент на више школе и факултете, а у школској 2004/05. години уписано је 70 ученика, док је на више школе и факултете уписано 89 студената. Јануара 2005. године усвојен је Акциони план за унапређивање образовања Рома у Србији⁶⁸. Припремљен је програм едукације припадника ромске заједнице од којих се очекује да упишу децу у основну школу као и да им пруже подршку да је и заврше.

3.10.13. **Специјална подршка за наставнике Роме** осигурана је њиховим укључивањем у систем стручног усавршавања, промовисањем наставничких факултета, катедре за ромологију и промовисањем изборног предмета "Ромски језик са елементима националне културе" (уведен у 29 школа) и серијом семинара за припаднике националних мањина под називом **Изазови образовања на мањинским језицима.** Планиране активности у Стратегији унапређивања образовања Рома нису, на жалост, у потпуности реализоване. Овде пре свега мислимо на увођење асистента Рома у наставу, као и на ромског координатора за сарадњу са породицом. Разлог за одлагање ових решења је законска и подзаконска регулатива која не предвиђа поменута радна места у школама. У току је припрема активности на пилотирању ових решења. Међутим, у складу са правцима који су утврђени у Декади Рома, реализоване су мере позитивне дискриминације за ученике Роме у процедурама уписа у средње школе и на више школе и факултете.

3.10.14. У току је израда Стратегије образовања особа са сметњама и тешкоћама у развоју (урађена је анализа стања), као и трогодишњи пројекат ОЕЦД/ЦЕРИ за ученике са хендикепом и ученике под ризиком. Реализују се два пилот пројекта, "инклузивни модел на нивоу предшколског васпитања и образовања" и "делимична инклузија и

⁶⁷ Министарство за људска и мањинска права у сарадњи са Министарством просвете и спорта Републике Србије и Националним саветом ромске националне мањине

⁶⁸ Србија и Црна Гора је укључена у програм Декада инклузије Рома 2005-2015., који је покренут од стране Светске Банке и Института за отворено друштво

модел нове специјалне школе". Стручно образовање за ученике са посебним потребама на основу њихових функционалних способности регулисано је Законом о основама система образовања и васпитања, којим је школама омогућено да организују прилагођен школски програм за ученике са сметњама у развоју⁶⁹.

3.10.15. Предстојећи изазови:

- Унапређење квалитета образовања рационализацијом програма, успостављањем стандарда квалитета у посебним научно-наставним подручјима, обуком наставника основних и средњих школа и одобравањем нових уџбеника у сарадњи Министарства и стручних установа Завода за унапређивање образовања и васпитања и Завода за вредновање квалитета образовања.
- Реформа средњег стручног образовања у чијем ће реформисању носиоци посла бити Центар за стратешко планирање (у оквиру Завода за унапређивање образовања и васпитања) и заједнице гимназија и средњих стручних школа. Предстоје евалуација пилот програма увођења нових образовних профила у стручне школе и њихова примена у већем броју школа и развој факултативних програма у гимназијама као увод у промене у редовним наставним програмима.
- Инклузија маргинализованих група и особа са посебним потребама у систем образовања на основу предлога мера афирмативне акције стручних тимова и истовремену реализацију специфичних семинара за обуку наставника за рад са децом са посебним потребама.

---

⁶⁹ До сада су овакве програме реализовале две школе, уз помоћ донација норвешке владе и Градског секретаријата за образовање.

3.11. РЕГИОНАЛНИ, РУРАЛНИ И УРБАНИ АСПЕКТИ СИРОМАШТВА⁷⁰

Регионалне неравнoмерности у степену развијености у Србији су највише у Европи и из године у годину се повећавају. Поред традиционално неразвијеног југа Србије и Старе Рашке, нова осиромашена подручја су источна Србија, делови централне Србије, регионални центри рударства и традиционалне индустрије, где је дошло и до даљег демографског пражњења руралних и неразвијених подручја.

Наставља се ширење мреже регионалних агенција за развој малих и средњих предузећа и предузетништва. Крајем 2004. године мрежом је било покривено више од 80% територије РС. Такође, Фонд за развој РС стимулише развој предузетништва и запошљавања са посебним акцентом на неразвијеним подручјима.

Као што је истакнуто у Нацрту стратегије развоја пољопривреде Србије, међу кључним циљевима развоја пољопривреде јесу они који треба да обезбеде подршку одрживом руралном развоју, као и пољопривредницима који су највише погођени економским реформама и даљом либерализацијом овог сектора. Кључни циљ јесте подизање конкурентности пољопривреде Србије путем реалокације ресурса са подршке ценама ка инвестиционој и структурној подршци.

Стратегија локалног одрживог развоја, предата на усвајање локалним властима у мају 2005. године, комплементарна је са ССС и представљаће основ за планирање развоја локалних заједница.

3.11.1. Доношењем **Закона о равномерном регионалном развоју**, који се налази у завршној фази припреме, добиће се институционални оквир за оснивање Националне агенције за регионални развој и посебне финансијске институције за подстицање регионалног развоја, које би биле надлежне за спровођење циљева и задатака дефинисаних у Стратегији за смањење сиромаштва у Србији. Преко мреже регионалних агенција и канцеларија за регионални развој обезбедила би се њихова имплементација. Предложен је **Закон о недовољно развијеним подручјима** (НРП) за период до 2010. године, а у мају 2004. године усвојена је Уредба о критеријумима и показатељима за утврђивање девастираних подручја Републике Србије и Одлука о одређивању девастираних подручја (општина) Републике Србије.

3.11.2. Један од основних циљева **Фонда за развој Републике Србије** је остваривање складнијег регионалног развоја кроз одобравање повољних кредита малим и средњим предузећима и предузетницима. Одобравају се краткорочни извозни кредити и краткорочни кредити за ликвидност, са роком враћања од 6 месеци, уз каматну стопу од 5% на годишњем нивоу. Током 2004. године одобрено је 1,38 милијарди динара, а у 2005. години планирано је да се одобри још 520 милиона краткорочних кредита за припрему извоза. Дугорочни кредити се одобравају са роком враћања до 5 година, уз грејс период до годину дана, са каматном стопом која се обрачунава у зависности од нивоа развијености општине, на бази просека националног дохотка (Табела 3.11.а). Током 2004. године одобрено је 7,86 милијарди динара, а у 2005. години планирано је 4,72 милијарде динара. Поред дугорочних кредита из капитала Фонда, одобрени су и дугорочни комисиони кредити за подстицај развоја примарне пољопривредне производње. За ове намене одобрено је укупно 164 кредита, на коју су одобрена

⁷⁰ Институције које имају највише одговорности за смањење регионалних, руралних и урбаних аспеката сиромаштва су Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство финансија, Министарство за капиталне инвестиције, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републички завод за развој.

средства у износу од 1,74 милијарди динара. При одобравању средстава Фонда тежило се њиховом равномерном распоређивању по регионима и деловима Републике.

Табела 3.11.а: Услови кредитирања Фонда за развоја Републике Србије

Ниво развијености општина на бази националног дохотка	% учешћа кредита Фонда у предрачунској вредности инвестиције	Каматна стопа на годишњем нивоу
< 33%	до 80%	1%
33% - 50%	до 60%	3%
50% - 70%	до 50%	4%
> 70%	до 40%	5%

3.11.3. **Регионална агенција за развој Шумадије и Поморавља** формирана је у Крагујевцу, а у току је формирање регионалних агенција за Банат у Зрењанину и за југ Србије у Лесковцу, те регионалне агенције за развој Источне и Западне Србије.

3.11.4. Наставља се ширење **мреже регионалних агенција за развој малих и средњих предузећа и предузетништва**, чиме се подстиче регионални привредни раст и запошљавање. Од 2004. године основане су регионалне агенције у Лесковцу и Врању, као и канцеларије регионалних центара у Апатину и Оџацима. У току је поступак отварања канцеларије у Бујановцу, а у плану је и оснивање канцеларије у Медвеђи. Републичка мрежа је крајем 2004. године покривала више од 80% територије РС (без КиМ), а циљ је да се овом мрежом покрије читав територија Републике. Републичка агенција за развој малих и средњих предузећа и Републичка мрежа регионалних агенција, поред осталог, потенцијалним и постојећим МСПП пружају правни и финансијски консалтинг (табела 10), организују семинаре из области предузетништва (у току 2004. године одржано је 67 семинара којима је присуствовало преко 2.000 полазника), организују промоције стручне и финансијске подршке МСПП (у току 2004. године одржано је 13 промоција којима је присуствовало око хиљаду предузетника), реализују пројекте (нпр. Скенирање иновационих капацитета у шумадијско-поморавском региону) и учествују у програмима међународне сарадње.

Табела 3.11. б: Резултати рада Републичке агенције за развој МСПП и Републичке мреже

Хелп телефон	Консалтинг (финансијски и правни)	Бизнис план (помоћ и израда)	Одговори на е-маил	Едукација	
				Број семинара	Број полазника
7.619	4.283	190	2.509	278	5.837

3.11.5. **Програм Регионалног социо-економског развоја**, који се финансира из средстава Европске уније, почео је 2003. године и трајаће до 2006. у три региона Србије – Банату, централној (шумадијски и поморавски регион) и јужној Србији – са циљем промовисања партнерства у приступу економском и друштвеном развоју. До сада су припремљена три регионална социо-економска плана развоја, а програм Регионалног социо-економског развоја ће обезбедити финансијску подршку у висини од 1,4 милиона евра за некомерцијалне пројекте у оквиру ових регионалних планова.

3.11.6. У циљу стимулација привредног раста и развоја, а посебно извозно оријентисаних страних директних инвестиција, неопходно је применити нове идеје, као што је коришћење нових развојних инструмената – **кластера, пословних инкубатора, индустријских зона, технолошких паркова и слично**. Министарство привреде и Министарство за економске односе са иностранством дефинисали су пилот пројекат за

подстицање процеса развоја кластера у Србији. Основан је Аутокластер Србије, који окупља произвођаче аутомобилских делова. Потребно је применити и нов концепт регионалног развоја, са активним приступом на свим нивоима државне организације. Прави резултати се могу очекивати тек кроз усклађено деловање свих актера од националног до локалног нивоа. У 2005. години предстоји отварање пословних инкубатора у Књажевцу, Нишу, Бору, Суботици и Смедеревској Паланци. Пословни инкубатори се виде и као један од начина да се успешно реши део проблема вишка запослених насталог реструктурирањем великих система.

3.11.7. Посебно је значајан пилот пројект ЕНТРАНС⁷¹, покренут у октобру 2004. године, чији су циљеви оснивање бизнис инкубатора у Нишу, припрема Приручника за успостављање бизнис инкубатора, осмишљавање тренинга из области започињања бизниса, подршка развоју Регионалне агенције за развој МСПП у Нишу и ресурсног центра за инкубаторе и тренинг при Републичкој агенцији за развој МСПП.

3.11.8. Агенција за страна улагања и промоцију извоза је организовала **обуку органа локалне самоуправе** у више од 90 општина. Формирају се заједничке базе података, повећава се ниво и квалитет комуникације општина са инвеститорима као и ниво сарадње општина и Агенције. Овим мерама је у више наврата омогућена бржа реализација планираних инвестиција, квалитетнија комуникација општина с потенцијалним инвеститорима и омогућено је ажурирање база података слободног земљишта и слободних хала, које су од велике важности за привлачење и брзу реализацију инвестиција.

3.11.9. **Нацрт стратегије развоја пољопривреде Србије** идентификује економске, друштвене, еколошке и политичке циљеве у оквиру пољопривредног сектора. Ови циљеви су следећи: изградити одрживу, ефикасну и конкурентну пољопривреду; осигурати стандарде квалитета хране и безбедности; осигурати подршку пољопривредницима на које је неповољно утицала реформа привреде; заштитити животну средину од утицаја пољопривредне производње; припремити пољопривредни сектор за европске интеграције и прилагодити трговинску политику правилима СТО.

3.11.10. Спровођење ових циљева је започето у претходна два буџетска циклуса и аграрни буџет се повећао са 8 на 21 милијарду динара. Сврха овакве аграрне политике је повећање конкурентности кроз смањење подршке ценама и повећање инвестиционе и структурне подршке. Буџетски ресурси усмерени на подршку ценама драстично су смањени (са 80% буџетских ресурса Министарства пољопривреде у 2003. години на 40% у 2005. години), што, краткорочно гледано, треба да доведе до смањења броја буџетских корисника и, дугорочно гледано, до стварања предуслова за привредни раст и здравије привредно окружење.

---

⁷¹ Финансира Влада Норвешке

Табела 3.11.в: Укупно пласирана средства кроз инвестиције у периоду март 2004-август 2005. године⁷²

Кредитна подршка			
Мера	Број корисника	Пласирана средства (000 динара)	Просечна вредност
Краткорочни кредити	51.467	3.187.337	61.929
Дугорочни кредити	2.957	3.455.875	1.168.709
Мере руралног развоја			
Грантови за младе произвођаче, задруге и локалне заједнице	578	949.355	1.642.482
Остале мере руралног развоја*		1.240.000	

* Обухватају различите врсте мера руралног развоја као што су: грантови за инвестиције, грантови за увођење стандарда, грантови за руралну инфраструктуру, подршка старачким домаћинствима за пензионисање земљишта, унапређење квалитета земљишта...

3.11.11. Негативне краткорочне последице преласка на тржишну економију смањиће се повећањем социјалних давања за фармере који нису конкурентни како због малих производних капацитета, тако и због неповољног географског положаја, тј. становања у областима која су мање повољна за пољопривредну производњу. Успех ових мера зависиће од увођења адекватне политике мониторинга и евалуације у циљу идентификовања најосетљивијих група које живе у руралним подручјима. Успостављен је регистар пољопривредних домаћинстава како би се добио бољи увид у стање у руралним подручјима, и како би се установило која су то подручја са тешким условима за пољопривредну производњу.

3.11.12. **Агенција за рурални развој**, која је у фази формирања, треба да помогне развоју свих делатности које се могу обављати у овим подручјима, а посебно у подршци становништву код анализе потенцијала и тржишта, обуке за планирање производње, диверзификације економије и, наравно, као финансијска подршка. До формирања Агенције, примењују се уредбе о подстицању развоја пољопривредне производње и унапређењу села у 2005. години.

3.11.13. Намена Уредбе о начину расподеле дела средстава из наменских примања буџета Републике која се остварују приређивањем игара на срећу, а користе за финансирање локалне самоуправе отвара могућност за **пружање помоћи најугроженијим и најсиромашнијим јединицама локалне самоуправе**; пружање помоћи јединицама локалне самоуправе које су погођене елементарном непогодом или другом несрећом већих размера; пружање техничке и друге помоћи у циљу модернизације рада органа јединица локалне самоуправе.

3.11.14. До средине 2005. године биће израђена Студија стамбеног сектора⁷³, која ће понудити анализу целокупног стамбеног сектора са препорукама као основом за будуће **националне стамбене политике**. У циљу унапређења законског оквира за регулисање сектора социјалног становања урађен је Нацрт закона о социјалном становању, који је тренутно у процесу усаглашавања са осталим министарствима Владе.

3.11.15. Предстојећи изазови:

⁷² Средства из буџета Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде

⁷³ У сарадњи са Европском економском комисијом Уједињених нација

- Стварање услова за привлачење инвестиција у неразвијена подручја. Правно гледано, локалне самоуправе немају довољно простора да самостално створе фискалне и друге подстицаје за потенцијалне инвеститоре и тиме повећају своју конкурентност. Иако је Влада РС увела мере за помоћ развоју овим подручјима, кључну препреку развоју представља недовољно развијена јавна инфраструктура у овим подручјима.
- Чак и регионални развој захтева политичку посвећеност и координисан приступ који треба да обухвати све нивое власти. Регионални развој треба да се заснива на најбољој пракси ЕУ, и представља припрему за будуће коришћење структурних и регионалних финансијских средстава ЕУ.
- Пренос овлашћења и одговорности на локални ниво. Децентрализација, праћена фискалном децентрализацијом, представља начин да се побољша одговорност Владе. Ово захтева значајне промене правног и уставног оквира. Између осталог, Закон о средствима у својини Републике Србије треба изменити у мери која би омогућила локалним самоуправама да поседују и управљају јавним власништвом на својој територији.
- Развијање платног система у складу са регулативом ЕУ чиме би се осигурала подршка руралном развоју.

3.12. ЕКОЛОШКИ АСПЕКТИ СМАЊЕЊА СИРОМАШТВА⁷⁴

Веза између стања животне средине и сиромаштва огледа се, пре свега, у утицају на здравствено стање и квалитет живота становништва Србије, сходно чему је најсиромашније становништво диспропорционално погођено деградацијом животне средине. Општа тенденција се огледа у упоредном раду на смањивању последица деградације животне средине и превентивним активностима, са крајњим дугорочним циљем одрживости животне средине.

Бројне инвестиције у објекте водоснабдевања, уређаје за пречишћавање отпадних вода и програме чишћења еколошких црних тачака имале су и индиректан ефекат на смањење сиромаштва - запошљавање великог броја полуквалификованих, сиромашнијих радника.

3.12.1. Незадовољавајући **квалитет воде** у појединим регионима, незаштићеност изворишта питке воде, несташице у летњим месецима и прекомерно црпљење подземне воде у АП Војводини и даље су актуелни проблеми. У протеклом периоду је њихово решавање суфинансирано⁷⁵ у износу од 237 милиона динара: наставком изградње три бране и акумулације и изградњом објеката водоснабдевања у 23 општине. Инвестиције у ове инфраструктурне објекте захтевају много радне снаге, што је подстакло запошљавање, поготово полуквалификованих, сиромашнијих радника. Повећана је доступност и квалитет услуга у водопривредној делатности, што је допринело смањењу цена и повећању ефикасности економских активности на обухваћеним локацијама. Инвестирање у водопривредни сектор води подизању општег нивоа развоја у одређеној

⁷⁴ Институције које имају највише одговорности за спровођење еколошких аспеката ССС су Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарство науке и заштите животне средине и Министарство здравља

⁷⁵ Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воду

области, а тиме и смањењу сиромаштва. У области **посебних подстицаја за водоснабдевање** у току 2005. године за пројекте за које постоји пројектна документација биће финансирана израда документације за припрему инвестиција.

3.12.2. **Прикупљање и одвођење отпадних вода** насеља и индустрије је развијено слабије од водоснабдевања. Од укупно изграђених 152 уређаја за пречишћавање отпадних вода, оцењује се да је тренутно у погону са задовољавајућим ефектима мање од 15%. У 2003. години суфинансиране су инвестиције у области пречишћавања отпадних вода и изградња колектора за довођење вода до уређаја за пречишћавање отпадних вода у 11 општина. У 2004. години, у оквиру реализације циља **обезбеђивање капацитета за прераду отпадних вода** предузете су мере укупне вредности 85 милиона динара. Финансирани су објекти за заштиту вода у пет општина.

3.12.3. У 2003. години финансирани су **радови на реконструкцији и санацији објеката за одбрану од поплава** на 13 река. И у 2004. години финансирани су слични радови на значајном броју локација. **Елементарна непогода у априлу 2005.** у подручју Средњег Баната актуелизовала је потребе за већим улагањем у одржавање постојећег система за одбрану од поплава, пре свега брана и ретензија.

3.12.4. У циљу **чишћења животне средине на еколошким црним тачкама** (термоенергетска постројења, места где је настала штета од НАТО бомбардовања или коришћена муниција са осиромашеним уранијумом), завршена је санација контаминираног земљишта од осиромашеног уранијума на локацији Пљачковица код Врања, као и на локацији Братоселце код Бујановца. За 2005. годину планирано је чишћење локације Боровац код Бујановца, а за 2006. годину локације Рељан код Прешева. Предвиђено⁷⁶ је **развијање програма управљања радиоактивним отпадом**, спровођење комплетне деконтаминације земљишта контаминираног осиромашеним ураном до 2008. године и успостављање мониторинга и процена утицаја осиромашеног урана на животну средину општина Бујановац, Прешево и Врање. Окончани су **пројекти ремедијације** у Крагујевцу (4) и у Новом Саду (6). **Завршена је израда студије изводљивости Смањење емисије из термоенергетских постројења у Србији** и обезбеђена су финансијска средства за решавање приоритетних проблема у термоелектрани Никола Тесла Б, као и у термоелектранама Костолац А и Б.

3.12.5. У циљу **бољег управљања отпадом**, издвојен⁷⁷ је 61 милион динара за 2004. годину. Овим средствима суфинансирано је 30 пројеката у 61 општини, који су обухватили израду пројектне документације за санацију и ремедијацију општинских депонија, санацију и ремедијацију општинских депонија и израду пројектне документације за изградњу регионалних депонија. Поред овога, помогнуто је и решавање проблема управљања отпадом у општинама Зубин Поток, Звечан и Лепосавић, завршен је Јавни позив за суфинансирање пројеката у области управљања отпадом за 2005. годину, а почетак пројекта Светске банке вредног око 20 милиона долара „Смањење загађења реке Дунав из индустрије у Србији“ је уговорен и планиран за септембар 2005. године.

3.12.6. Поред конкретних мера и активности, надлежна министарства су остварила и многе резултате на пољу доношења закона из области заштите животне средине: урађена је Студија изводљивости за опасан отпад у Србији, укључујући медицински отпад, финансирана од стране Европске агенције за реконструкцију, која је обезбедила и средства да изградњу прве фазе Центра за третман опасног отпада и извршене су све припремне радње за реализацију Пројекта опремања мобилних екотоксиколошких

⁷⁶ Краткорочни циљеви Управе за заштиту животне средине

⁷⁷ Министарство науке и заштите животне средине, Управа за заштиту животне средине

јединица. Децембра 2003. године основана је Агенција за заштиту животне средине, у коју је прешао део послова Управе за заштиту животне средине, основан је Савет за одрживи развој Владе РС, а почетком 2005. године основан је Фонд за заштиту животне средине.

3.12.7. Израда нацрта или самих **локалних еколошких акционих планова (ЛЕАП)**, који имају циљ да се подржи локална власт у обављању својих задужења у области заштите животне средине, завршена је у 13 општина у Србији. У току је израда ЛЕАП-а у шест општина уз финансијску помоћ Министарства науке и заштите животне средине, и у око двадесетак општина из сопствених и донаторских средстава. Поред ЛЕАП-а, у циљу подизања свести грађана Републике Србије о питањима заштите животне средине и одрживом развоју, одржани су бројни семинари а припрема се и кампања “Чиста и зелена Србија”.

3.12.8. Уз помоћ ЕАР-а израђен је Нацрт Националног програма заштите животне средине (НЕАП) који представља основни документ за планирање и управљање интегралном заштитом животне средине и биће до краја године поднет на усвајање Народној скупштини РС за период од 10 година.

3.12.9. До децембра 2006. године очекује се **припрема акционих планова за унапређивање просторног планирања и уређења простора, заштиту земљишта, заштиту вода, заштиту ваздуха и атмосфере, заштиту шума, заштиту екосистема, заштићена природна добра, управљање отпадом, управљање хемикалијама, заштиту од јонизујућег и нејонизујућег зрачења, заштиту од удеса, заштиту од буке и вибрација, одрживо управљање енергијом, развој информационог система, развој научног истраживања, образовања и васпитања и развој и примену економских инструмената.**

3.12.10. Предстојећи изазови:

- Оснивање независне Агенције за заштиту животне средине, што је обавеза постављена Студијом о изводљивости, која ће представљати међусекторски сервис у области заштите животне средине.
- Ефикасна примена низа нових законских одредби у области заштите животне средине, као и већ постојећих акционих планова.
- Изградња капацитета у управама на локалном нивоу за примену нових обавеза у области заштите животне средине, као што је условљено новим законима усвојеним у децембру 2004. године.

4. АНАЛИЗА БУЏЕТСКИХ И СРЕДСТАВА МЕЂУНАРОДНЕ ПОМОЋИ

Непостојање модела за систематско праћење реализације средстава Републике Србије на основу програмских циљева представља главну препреку за процену укупног нивоа средстава усмерених на смањење сиромаштва, било да је реч о домаћим или страним средствима. Овај проблем заједнички је свим институцијама Републике Србије, а његово превладавање кључни изазов у предстојећем периоду.

4.1. Анализа распореда буџетских средстава усмерених на смањење сиромаштва

4.1.1. За потребе овог извештаја је направљен покушај да се процене средства из буџета Републике Србије за 2004. и 2005. годину која су усмерена на реализацију активности органа државне управе чији је посредни или непосредни циљ било смањење сиромаштва.

4.1.2. Неколико је разлога који онемогућавају доношење експлицитних закључака о томе колико је средстава усмерено на циљеве који су постављени у Стратегији за смањење сиромаштва у Србији.

4.1.3. Први се односи на динамику самог буџетског процеса. Стратегија за смањење сиромаштва у Србији усвојена је на крају процеса планирања буџетских средстава за 2004. годину, у октобру 2003. године, тако да није могла да утиче на планирање употребе ових средстава за 2004. годину. С друге стране, иако је ССС укључена у Меморандум о буџету за наредну, 2005. годину (донет маја 2004.), активности институција државне управе одн. активности у појединачним секторима нису буџетиране директно се везујући за приоритете постављене Стратегијом - што не представља изузетак у односу на друге програмске документе.

4.1.4. Другу препреку у спровођењу анализе представља карактер буџета Републике Србије, такозвани **линијски тип** буџета који не омогућава увид у везу између идентификованих програмских приоритета и алокације буџетских ресурса. Линијски буџет карактерише распоред средстава по буџетским корисницима⁷⁸ (организациона класификација) и по врсти трошкова⁷⁹. **У овако приказаном распореду средстава буџета није могуће јасно утврдити везу између одређеног трошка и ефекта који се датим трошењем постиже.**

4.1.5. Наведени разлози онемогућавају прецизно издвајање катеорије трошкова усмерених на смањење сиромаштва, као ни процену износа средстава која су усмерена на реализацију Стратегије за смањење сиромаштва у Србији.

4.1.6. **Линијски** тип буџета даје само могућност посредне анализе уз претпоставку да одређене државне функције⁸⁰ у целости доприносе смањењу сиромаштва (нпр. социјална заштита, образовање, здравство и сл.). Ослањајући се на ову чињеницу, а у недостатку квалитетнијих извора података, развијена је посебна методологија како би

⁷⁸ Распоред средстава по буџетским корисницима представља **организациону класификацију буџета**

⁷⁹ Распоред средстава по врсти трошка представља **економску класификацију**

⁸⁰ Према функционалној класификацији ММФ-а, државне функције су класификоване по типу услуга коју државне институције обезбеђују грађанима (услуге из економске сфере, сфера јавних услуга, услуге социјалне заштите, здравствене услуге, јавни ред и мир, итд.).

се проценила средства која су усмерена на вршење државних функција које посредно могу да утичу на смањење сиромаштва⁸¹.

4.1.7. Државне функције које су обухваћене анализом као оне које директно или индиректно доприносе смањењу сиромаштва су: привреда, рад и запошљавање; социјална заштита и осигурање; здравље и образовање.

4.1.8. Укупна издвајања усмерена на вршење ових државних функција у односу на укупну јавну потрошњу износила су 67,7% за 2003. годину, 70,3% за 2004. и 71,0% за 2005. годину. Ове пропорције не представљају само издвајања за активности чији је непосредни ефекат смањење сиромаштва, већ укључују мноштво других трошкова везаних за остале активности државних установа које није могуће одвојено приказати.

Табела 4.1.a: Утрошена средства из буџета према државним функцијама (учешћа у укупној јавној потрошњи)

Државне функције		Средства из буџета		
		2003	2004	2005
Привреда, рад и запошљавање		9,5	9,2	9,3
410	Општи економски и комерцијални послови и послови по питању рада	2,6	2,0	2,2
420	Пољопривреда, шумарство, лов и риболов	1,5	2,5	2,2
450	Транспорт	3,4	2,2	2,2
620	Развој заједнице	0,1	0,1	0,1
	<i>Национална служба за запошљавање</i>	<i>1,9</i>	<i>2,4</i>	<i>2,6</i>
Социјална заштита и осигурање		36,7	39,0	38,9
010	Болест и инвалидност	1,3	1,4	1,5
040	Породица и деца	2,7	2,4	2,5
070	Социјална помоћ угроженом становништву	1,1	1,1	1,4
090	Социјална заштита неklasификована на другом месту	1,3	1,2	1,2
	<i>Фондови пензионог и инвалидског осигурања</i>	<i>30,3</i>	<i>32,8</i>	<i>32,3</i>
	ПИО запослених	28,2	30,2	29,7
	ПИО земљорадника	0,9	1,5	1,6
	ПИО самосталних делатности	1,1	1,1	1,1
Здравље		13,5	14,5	14,4
760	Здравство неklasификовано на другом месту	0,6	0,8	0,8
	<i>РЗЗО</i>	<i>12,9</i>	<i>13,8</i>	<i>13,6</i>
Образовање		7,9	7,5	8,3
910	Предшколско и основно образовање	3,9	3,8	4,2
920	Средње образовање	2,0	1,8	2,1
940	Више и универзитетско образовање	1,2	1,2	1,3
960	Помоћне услуге образовању	0,7	0,6	0,6
980	Образовање неklasификовано на другом месту	0,1	0,1	0,1
УКУПНО		67,6	70,2	69,9

Извор: Подаци из Система трезора о извршењу буџета за протекли период односно подаци о планираним средствима у буџету за текућу фискалну годину.

4.1.9. Високо учешће у јавној потрошњи области социјалне заштите и осигурања (39%), као и здравства (14,5%) у 2004. години, у поређењу са областима привреде и

⁸¹ Види анекс 6.1

образовања, сведоче о социјалном, а не развојном карактеру државне потрошње Републике Србије у првим годинама транзиције.

4.1.10. За наредни средњорочни период (2006-2008. године) планиране су измене у структури јавне потрошње. Водеће стратешке области, уместо социјалне заштите и здравства, треба да постану привреда и образовање. Ове две области имају кључну улогу у дугорочном креирању претпоставки за спречавање настанка новог, али и смањење постојећег нивоа сиромаштва у Србији⁸².

4.1.11. Након усвајања програмског буџета, могућност прецизног дефинисања, примене и праћења програма и пројеката у оквиру стратешких области ССС ће омогућити прецизан приказ планираних и реализованих буџетских средстава усмерених на постизање циљева постављених у ССС.

4.2. Реализација међународне помоћи Републици Србији

4.2.1. Иако велики број билатералних и мултилатералних донатора присутних у Србији, као и међународних невладиних организација, подржава програме и пројекте у складу са циљевима ССС, Република Србија не располаже подацима који би омогућили прецизан приказ средстава из међународне помоћи усмерених на смањење сиромаштва⁸³. Ово се односи подједнако на средства реализована кроз рад државне управе, као и невладиних организација у Србији. Из тог ралога овај приказ се односи на реализацију укупне међународне помоћи Републици Србији.

4.2.2. Финансирање из иностраних средстава у последње три године је у великој мери утицало на реализоване стопе економског раста, а да је изостало проблеми у појединим секторима би били знатно тежи (енергетика, здравство, социјални сектор, помоћ избеглицама и интерно расељеним лицима). Употреба средстава из међународне помоћи је остварена кроз консултације донаторске заједнице са институцијама Републике Србије.

4.2.3. У периоду од 2000. до краја 2005. године Србији је одобрен укупан износ међународне помоћи у износу од 5,3 милијарди евра. Од тог износа, у периоду 2000-2004. искоришћено је око 3,1 милијарди евра. У току 2005. године планирана је реализација додатних 620 милиона евра. Преостала средства у висини од око 1,6 милијарди евра биће искоришћена у оквиру програма који се сада налазе у различитим фазама реализације.

4.2.4. Година 2004. означила је прелазак са хуманитарне у развојну фазу финансирања када је реч о типу међународне помоћи, а потпуно гашење хуманитарне подршке очекује се у 2006. години.

4.2.5. Укупан износ међународне помоћи се постепено смањује, при чему учешће бесповратне помоћи има тренд опадања у односу на помоћ која је одобрена у форми концесионалних кредита.

⁸² Меморандум о буџету и економској и фискалној политици Владе за 2006. годину са пројекцијама за 2007. и 2008. годину.

⁸³ Израда ССС у Србији је финансирана из средстава више донатора кроз Фонд за стратегије за смањење сиромаштва које је администрирала Светска банка (донације Јапана и Холандије). Такође, израду је подржало Одељење за међународни развој Велике Британије (ДФИД), као и владе Данске и Норвешке.

Табела 4.2.а: Однос вредности реализованих средстава из концесионалних кредита и бесповратне помоћи (износи су у милионима евра)

	Бесповратна помоћ	%	Концесионални кредити	%	УКУПНО
2000	187,21	100%	-	0%	187,21
2001	592,86	69%	269,80	31%	862,66
2002	554,27	68%	261,28	32%	815,55
2003	354,12	55%	287,69	45%	641,81
2004	124,60	22%	431,26	78%	555,86
2005	72,94	12%	551,98	88%	624,92
УКУПНО	1.886,00	51%	1.802,01	49%	3.688,01

Извор: МИЕР

4.2.6. Једна од препознатих слабости у претходном периоду била је незадовољавајућа координација међународне помоћи, подједнако од стране донатора, као и од стране Републике Србије.

У предстојећем периоду ће од кључне важности бити:

- а) Координација и хармонизација међународне помоћи директно усмерене на остваривање циљева из ССС.
- б) Усклађивање средстава намењених имплементацији ССС са начином коришћења средстава Европске уније намењених Републици Србији.
- ц) Даљи напори повезани са усклађивањем начина коришћења средстава међународне помоћи са буџетским средствима намењеним имплементацији ССС.

4.2.7. У сарадњи са Сектором за донације и развојну помоћ⁸⁴ Министарства за економске односе са иностранством планирано је развијање система за класификацију међународне помоћи за потребе праћења трошкова усмерених на циљеве из ССС, у оквиру постојећег система за извештавање (ИСДАКОН)⁸⁵.

5. КОНСУЛТАТИВНИ ПРОЦЕС – АКТИВНОСТИ САВЕТОДАВНИХ ОДБОРА ЗА СМАЊЕЊЕ СИРОМАШТВА

Кроз процес израде ССС по први пут су институције и организације државног, невладиног и пословног сектора у Србији, оне на националном и оне на локалном нивоу учествовале у заједничком послу израде националног стратешког документа Републике Србије. Процес израде ССС је био јединствен и по броју институција укључених у процес припреме овог документа. У циљу обезбеђивања што свеобухватнијег и консултативног процеса израде ССС формирано је седам репрезентативних саветодавних одбора: Одбор за смањење сиромаштва Народне скупштине Републике Србије, Саветодавни одбор цивилног друштва, Саветодавни одбор локалних власти, Саветодавни одбор међународних партнера, Саветодавни одбор синдиката, Економско-пословни саветодавни одбор, као и Међуресорни оперативни саветодавни одбор.

⁸⁴ Сектор за донације и развојну помоћ (ДАКУ) је установљен новембра 2000. године у оквиру Министарства за економске односе са иностранством РС са задатком да промовише националне приоритете кроз блиску сарадњу са донаторима и развојним партнерима.

⁸⁵ ИСДАКОН- Међусекторска радна група за координацију хуманитарне и развојне помоћи.

Сарадња широког броја партнера који су учествовали у изради овог документа резултирао је широком подршком ССС и њеним прихватањем као истинског националног документа.

Започињањем процеса имплементације ССС било је неопходно поново конституисати Одборе ради праћења имплементације ССС, али и праћења самог процеса. Због тога је Тим потпредседника Владе за имплементацију ССС покренуо процес реконституисања и сарадње са Одбором за смањење сиромаштва Народне скупштине Републике Србије, Саветодавним одбором цивилног друштва, Саветодавним одбором локалних власти и Саветодавним одбором међународних партнера. У наредном периоду Тим потпредседника Владе за имплементацију ССС ће подржати поновно формирање Саветодавног одбора синдиката, Економско-пословног саветодавног одбора, као и Међуресорног оперативног саветодавног одбора.

ОДБОР ЗА СМАЊЕЊЕ СИРОМАШТВА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

5.1.1. Одбор за смањење сиромаштва Народне скупштине Републике Србије формиран је 30. маја 2003. године, а почео је са радом 8. априла 2004. године. Одбор броји 15 чланова из шест парламентарних странака и то: 3 члана – ДСС; 1 члан – СПО; 2 члана – СПС; 5 чланова СРС; 2 члана – Г17 плус и 2 члана – ДС.

5.1.2. Одбор дефинише начин учешћа Народне скупштине Републике Србије у спровођењу националне ССС, разматра предлоге закона, других прописа и општих аката, као и друга питања са становишта спровођења ССС, надзире процес доношења и расподелу буџета у вези са применом Стратегије, примедбе и оцене реализације Стратегије и ангажује се на институционализацији и учешћу представника грађана у процесу доношења одлука у вези са Стратегијом.

5.1.3. Одбор је до јуна 2005. одржао 13 седница, промовисао ССС међу посланицима Народне скупштине Републике Србије и учествовао на бројним састанцима са институцијама и организацијама које учествују у спровођењу ССС. У сарадњи са ОЕБС-ом Одбор реализује пројекат *Предлагање нових законских решења у циљу смањења сиромаштва деце у Србији*.

5.1.4. У протеклом периоду Одбор је остварио добру сарадњу са Програмом за развој УН (УНДП), уз чију подршку је у новембру 2004, организовао семинар о примени Стратегије за смањење сиромаштва у Србији, а у јуну 2005. студијску посету парламенту Израела.

5.1.5. На заједничку иницијативу Тима потпредседника Владе за имплементацију ССС и Одбора за смањење сиромаштва Народне скупштине Републике Србије УНДП ће финансирати ангажовање стручњака који ће поплављеним општинама Србије у априлу 2005. помоћи у припреми предлога пројеката економског развоја поплављених подручја.

5.1.6. У наредном периоду Одбор планира да прати и анализира ефекте усвојених закона и нових законских решења са аспекта смањења и превенције сиромаштва, да прошири сарадњу са другим одборима у Народној скупштини Републике Србије, да се упозна са искуствима парламентарних одбора других земаља, као и да организује регионално саветовање о начинима борбе против сиромаштва.

САВЕТОДАВНИ ОДБОР ЦИВИЛНОГ ДРУШТВА (СОЦД)

5.1.7. Представници 11 невладиних организација, номинованих од стране три највеће мреже невладиних организација у Србији (Грађанске иницијативе, Центар за развој непрофитног сектора и Мреже *Србија без сиромаштва*), учествовали су у изради ССС кроз Саветодавни одбор цивилног друштва. Основни циљ овог одбора је поспешивање дијалога између владиног и невладиног сектора и омогућавање учешћа цивилног сектора у обликовању и примени стратешких докумената од значаја за смањење сиромаштва у Србији. Одбор је формиран у јесен 2002. године и активирао је око 250 невладиних организација у Србији да учествују у изради Стратегије. Током 2003. СОЦД је био активан и у локалним иницијативама Стратегије за смањење сиромаштва, које су имале за циљ да утемеље националну подршку ССС.

5.1.8. Нарочит квалитет овог одбора је чињеница да чланице СОЦД представљају друштвене групе сиромашних и осетљивих група и да су регионално распоређене по целој Србији.

5.1.9. СОЦД је током 2004. године наставио да активно промовише ССС као национални развојни документ. У јануару 2005. године реализовао је⁸⁶ девет округлих столова на територији Србије, чији је циљ био промоција ССС и подстицање свих актера на активан приступ приликом решавања проблема сиромаштва, користећи Стратегију као основ за акције. Као резултат ових скупова СОЦД је израдио публикацију о могућностима учешћа организација цивилног друштва у смањењу сиромаштва у Србији.

САВЕТОДАВНИ ОДБОР ЛОКАЛНИХ ВЛАСТИ

5.1.10. Саветодавни одбор локалних власти има улогу да у процесу припреме и имплементације ССС координира рад између Владе Републике Србије и представника општина и градова. Овај саветодавни одбор је формиран под окриљем Одбора за социјалну политику Сталне конференције градова и општина – СКГО⁸⁷. Посредством Саветодавног одбора локалних власти, градови и општине у Србији имали су прилику да иницирају одређена питања или утичу на промену става централних власти према одређеним питањима кључним у дневном функционисању локалне самоуправе.

5.1.11. СКГО је⁸⁸ у јануару 2005. објавила публикацију Стратегија за смањење сиромаштва – изазови и могућности на локалном нивоу. Ова публикација указује на најважније елементе националне ССС и предлаже активности које би могле да садрже стратегије на локалном нивоу. У оквиру *Програма заштите животне средине и одрживог развоја у градовима и општинама Србије* СКГО је припремила Стратегију локалног одрживог развоја. Овај документ је представљен представницима општина и градова Србије на *Националној конференцији о локалном одрживом развоју* 26. маја 2005. године. Препоруке ССС интегрисане су у овај документ.

⁸⁶ У сарадњи са Тимом потпредседника Владе за имплементацију ССС, а уз финансијску подршку Одељења за међународни развој Велике Британије (ДФИД).

⁸⁷ Стална конференција градова и општина (СКГО) је национална асоцијација локалних власти у Србији. Одбор за социјалну политику (један од десет ресорних одбора СКГО) бави се питањима социјалне политике и запошљавања на локалном нивоу власти.

⁸⁸ У сарадњи са Тимом потпредседника Владе за имплементацију ССС и уз финансијску помоћ ДФИД-а.

САВЕТОДАВНИ ОДБОР МЕЂУНАРОДНИХ ПАРТНЕРА

5.1.12. Саветодавни одбор међународних партнера окупља мултилатералне и билатералне донаторе, као и међународне НВО. Овај савет је током израде Стратегије активно учествовао у развоју документа. Након усвајања ССС донаторске организације су подржале укључивање мера предвиђених ССС у своје планове као и координирање својих активности усмерених на смањење сиромаштва у сарадњи са Тимом потпредседника Владе за имплементацију ССС и Министарством за економске односе са иностранством. Међународне НВО су започеле процес координације својих активности са напорима Владе РС на смањењу сиромаштва. У том циљу међународне НВО у Србији су креирале базу података о текућим и планираним програмима које оне спроводе, везу са приоритетним секторима предвиђеним ССС и регионалну заступљеност програма међународних НВО у Србији. Утврђивањем ових информација омогућава се значајнија подршка оним секторима и областима Србије у којима су потребе највеће.

6. АНЕКСИ

6.1. Анализа распореда буџетских средстава – утрошена средства у апсолутним износима усмерена на приоритетне области ССС

Буџет Републике Србије и других нивоа власти (покрајински и локални ниво), представљају **линијски тип буџета** у односу на начин на који се врши расподела средстава. Њега карактерише расподела средстава према буџетским корисницима⁸⁹ (организациона класификација) и врсти трошкова⁹⁰ (економска класификација). Преглед расподеле средстава се обједињује функционалном класификацијом, која је идентична за различите буџетске кориснике чије активности, по својој природи, припадају истој државној функцији⁹¹ (функционална класификација). За сваког буџетског корисника она показује трошкове према типу трошкова (плате, материјални трошкови, набавка непокретне имовине итд.), односно трошкова представљених по економској класификацији.

Следеће табеле представљају трошкове према функционалној класификацији из различитих типова извора – буџетски ресурси и други извори финансирања (сопствени приходи буџетских корисника, донације и зајмови).

---

⁸⁹ Распоред средстава по буџетским корисницима представља **организациону класификацију буџета**.

⁹⁰ Распоред средстава по врсти трошка представља **економску класификацију**.

⁹¹ Према функционалној класификацији ММФ-а, државне функције су класификоване по типу услуга коју државне институције обезбеђују грађанима (услуге из економске сфере, сфера јавних услуга, услуге социјалне заштите, здравствене услуге, јавни ред и мир, итд.).

Табела 6.1.а: Утрошена средства према приоритетним функцијама- из буџета

функција		Средства из буџета		
		2003	2004	2005
	Привреда, рад и запошљавање	49.154.224.027,68	56.093.449.435,01	64.463.989.000,00
410	Општи економски и комерцијални послови и послови по питању рада	13.442.026.928,34	12.456.487.844,81	15.591.514.000,00
420	Пољопривреда, шумарство, лов и риболов	7.554.095.089,23	15.415.790.175,18	14.981.145.000,00
450	Транспорт	17.629.661.955,95	13.272.999.080,29	15.075.474.000,00
620	Развој заједнице	769.940.054,16	392.472.334,73	641.443.000,00
	<i>Национална служба за запошљавање</i>	<i>9.758.500.000,00</i>	<i>14.555.700.000,00</i>	<i>18.174.413.000,00</i>
	Социјална заштита	190.006.838.209,72	237.353.832.786,20	269.654.001.000,00
010	Болест и инвалидност	6.508.136.237,30	8.694.015.605,42	10.252.150.000,00
040	Породица и деца	14.181.980.216,73	14.793.135.716,11	17.305.240.000,00
070	Социјална помоћ угроженом становништву	5.671.968.307,65	6.773.562.047,71	9.685.026.000,00
090	Социјална заштита неklasификована на другом месту	6.885.946.189,04	7.354.218.792,96	8.525.405.000,00
	<i>Фондови пензионог и инвалидског осигурања</i>	<i>156.758.807.259,00</i>	<i>199.738.900.624,00</i>	<i>223.886.180.000,00</i>
	ПИО запослених	146.268.460.000,00	183.898.010.000,00	205.535.772.000,00
	ПИО земљорадника	4.809.769.313,00	9.400.823.616,00	11.013.305.000,00
	ПИО самосталних делатности	5.680.577.946,00	6.440.067.008,00	7.337.103.000,00
	Здравље	69.791.036.494,33	88.385.819.088,85	99.767.806.000,00
760	Здравство неklasификовано на другом месту	3.149.983.430,33	4.600.147.463,85	5.201.606.000,00
	<i>РЗЗО</i>	<i>66.641.053.064,00</i>	<i>83.785.671.625,00</i>	<i>94.566.200.000,00</i>
	Образовање	41.017.198.526,18	45.835.812.216,55	57.818.017.000,00
910	Предшколско и основно образовање	20.370.981.166,51	22.971.544.302,51	29.091.345.000,00
920	Средње образовање	10.273.071.198,77	11.205.848.176,96	14.271.513.000,00
940	Више и универзитетско образовање	6.452.752.945,95	7.482.043.436,83	9.327.283.000,00
960	Помоћне услуге образовању	3.418.793.971,36	3.831.669.732,00	4.474.151.000,00
980	Образовање неklasификовано на другом месту	501.599.243,59	344.706.568,25	653.725.000,00
	Укупно	349.969.297.257,91	427.668.913.526,61	491.703.813.000,00

Табела 6.1.б: Утрошена средстава према приоритетним функцијама- из осталих извора финансирања (сопствени приходи, донације, домаће и инострано задуживање)

		у динарима		
		Остали извори финансирања		
		2003	2004	2005
функција	Привреда, рад и запошљавање	45.670.306.808,30	15.905.914.403,73	23.455.308.333,84
410	Општи економски и комерцијални послови и послови по питању рада	14.726.586.778,79	480.308.442,07	298.230.407,10
420	Пољопривреда, шумарство, лов и риболов	7.755.486.963,80	363.802.324,88	382.150.000,00
450	Транспорт	22.403.316.526,61	15.031.457.457,43	22.734.727.926,74
620	Развој заједнице	784.916.539,10	30.346.179,35	40.200.000,00
	<i>Национална служба за запошљавање</i>	0,00	0,00	0,00
	Социјална заштита	33.418.188.938,00	507.666.954,53	631.268.813,00
010	Болест и инвалидност	6.508.136.237,30	0,00	0,00
040	Породица и деца	14.181.980.216,73	4.212.485,27	10.000.000,00
070	Социјална помоћ угроженом становништву	5.743.336.019,93	462.015.889,93	274.151.813,00
090	Социјална заштита неklasификована на другом месту	6.984.736.464,04	41.438.579,33	347.117.000,00
	<i>Фондови пензионог и инвалидског осигурања</i>	0,00	0,00	0,00
	ПИО запослених	0,00	0,00	0,00
	ПИО земљорадника	0,00	0,00	0,00
	ПИО самосталних делатности	0,00	0,00	0,00
	Здравље	3.256.589.665,72	262.901.924,99	3.356.238.050,10
760	Здравство неklasификовано на другом месту	3.256.589.665,72	262.901.924,99	3.356.238.050,10
	<i>РЗЗО</i>	0,00	0,00	0,00
	Образовање	41.017.198.526,18	161.829.102,01	13.027.445.931,90
910	Предшколско и основно образовање	20.370.981.166,51	16.804.872,72	4.126.392.000,00
920	Средње образовање	10.273.071.198,77	1.685.543,20	2.165.623.000,00
940	Више и универзитетско образовање	6.452.752.945,95	0,00	5.210.888.000,00
960	Помоћне услуге образовању	3.418.793.971,36	0,00	1.294.126.000,00
980	Образовање неklasификовано на другом месту	501.599.243,59	143.338.686,09	230.416.931,90
	Укупно	123.362.283.938,20	16.838.312.385,26	40.470.261.128,84

Табела 6.1.в: Утрошена средстава према приоритетним функцијама- из сопствених прихода

		Сопствени приходи буџетских корисника		
		2003	2004	2005
функција	Привреда, рад и запошљавање	4.997.448.999,96	10.943.883.053,69	11.339.600.000,00
410	Општи економски и комерцијални послови и послови по питању рада	7.426.069,79	0,00	44.000.000,00
420	Пољопривреда, шумарство, лов и риболов	201.391.874,57	363.802.324,88	382.150.000,00
450	Транспорт	4.773.654.570,66	10.549.734.549,46	10.873.250.000,00
620	Развој заједнице	14.976.484,94	30.346.179,35	40.200.000,00
	<i>Национална служба за запошљавање</i>			
	Социјална заштита	169.754.159,00	170.893.615,08	419.638.000,00
010	Болест и инвалидност	0,00	0,00	0,00
040	Породица и деца	0,00	4.212.485,27	10.000.000,00
070	Социјална помоћ угроженом становништву	70.963.884,00	125.242.550,48	62.521.000,00
090	Социјална заштита неklasификована на другом месту	98.790.275,00	41.438.579,33	347.117.000,00
	<i>Фондови пензионог и инвалидског осигурања</i>	0,00	0,00	0,00
	ПИО запослених			
	ПИО земљорадника			
	ПИО самосталних делатности			
	Здравље	106.606.235,39	150.251.057,28	95.787.475,00
760	Здравство неklasификовано на другом месту	106.606.235,39	150.251.057,28	95.787.475,00
	<i>РЗЗО</i>			
	Образовање	0,00	0,00	6.364.836.000,00
910	Предшколско и основно образовање	0,00	0,00	405.152.000,00
920	Средње образовање	0,00	0,00	442.842.000,00
940	Више и универзитетско образовање	0,00	0,00	4.421.216.000,00
960	Помоћне услуге образовању	0,00	0,00	1.094.126.000,00
980	Образовање неklasификовано на другом месту	0,00	0,00	1.500.000,00
	Укупно	5.273.809.394,35	11.265.027.726,05	18.219.861.475,00

Табела 6.1.2: Утрошена средстава према приоритетним функцијама- из донација

функција		Средства из донација		
		2003	2004	2005
	Привреда, рад и запошљавање	1.277.133.780,66	457.065.116,26	254.230.407,10
410	Општи економски и комерцијални послови и послови по питању рада	1.277.133.780,66	450.726.574,07	254.230.407,10
420	Пољопривреда, шумарство, лов и риболов	0,00	0,00	0,00
450	Транспорт	0,00	6.338.542,19	0,00
620	Развој заједнице	0,00	0,00	0,00
	<i>Национална служба за запошљавање</i>			
	Социјална заштита	403.828,28	336.773.339,45	211.630.813,00
010	Болест и инвалидност	0,00	0,00	0,00
040	Породица и деца	0,00	0,00	0,00
070	Социјална помоћ угроженом становништву	403.828,28	336.773.339,45	211.630.813,00
090	Социјална заштита неklasификована на другом месту	0,00	0,00	0,00
	<i>Фондови пензионог и инвалидског осигурања</i>	0,00	0,00	0,00
	ПИО запослених			
	ПИО земљорадника			
	ПИО самосталних делатности			
	Здравље	0,00	62.366.641,29	22.125.575,10
760	Здравство неklasификовано на другом месту	0,00	62.366.641,29	22.125.575,10
	<i>РЗЗО</i>			
	Образовање	0,00	71.474.401,87	6.154.604.931,90
910	Предшколско и основно образовање	0,00	0,00	3.590.840.000,00
920	Средње образовање	0,00	0,00	1.701.781.000,00
940	Више и универзитетско образовање	0,00	0,00	780.255.000,00
960	Помоћне услуге образовању	0,00	0,00	0,00
980	Образовање неklasификовано на другом месту	0,00	71.474.401,87	81.728.931,90
	Укупно	1.277.537.608,94	927.679.498,87	6.642.591.727,10

Табела 6.1.д: Утрошена средстава према приоритетним функцијама- задуживање

		Домаће и инострано задуживање		
		2003	2004	2005
функција	Привреда, рад и запошљавање	39.395.724.027,68	4.504.966.233,78	11.861.477.926,74
410	Општи економски и комерцијални послови и послови по питању рада	13.442.026.928,34	29.581.868,00	0,00
420	Пољопривреда, шумарство, лов и риболов	7.554.095.089,23	0,00	0,00
450	Транспорт	17.629.661.955,95	4.475.384.365,78	11.861.477.926,74
620	Развој заједнице	769.940.054,16	0,00	0,00
	<i>Национална служба за запошљавање</i>			
	Социјална заштита	33.248.030.950,72	0,00	0,00
010	Болест и инвалидност	6.508.136.237,30	0,00	0,00
040	Породица и деца	14.181.980.216,73	0,00	0,00
070	Социјална помоћ угроженом становништву	5.671.968.307,65	0,00	0,00
090	Социјална заштита неklasификована на другом месту	6.885.946.189,04	0,00	0,00
	<i>Фондови пензионог и инвалидског осигурања</i>	0,00	0,00	0,00
	ПИО запослених			
	ПИО земљорадника			
	ПИО самосталних делатности			
	Здравље	3.149.983.430,33	50.284.226,42	3.238.325.000,00
760	Здравство неklasификовано на другом месту	3.149.983.430,33	50.284.226,42	3.238.325.000,00
	<i>РЗЗО</i>			
	Образовање	41.017.198.526,18	90.354.700,14	508.005.000,00
910	Предшколско и основно образовање	20.370.981.166,51	16.804.872,72	130.400.000,00
920	Средње образовање	10.273.071.198,77	1.685.543,20	21.000.000,00
940	Више и универзитетско образовање	6.452.752.945,95	0,00	9.417.000,00
960	Помоћне услуге образовању	3.418.793.971,36	0,00	200.000.000,00
980	Образовање неklasификовано на другом месту	501.599.243,59	71.864.284,22	147.188.000,00
	Укупно	116.810.936.934,91	4.645.605.160,34	15.607.807.926,74

6.2. ЛИСТА ЗАКОНА КОЈИ СУ ДОНЕТИ ИЛИ СУ У ПРОЦЕДУРИ УСВАЈАЊА, А У ВЕЗИ СУ СА СТРАТЕГИЈОМ ЗА СМАЊЕЊЕ СИРОМАШТВА У СРБИЈИ⁹²

Табела 6.2.а: Усвојени закони, предвиђени Стратегијом за смањење сиромаштва у Србији

Закон	Надлежно министарство	Објављено
Закон о доприносима за обавезно социјално осигурање (ССС предвиђа Закон о основицама и стопама доприноса за обавезно социјално осигурање)	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, бр. 84/04 и 61/05
Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја	Министарство културе	“Службени гласник РС”, број 120/04
Закон о лековима и медицинским средствима	Министарство здравља	“Службени гласник РС”, број 84/04
Закон о стечајном поступку	Министарство привреде	“Службени гласник РС”, број 84/04
Закон о регистрацији привредних субјеката	Републичка агенција за развој малих и средњих предузећа и предузетништва	“Службени гласник РС”, бр. 55/04 и 61/05
Закон о порезу на додату вредност	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, бр. 84/04, 86/04 и 61/05
Закон о туризму	Министарство трговине, туризма и услуга	“Службени гласник РС”, број 45/05
Закон о енергетици	Министарство рударства и енергетике	“Службени гласник РС”, број 84/04
Закон о националној корпорацији за осигурање стамбених кредита	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, број 55/04
Закон о регистрацији предузећа и предузетника	Министарство привреде	“Службени гласник РС”, број 55/04
Закон о електронском потпису (предвиђен као Закон о електронском пословању и дигиталном потпису + подзаконски акти)	Министарство науке и заштите животне средине	“Службени гласник РС”, број 135/04
Закон о допуни Закона о Народној Банци Србије	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, број 55/04
Закон о Буџету Републике Србије за 2004. годину	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, број 33/04, 115/04
Закон о обиму средстава и учешћа општина и градова и Града Београда у порезу на зараде и порезу на промет у 2004. години	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, број 33/04
Закон о осигурању	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, бр. 55/04, 70/04 и 61/05
Закон о изменама и допунама Закона о платном промету	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, број 43/04
Закон о изменама и допунама Закона о акцизама	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, бр. 43/04, 55/04, 135/04 и 46/05

⁹² Анекс је припремљен у сарадњи са Одбором за смањење сиромаштва Народне скупштине Републике Србије.

Закон о изменама и допунама Закона о правима бораца, војних инвалида и чланова њихових породица	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	“Службени гласник РС”, број 137/04
Закон о измени Закона о издавању публикација (ССС предвиђа Закон о издаваштву)	Министарство културе	“Службени гласник РС”, број 135/04
Закон о спречавању сукоба интереса у вршењу јавних функција	Предвиђено је било Министарство финансија и економије	“Службени гласник РС”, број 43/04
Закон о репродуктивном материјалу шумског дрвећа	Министарство науке и заштите животне средине	“Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 8/05
Закон о измени Закона о здравственом осигурању	Министарство здравља	“Службени гласник РС”, број 45/05
Закон о поштанским услугама	Министарство за капиталне инвестиције	“Службени гласник РС”, број 18/05
Агенција за страна улагања и промоцију извоза основана је Законом о министарствима као посебна организација (ССС предвиђа Закон о Агенцији за улагања и промоцију извоза: СИЕПА)	Министарство за економске односе са иностранством	“Службени гласник РС”, број 84/04
Закон о престанку важења Закона о оснивању Јавног предузећа за ваздушни саобраћај	Министарство за капиталне инвестиције	“Службени гласник РС”, број 18/05
Закон о железници	Министарство за капиталне инвестиције	“Службени гласник РС”, број 18/05
Породични закон	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	“Службени гласник РС”, број 18/05
Закон о привредним друштвима		“Службени гласник РС”, број 125/04
Закон о изменама и допунама Закона о социјалној заштити и обезбеђењу социјалне сигурности грађана	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	“Службени гласник РС”, број 84/04
Закон о ценама	Министарство трговине туризма и услуга	“Службени гласник РС”, број 79/05
Закон о високом образовању	Министарство просвете и спорта	“Службени гласник РС”, број 76/05
Закон о заштити потрошача	Министарство трговине, туризма и услуга	“Службени гласник РС”, број 79/05
Закон о оглашавању	Министарство трговине, туризма и услуга	“Службени гласник РС”, број 79/05
Закон о Агенцији за осигурање депозита	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, број 61/05
Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, број 61/05
Закон о јавном дугу	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, број 61/05
Закон о изменама и допунама Закона о банкама и другим финансијским организацијама	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, број 61/05

Закон о изменама и допунама Закона о превозу у друмском саобраћају		“Службени гласник РС”, број 61/05
Закон о изменама и допунама Закона о заложном праву на покретним стварима уписаним у регистар		“Службени гласник РС”, број 61/05
Закон о заштити конкуренције (Антимонополски закон)	Министарство трговине, туризма и услуга	“Службени гласник РС”, број 79/05
Закон о изменама и допунама Закона о финансијском лизингу	Народна банка Србије	“Службени гласник РС”, број 61/05
Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину	Министарство науке и животне средине	“Службени гласник РС”, број 135/04
Закон о електронском потпису (ССС предвиђа Закон о електронској трговини)	Министарство трговине, туризма и услуга	“Службени гласник РС”, број 135/04
Закон о пријављивању и евидентирању одузете имовине (ССС предвиђа Закон о повраћају одузете имовине и обештећењу за одузету имовину)	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, број 45/05
Закон о финансирању политичких странака	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, број 72/03
Агенција за развој инфраструктуре локалне самоуправе је образована као посебна организација Законом о министарствима (ССС предвиђа Закон о Агенцији за развој инфраструктуре локалне самоуправе)		“Службени гласник РС”, бр. 19/04 и 84/04
Закон о државној управи	Републички секретаријат за законодавство	“Службени гласник РС”, број 79/05
Закон о државним службеницима	Републички секретаријат за законодавство	“Службени гласник РС”, број 79/05
Закон о заштитнику грађана	Министарство за државну управу и локалне самоуправу	“Службени гласник РС”, број 79/05

Табела 6.2.б: Предлози закона чији се предлози налазе у скупштинској процедури, предвиђени Стратегијом за смањење сиромаштва у Србији

Закон	Надлежно министарство	Датум уласка у скупштинску процедуру
Закон о безбедности и здрављу на раду	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	Предлог закона у скупштинској процедури од 24.12.2004.
Закон о здравственој заштити	Министарство здравља	Предлог закона у скупштинској процедури од 20.05.2005. (доношење било предвиђено за другу половину 2003)

Закон о јавним скијалиштима	Министарство трговине, туризма и услуга	Предлог закона у скупштинској процедури од 11.01.2005. (најављено усвајање средином 2003)
Закон о јавним путевима	Министарство саобраћаја и телекомуникација	Предлог закона у скупштинској процедури од 18.02.2005 (најављено усвајање средином 2003)
Закон о спречавању прања новца	Министарство финансија	Предлог закона у скупштинској процедури од 29.11.2004. (најављено усвајање септембра 2003)
Закон о изменама и допунама царинског закона	Министарство финансија	Предлог закона у скупштинској процедури од 02.06.2005.
Закон о спречавању допинга у спорту	Министарство просвете и спорта	Предлог закона у скупштинској процедури од 19.11.2004.
Закон о изменама и допунама Закона о обављању уметничке или друге делатности у области културе	Министарство културе	Предлог закона у скупштинској процедури од 24.03.2005 (Предлог Закона је био поднет Скупштини 15.11.2002)
Закон о изменама Закона којима су одређене новчане казне за привредне преступе и прекршаје	Министарство правде	Предлог закона у скупштинској процедури од 31.01.2005 (предвиђен за другу половину 2003)
Предлог закона о изменама и допунама Закона о регистрацији привредних субјеката		Предлог закона у скупштинској процедури од 16.2.2005.
Предлог закона о коморама здравствених радника		Предлог закона у скупштинској процедури од 20.05.2005.
Предлог закона о супстанцама које се користе у недозвољеној производњи опојних дрога и психотропних супстанци		Предлог закона у скупштинској процедури од 20.05.2005.
Закон о инспекцијском надзору у области промета робе и услуга	Министарство трговине, туризма и услуга	У Скупштинској процедури од 22.07.2005.
Закон о ветеринарству	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	У Скупштинској процедури од 22.07.2005.
Закон о изменама и допунама Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	У Скупштинској процедури од 22.07.2005.

Табела 6.2.в: Закони предвиђени Стратегијом за смањење сиромаштва у Србији који се налазе у припреми

Закон	Надлежно министарство	Статус закона
Закон о спољној трговини	Министарство за економске везе са иностранством	У припреми
Закон о посебном државном телу за борбу против корупције	Министарство правде (уместо предвиђеног Министарства финансија и економије)	У припреми
Закон о трговини	Министарство трговине, туризма и услуга	У фази јавне расправе
Закон о спорту	Министарство просвете и спорта	Урађен нацрт

Закон о управљању отпадом	Министарство науке и заштите животне средине	Урађен нацрт
Закон о струковним удружењима (коморама)	Министарство здравља	У припреми
Закон о заштити од нејонизујућег зрачења	Министарство науке и заштите животне средине	У припреми
Закон о рибарству	Министарство науке и заштите животне средине	Урађен нацрт
Закон о геологији	Министарство науке и заштите животне средине	У припреми
Закон о предшколском васпитању и образовању	Министарство просвете и спорта	У припреми (предвиђен за средину 2003)
Закон о студентском организовању	Министарство просвете и спорта	У припреми (предвиђен за средину 2003)
Закон о добровољном пензијском и инвалидском осигурању	Министарство за социјална питања	У припреми (предвиђено доношење до краја 2003)

Табела 6.2.2: Остали закони предвиђени Стратегијом за смањење сиромаштва у Србији

Закон	Надлежно министарство	Предвиђено усвајање закона
Закон о управним споровима	Министарство за државну управу и локалну самоуправу	
Закон о управном поступку	Министарство за државну управу и локалну самоуправу	
Закон о удружењима грађана	Министарство за државну управу и локалну самоуправу	
Закон о правобранилаштву		
Закон о судском буџету		
Закон о НВО		Урађен је нацрт закона. Следи фаза јавне расправе
Закон о условима за заснивање радног односа са страним држављанима		
Закон о трговинским друштвима		
Закон о доприносима		
Закон о неразвијеним подручјима		
Закон о средствима за подстицање развоја неразвијених подручја		
Закон о родној равноправности		Улази у процедуру у септембру
Закон о забрани дискриминације		На јавној расправи
Закон о хипотеци	Министарство за економске везе са иностранством	Предвиђено доношење до краја 2003
Закон о превозу путника у друмском саобраћају	Министарство саобраћаја и телекомуникација	Предвиђено доношење до краја 2003
Закон о међународној трговинској арбитражи	Министарство за економске везе са иностранством	Предвиђено усвајање до краја 2003
Закон о безбедности саобраћаја на путевима	Министарство саобраћаја и телекомуникација	Предвиђено усвајање до краја 2003.

Закон о транспорту терета у друмском саобраћају	Министарство саобраћаја и телекомуникација	Предвиђено усвајање до краја 2003.
Закон о превозу опасних материја	Министарство саобраћаја и телекомуникација	Предвиђено усвајање до краја 2003
Закон о унутрашњој пловидби	Министарство саобраћаја и телекомуникација	Предвиђено усвајање до краја 2003
Закон о физичко-техничком обезбеђивању	Министарство унутрашњих послова	Предвиђено усвајање до краја 2003 (Израда довршена 2003. Влада РС утврдила је предлог Закона и упутила га Скупштини)
Закон о изменама и допунама Закона о рударству	Министарство рударства и енергетике	Предвиђено усвајање до краја 2003
Закон о санитарној инспекцији	Министарство здравља	
Закон о ваздухопловству РС	Министарство саобраћаја и телекомуникација	Израда била у завршној фази, током септембра 2003
Закон о пољопривреди	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	
Закон о изменама и допунама Закона о основној школи	Министарство просвете и спорта	
Закон о изменама и допунама Закона о средњој школи	Министарство просвете и спорта	
Закон о приватизацији у спорту	Министарство просвете и спорта	Предвиђено усвајање до краја 2003
Закон о полицији	Министарство унутрашњих послова	Израда била у току средином 2003
Закон о полицијском школству	Министарство унутрашњих послова	Израда била у завршној фази, током септембра 2003
Закон о систему друштвене заштите		Влада РС је утврдила Предлог закона 15.маја 2002.
Закон о научноистраживачкој делатности	Министарство за науку, технологију и развој	Предвиђено усвајање до краја 2003
Закон о иновационом систему	Министарство за науку, технологију и развој	Предвиђено усвајање до краја 2003
Закон о изменама и допунама Закона о девизном пословању	Министарство финансија и економије	Предлог упућен Народној скупштини у септембру 2003
Закон о биомедицинско потпомогнутом оплођењу	Министарство здравља	Најављено је да је нацрт закона упућен Влади РС крајем 2003
Закон о узимању и пресађивању делова људског тела	Министарство здравља	Најављено је да је нацрт закона упућен Влади РС крајем 2003
Закон о здравственој исправности животних намирница и предмета опште употребе	Министарство здравља	
Закон о евиденцији, уређивању и одржавању спомен обележја и гробља српских бораца у земљи и иностранству и припадника страних армија на територији РС	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	
Закон о заштити чланова породица лица на обавезној војној служби	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	

Закон о културној баштини	Министарство културе и јавног информисања	Израда нацрта закона је била у току 2003
Закон о кинематографији/Закон о Фонду кинематографије	Министарство културе и јавног информисања	Предвиђено усвајање до краја 2003
Закон о библиотекарству	Министарство културе и јавног информисања	
Закон о инспекцијском надзору у управној инспекцији	Министарство за државну управу и локалну самоуправу	
Закон о бањама	Министарство трговине туризма и услуга	Предвиђено усвајање до краја 2003
Закон о изменама и допунама Закона о начину и условима признавања права и враћању земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа	Министарство финансија и економије	Израђен нацрт 2003
Закон о Агенцији за рурални развој	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	
Закон о Агенцији за академску рачунарску мрежу Србије	Министарство за науку, технологију и развој	Предвиђено усвајање до краја 2003
Закон о рехабилитацији политичких осуђеника и кажњеника	Министарство правде	Предвиђено усвајање до краја 2003
Закон о условима за обављање послова вештачења	Министарство правде	Предвиђено усвајање до краја 2003
Закон о прекурсорима опојних дрога	Министарство здравља	Предвиђено усвајање до краја 2003
Закон о производњи и промету опојних дрога	Министарство здравља	Предвиђено усвајање до краја 2003

Табела 6.2.д: Закони који нису дефинисани Стратегијом за смањење сиромаштва у Србији, а препознати су од министарстава као релевантни за смањење сиромаштва у Републици

Закон	Надлежно министарство	Статус закона
Закон о заштити животне средине	Министарство науке и заштите животне средине	“Службени гласник РС”, број 135/04
Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину	Министарство науке и заштите животне средине	“Службени гласник РС”, број 135/04
Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине	Министарство науке и заштите животне средине	“Службени гласник РС”, број 135/04
Закон о изменама Закона о локалној самоуправи		“Службени гласник РС”, број 33/04

Закон о изменама и допунама Закона о локалној самоуправи		“Службени гласник РС”, број 135/04
Закон о изменама и допунама Закона о јавним приходима и јавним расходима		“Службени гласник РС”, број 33/04
Закон о регулисању обавеза Републике Србије по основу зајма за привредни развој		“Службени гласник РС”, број 43/04
Закон о изменама и допунама Закона о Гаранцијском фонду		“Службени гласник РС”, бр. 43/04 и 61/05
Закон о изменама и допунама Закона о порезима на употребу, држање и ношење добара		“Службени гласник РС”, бр. 43/04 и 132/04
Закон о допуни Закона о тржишту хартија од вредности и других финансијских инструмената		“Службени гласник РС”, бр. 55/04 и 45/05
Закон о изменама и допунама Закона о јавним набавкама		“Службени гласник РС”, број 55/04
Закон о изменама и допунама Закона о пореском поступку и пореској администрацији		“Службени гласник РС”, бр. 55/04 и 61/05
Закон о Агенцији за привредне регистре		“Службени гласник РС”, број 55/04
Закон о изменама и допунама Закона о порезу на промет		“Службени гласник РС”, број 84/04
Закон о изменама и допунама Закона о порезу на добит предузећа		“Службени гласник РС”, број 84/04
Закон о играма на срећу		“Службени гласник РС”, број 84/04
Закон о изменама и допунама Закона о радиодифузији		“Службени гласник РС”, бр. 42/02 и 97/04
Закон о мирном решавању радних спорова	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	“Службени гласник РС”, број 125/04
Закон о буџету Републике Србије за 2005. годину		“Службени гласник РС”, број 127/04
Закон о држављанству Републике Србије		“Службени гласник РС”, број 135/04
Закон о изменама и допунама Закона о порезу на доходак грађана		“Службени гласник РС”, број 135/04
Закон о изменама и допунама Закона о порезу на имовину		“Службени гласник РС”, број 135/04
Закон о фискалним касама		“Службени гласник РС”, број 135/04

Закон о измиривању обавеза Републике Србије према Народној банци Србије		“Службени гласник РС”, број 135/04
Закон о порезу на премије неживотних осигурања		“Службени гласник РС”, број 135/04
Закон о расподели трансверних средстава из буџета Републике Србије и учешћу општина, градова и града Београда у порезу на зараде у 2005. години		“Службени гласник РС”, број 135/04
Закон о допуни Закона о Агенцији за приватизацију		“Службени гласник РС”, број 135/04
Закон о основама система образовања и васпитања		“Службени гласник РС”, број 62/03
Закон о изменама и допунама закона о основама система образовања и васпитања		“Службени гласник РС”, број 58/04
Закон о изменама и допунама Законика о кривичном поступку	Министарство правде	“Службени гласник РС”, број 58/04
Закон о парничном поступку	Министарство правде	“Службени гласник РС”, број 125/04
Закон о ванпарничном поступку		“Службени гласник РС”, број 18/05
Закон о посредовању-медијацији	Министарство правде	“Службени гласник РС”, број 18/05
Закон о извршном поступку	Министарство правде	“Службени гласник РС”, број 125/04
Закон о Агенцији за лиценцирање стечајних управника	Министарство правде	“Службени гласник РС”, број 84/04
Закон о тужилаштву	Министарство правде	“Службени гласник РС”, број 51/04
Закон о уређењу судова	Министарство правде	“Службени гласник РС”, број 29/04
Закон о јавним агенцијама	Републичка агенција за развој малих и средњих предузећа и предузетништва	“Службени гласник РС”, број 18/05
Закон о изменама и допунама Закона о порезу на финансијске трансакције	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, број 43/04
Закон о престанку важења Закона о порезу на фонд зарада	Министарство финансија	“Службени гласник РС”, број 33/04
Закон о измени Закона о акционом плану хармонизације економских система држава чланица државне заједнице Србије и Црне Горе ради спречавања и уклањања препрека слободном протоку људи, робе, услуга и капитала	Министарство за економске односе са иностранством	“Службени гласник РС”, број 18/05
Закон о изменама и допунама Закона о приватизацији	Агенција за приватизацију	“Службени гласник РС”, број 45/05

Закон о раду	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	“Службени гласник РС”, бр. 24/05 и 61/05
Закон о Социјално-економском савету	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	“Службени гласник РС”, број 125/04
Закон о конкуренцији	Министарство за економске односе са иностранством	Предлог закона у скупштинској процедури од 30.05.2005
Закон о Црвеном крсту	Министарство здравља	Предлог закона у скупштинској процедури од 06.05.2005
Закон о прекурсорима	Министарство здравља	Припремљен предлог Закона
Закон о недовољно развијеним подручјима	Републички завод за развој	Припремљен нацрт
Закон о заштити од јонизујућег зрачења и нуклеарној сигурности	Министарство науке и заштите животне средине	Припремљен нацрт
Закон о хемикалијама	Министарство науке и заштите животне средине	Припремљен нацрт
Закон о правној помоћи	Министарство правде	У припреми
Закон о јавним бележницима	Министарство правде	У припреми
Закон о социјалном становању	Министарство за капиталне инвестиције	У припреми
Закон о изменама и допунама Закона о планирању и изградњи	Министарство за капиталне инвестиције	У припреми
Закон о арбитражи	Министарство за економске односе са иностранством	У припреми
Закон о индустријским парковима	Министарство за економске односе са иностранством	У припреми
Закон о равномерном регионалном развоју	Републички завод за развој	У припреми
Закон о избеглицама	Комесаријат за избеглице Републике Србије	У припреми
Закон о штрајку	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	У припреми
Закон о заштити грађана Републике Србије на раду у иностранству	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	У припреми
Закон о запошљавању лица са инвалидитетом	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	У припреми
Закон о евиденцијама у области рада и запошљавања	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	У припреми
Закон против дискриминације особа са инвалидитетом	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	У припреми
Закон о амбалажи и амбалажном отпаду	Министарство науке и заштите животне средине	У припреми
Закон о заштити природе	Министарство науке и заштите животне средине	У припреми
Закон о заштити ваздуха	Министарство науке и заштите животне средине	У припреми
Закон о учбеницима и другим наставним средствима	Министарство просвете и спорта	У припреми

Закон о ученичком и студентском стандарду	Министарство просвете и спорта	У припреми
Закон о финансирању водопривреде	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	У припреми
Закон о стандардизацији	Министарство трговине, туризма и услуга	
Закон о синдикатима и удружењима послодаваца	Министарство рада, запошљавања и социјалне политике	Планира се почетак припреме

6.3. ИНСТИТУЦИЈЕ ЧИЈИ ИЗВЕШТАЈИ СУ ИНТЕГРИСАНИ У ИЗВЕШТАЈ О ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ ССС

1. Министарство просвете и спорта, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
2. Министарство науке и заштите животне средине, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
3. Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
4. Министарство здравља, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
5. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
6. Министарство трговине, туризма и услуга, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
7. Министарство за капиталне инвестиције, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
8. Министарство за економске односе са иностранством, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
9. Министарство финансија, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
10. Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
11. Министарство правде, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
12. Народна банка Србије, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
13. Републичка агенција за развој малих и средњих предузећа и предузетништва, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
14. Агенција за приватизацију, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
15. Агенција за страна улагања и промоцију извоза Републике Србије, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
16. Републички завод за развој, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
17. Комесаријат за избеглице, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
18. Канцеларија за придруживање Европској унији, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.
19. Стална конференција градова и општина, Извештај о имплементацији ССС, Београд 2005.

6.4. БИБЛИОГРАФИЈА

1. Стратегија за смањење сиромаштва у Србији, Влада Републике Србије, 2003
2. Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2005. годину, Министарство финансија, Београд 2004.
3. Програм за економски раст и запошљавање, Извештај бр. 29258-УУ, Светска Банка, 6. децембар 2004.
4. Стратегија помоћи земљи за Србију и Црну Гору, Светска банка, Извештај бр. 30426-УУ, 19.11.2004.
5. Тумачење Предлога закона о раду Републике Србије, Др Бранко А. Лубарда

6. Перформансе тржишта рада и програми за запошљавање у Србији (Labor Market Performance and Job Creation Programs in Serbia), Конференција о тржишту рада, расту и стратегијама за смањење сиромаштва, 27. и 28. мај, 2005.
7. Извештај о раду Фонда за развој Републике Србије за период од 01. јануара до 31. децембра 2004. године, Фонд за развој Републике Србије, фебруар 2005.
8. Програм Фонда за развој Републике Србије за 2005. годину, Фонд за развој Републике Србије
9. Интернет презентација Министарства финансија: www.mfin.sr.gov.yu
10. Програм Декада инклузије Рома 2005-2015., Министарство за људска и мањинска права, Секретаријат за ромску националну стратегију
11. Национална стратегија Србије за приступање Србије и Црне Горе Европској унији, Канцеларија Владе Републике Србије за придруживање Европској унији, јун 2005. године
12. Матковић, Гордана, 2005, Преглед сиромаштва и социјалне искључености у земљама Западног Балкана, припремљен за Форум о социјалној укључености и Миленијумских циљева развоја Западног Балкана, 23-24 јун, Тирана, Албанија